

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**LENTORESERVIUPSEERIKURSSILLA PALVELEVIEN NUORTEN KÄSITYKSIÄ
PUOLUSTUSVOIMIEN JATKOLENTOKOULUTUKSEEN HAKEUTUMISESTA**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti

Juho Sirola

SM 4

Ilmasotalinja

Huhtikuu

2015

<p>Kurssi</p> <p>Sotatieteiden maisterikurssi 4</p>	<p>Linja</p> <p>Ilmasotalinja</p>
<p>Tekijä</p> <p>Yliluutnantti Juho Sirola</p>	
<p>Tutkielman nimi</p> <p>LENTORESERNUPSEERIKURSSILLA PALVELEVIEN NUORTEN KÄSITYKSIÄ PUOLUSTUSVOIMIEN JATKOLENTOKOULUTUKSEEN HAKEUTUMISESTA</p>	
<p>Oppiaine, johon työ liittyy</p> <p>Sotilaspedagogiikka</p>	<p>Säilytyspaikka</p> <p>Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)</p>
<p>Huhtikuu 2015</p>	<p>Tekstisivuja 80</p>
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tutkimus keskittyy lentoreserviupseerikurssin 89. käsityksiin sotilaslentäjän ammattiin sitoutumisesta sekä jatkolentokoulutukseen hakeutumiseen liittyvään päätöksentekoon. Tutkimuksen aineisto kerättiin avoimella kyselylomakkeella. Kyselytilaisuus järjestettiin syksyllä 2014 lentoreserviupseerikurssille 89.</p> <p>Aineisto analysoitiin syksyllä 2014 käyttäen sisällönanalyysiä. Aineisto on aluksi jaettu kahteen ryhmään: sitoutumiseen valmiisiin ja sitoutumiseen ei-valmiisiin. Tämän jälkeen aineistosta etsittiin tutkittavaan ilmiöön liittyviä mainintoja teemoittain. Näistä maininnoista muodostettiin aineistoa edustavia kuvaajia, joita tulkitsemalla on tehty tutkimuksen johtopäätökset.</p> <p>Tutkimuksen taustateorianana toimii elämäntarkkailun psykologinen ideologia. Teoriataustalla pyritään selvittämään ihmisen kehittymistä aikuiseksi ja etsimään teoreettinen ikä, jolloin ihminen olisi valmis tekemään itseään koskevia suuria päätöksiä.</p> <p>Lentoreserviupseerikurssilla palvelevat nuoret joutuvat tekemään suuria loppuelämänsä koskevia päätöksiä hyvin nuorella iällä. Vaikka kurssin alkuvaiheessa tehdyn kyselyn mukaan noin 2/3 kurssista ei ollut vielä valmis sitoutumaan, oli miltei jokainen vastaaja maininnut olevansa valmis sitoutumispäätökseen, kunhan tietoisuus sotilaslentäjän ammatista lisääntyy. Tutkimuksen perusteella nuoret ovat yllättävänkin valmiita tekemään näitä suuria päätöksiä. Päätökset tuntuvat olevan hyvin harkittuja ja pohdittuja. Syynä päätöksenteon valmiuteen voitaneen pitää onnistunutta rekrytointijärjestelmää, jolla lentokoulutukseen valitaan kypsiä nuoria aikuisia. Suurimmiksi yksittäisiksi ongelmakohtiksi sitoutumispäätöstä tehdessään kurssilaiset kokivat siirtovelvollisuuden ja itse sitoutumispakon.</p>	
<p>AVAINSANAT: elämäntarkkailun psykologia, nuori, jatkokoulutus, lentoreserviupseerikurssi, lentokoulutus, päätöksenteko, sitoutuminen</p>	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN FILOSOFISET LÄHTÖKOHDAT	3
3	MENETELMÄVALINNAT	7
3.1	KYSELY	10
3.2	ANALYYSIMENETELMÄ - SISÄLLÖNANALYYSI	12
4	IHMISEN KEHITTYMINEN	15
4.1	ELÄMÄNKAARIPSYKOLOGIA JA IHMISKÄSITYS	17
4.2	NUORUUS JA KYPSYYS	23
5	VARUSMIEHESTÄ SOTILASLENTÄJÄKSI	29
5.1	HAKEUTUMINEN LENTORESERVIUPSEERIKURSSILLE	30
5.2	JATKOLENTOKOULUTUS PUOLUSTUSVOIMISSA	34
6	TUTKIMUSTULOKSET	35
6.1	YLEISTIEDOT	36
6.2	LENTORESERVIUPSEERIKURSSILAISET	38
6.3	JATKOKOULUTUSHALUKKUUS	50
6.4	PÄÄTÖKSENTEKO SITOUTUMISESTA	63
7	POHDINTA	71
7.1	LENTORESERVIUPSEERIKURSSILAISET JA KYPSYYS	71
7.2	JATKOKOULUTUKSEEN HAKEUTUMISEN PÄÄTÖKSENTEON PERUSTEET	72
7.3	SOTILASELÄMÄN VAIKUTUS PÄÄTÖKSENTEKOON JA VALMIUS SITOUTUMISEEN	74
7.4	PERUSTEITA TUTKIMUSRATKAISUIHIN	76
7.5	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTIA	77
	LÄHTEET	81
	LIITTEET	85
	LIITE 1	86
	LIITE 2	91

LENTORESERVIUPSEERIKURSSILLA PALVELEVIENTEN NUORTEN KÄSITYKSIÄ PUOLUSTUSVOIMIEN JATKOLENTOKOULUTUKSEEN HAKEUTUMISESTA

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkin lentoreserviupseerikurssilaisten 89. käsityksiä jatkolentokoulutukseen hakeutumisesta sekä hakeutumispäätökseen vaikuttavia tekijöitä. Tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat nuorten sitoutumisvalmiuteen ja millainen merkitys ilmavoimien ohjaajien sitouttamisella on jatkokoulutukseen hakeutumishalukkuuteen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää tekijöitä, jotka vaikuttavat jatkokoulutukseen hakeutuvien nuorten päätöksentekoon.

Varusmiesten käsityksiä jatkokoulutukseen hakeutumisesta on tutkittu ilmavoimissa yllättävän vähän. Tutkimukset ovat olleet pääasiassa kandidaatin- tai maisterintutkielmia (Erkkilä 2002, Niemi 2002, Keskinen, 2002, Keski-Jaskari 2002, Rautanen 2009, Malmgren 2011, Kivianen 2005). Myös muutama esiuupseerikurssintutkielma (Iikkanen 2014, Honkaranta 1998) liittyy jatkokoulutukseen hakeutumiseen. Ehkäpä paras aiheeseen liittyvä tutkimus on Jorma Honkarannan (1998) tekemä diplomityö, jossa hän on tutkinut lentoreserviupseerikurssin 72. hakeutumisen motiiveja sekä motivaatiota maanpuolustuskorkeakouluun hakeuduttaessa lentoreserviupseerikurssin jälkeen.

Tutkimuksen empiirinen aineisto kerättiin lentoreserviupseerikurssilta syksyllä 2014 avoimella kyselyllä, jonka tavoitteena oli saada vastauksia neljään pääteemaan: lentoreserviupseerikurssilaisten kypsytyksen, jatkokoulutukseen hakeutumisen päätöksenteon perusteisiin, sotilasmaanpuolustuksen vaikutuksiin nuorten päätöksentekoon liittyen ja sitoutumisvalmiuteen. Jokainen 38:sta lentoreserviupseerikurssilla palvelevasta nuoresta vastasi kyselyyni järjestämässäni

kontrolloidussa vastaustilaisuudessa. Vastaukset analysoin luokittelemalla siten, että sain muodostettua vastauksista taulukoita, joilla pystyin analysoimaan laajahkoksi paisunutta aineistoa järkevästi.

Tutkimuksen tavoitteena on löytää vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisia nuoria lentoreserviupseerikurssille 89. on valittu?
- Ovatko lentoreserviupseerikurssin 89. oppilaat valmiita sitoutumaan sotilaslentäjän ammattiin jo varusmiespalveluksen alkuvaiheessa?
- Löytyykö sitoutumiseen valmiiden ja ei-valmiiden väliltä eroja jatkokoulutushalukkuuteen liittyen?
 - o Mikä merkitys aiemmalla tiedolla on ollut kurssille hakeutumiseen?
 - o Millaisia tavoitteita kurssilaisilla on lähitulevaisuudelle?
 - o Millaista työnantajaa kurssilaiset arvostavat?
- Mihin sitoutumisvalmius perustuu ja milloin kurssilaiset olisivat valmiit tekemään sitoutumispäätökseen?

Näiden kysymysten taustalta löytyy alkuperäinen kysymys siitä, että onko nuori lentokoulutukseen hakeuduttaessa riittävän kypsä tekemään pitkään sitoutumiseen vaadittavat päätökset. Ennen kyselyn tekemistä oli teoreettinen oletus siitä, että kaikki hakijat eivät välttämättä ole vielä hakuvaiheessa valmiita sitoutumaan työtehtävään puolustusvoimien tahtomalla tavalla, eivätkä tästä syystä halua jatkaa lentoreserviupseerikurssilta jatkokoulutukseen. Tällöin puolustusvoimat menettää jatkuvasti potentiaalisia hävittäjä- ja helikopterilentäjiä johtuen siitä, että rekrytointi suoritetaan liian nuorena ja rekrytoituilta vaaditaan liiallista sitoutumista.

2 TUTKIMUKSEN FILOSOFISET LÄHTÖKOHDAT

Hirsjärven (2007, 125) mukaan tutkimus perustuu aina tiedostetusti tai tiedostamatta taustatoumuksiin eli filosofisiin perusoletuksiin. Tutkimuksen taustalta löytyy aina näitä piileviä perusoletuksia ihmisistä, maailmasta ja tiedonhankinnasta (Hirsjärvi 2007, 125). Tieteenfilosofian näkökulmasta tutkimuksen taustalta löytyvät aina neljä perusoletusta: ontologia, epistemologia, (logiikka) ja teleologia. Nämä perusoletukset ovat usein tiedostamattomia ja ne perustuvat käytännöllisessä tutkimuksessa useisiin piileviin oletuksiin ihmisistä, maailmasta ja tiedonhankinnasta. Hirsjärven (2007, 125) mukaan tutkimustyötään aloittelevien toiminnassa on olennaista filosofisten lähtökohtien ymmärtäminen, jotta erilaisille tutkimuksellisille ratkaisuille löytyy näin järkeenkäypiä perusteluita.

Ontologia esittää kysymyksiä todellisuuden luonteesta: Mikä on tutkittavan ilmiön luonne? Mikä on todellista? Mitä voidaan pitää todisteena? Hirsjärvi (2007, 126) näkee ontologiset käsitykset erityisen keskeisinä, mutta kokee ne ongelmallisiksi niiden ollessa tutkijalle helposti itsestäänselvyksiä. Varron (1992, 31) mukaan laadullista tutkimusta tehdessä tutkimuksen kohteen erityislaadun tunnistaminen vaatii sen olemassaolotavan erittelyä. Tutkimuksen kannalta onkin olennaista, että tutkimuskohteiden olemassaolotapa on otettu tutkimuksen lähtökohdaksi ja niistä on tehty selviä oletuksia. Tällöin tutkimuskohteet paljastuvat tutkimukselle ja tutkijalle. Laadullisessa tutkimuksessa ontologisella erittelyllä pyritään selvittämään, millä tavalla tutkittava kohde on laadullinen (Mikä ilmiö on kyseessä?). Jos erittely paljastaa, että tutkimuskohde on tajunnallinen, tulee kuvauskategorioiksi merkitykset. Ontologinen tarkastelu ratkaisee myös kuvauskäsitteet, joita tutkimuksessa ja raportoinnissa voidaan käyttää. Ontologisen erittelyn tuloksena syntyy tutkimuskohteen ollessa ihminen ”ihmiskäsitys” ja tutkimuskohteen ollessa maailma kokonaisuudessaan (luonto ja kaikki mitä on) ”maailman käsitys” tai ”maailman kuva” (Hirsjärvi 2007 126, Varto 1992, 30). Tutkimukseni keskiössä on ihminen, lentäjäksi hakeutuva nuori. Varron (1992, 31) mukaan ihmiskäsitys on käsitys siitä, mitä ihminen on, kuinka ihminen voidaan erottaa muista ilmiöistä ja olioista ja mitkä ovat ne ihmiselle tyypilliset piirteet, joita ei voi ohittaa ihmisestä puhuttaessa. Vartion (Hirsjärvi 2007, 127) mukaan tärkeää on löytää tietoinen ja ontologinen ratkaisu, joka poikkeaa täysin filosofisista päähänpätkähdyksistä ja arkipäivän ajattelutottumuksista. Ratkaisun tulee täyttää seuraavat kolme kohtaa, jotta se käy tutkimuksen perusratkaisuksi:

- 1) se on perusteltava hyvin

- 2) on osoitettava, että se kohdentaa tutkimuksen tarkasti juuri oletettuun tutkimuskohteeseen
- 3) sen on oltava menetelmällisesti mahdollinen.

Laadullisessa tutkimuksessa tärkeitä ovat olemukselliset määreet, joilla voidaan luonnehtia ihmistä yksilöstä lähtien sekä lukuisia suhteellisia piirteitä, joiden avulla ihmistä voidaan luonnehtia suhteessa ympäristöön, kuten yhteisöön, muihin, toisiin ja luontoon (Varto 1992, 31). Tässä tutkimuksessa ihminen nähdään yksilönä, fyysisenä ja psykologisena kokonaisuutena, joka kehittyy jatkuvasti elämänsä aikana vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Oletuksena on myös, että ihminen on luonnostaan itsenäinen ja että hänellä on vapaus tehdä valintoja tarpeidensa tyydyttämiseksi. Toisin sanoen ihmisellä nähdään olevan älyllisiä kykyjä ja tahdonvoimaa sekä ruumiillisia voimia, joita kehittämällä hän pystyy hallitsemaan toimintaansa (Yura H, 1992, 23). Ihminen on myös vuorovaikutuksessa ympäristöönsä. ”Kulttuuri, jossa ihminen kehittyy ja se, mitä hän tästä kulttuurista oppii, vaikuttavat suuresti käyttäytymiseen” (Yura H, 1992, 24).

Epistemologia käsittelee tietämisen alkuperää ja luonnetta sekä tiedon muodostamista: Mikä suhde vallitsee tutkijan ja tutkittavan kohteen välillä (Hirsjärvi 2007, 126)? Mikä asema arvoilla on ilmiöiden ymmärtämisessä? Hirsjärven mukaan (2009, 161-164) laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu se, että aineisto kerätään mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa, tiedon keruun instrumenttina suositaan ihmistä ja kerätty aineisto liittyy ihmisten tuottamiin merkityksiin. Tutkimuksessa suositaan yleensä aineistolähtöistä analyysiä ja induktiivista logiikkaa. Metodien tulisi tukea mahdollisimman hyvin laadullisen tutkimuksen ideaa tutkittavien näkökulmalähtöisyydestä. Tutkittavat tulisi valita tarkoituksenmukaisesti, heitä on yleensä vähän ja tulokset ovat ainutlaatuisia, jolloin ei haeta yleistystä. (Hirsjärvi 2009, 164; Tuomi 2008, 97). Laadullinen tutkimus perustuu myös havaintojen teoriapitoisuuteen eli millainen yksilön käsitys on ilmiöstä, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään. Koska tutkija päättää omasta tutkimusasetelmastaan oman ymmärryksensä varassa, voidaan laadullisen tutkimuksen tiedon nähdä olevan jollain tavalla subjektiivista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 18-20)

Koska tutkimukseni käsittelee vain pientä osaa lentäjäksi hakeutuneista, ovat tutkimukseni tulokset luonnollisesti aikaan ja paikkaan sidottuja, hakijoista riippuvaisia. Tiedonkäsitykseni on konstruktiiivinen. Tieto on subjektiivista ja tilannekohtaista, eikä tietoa ja todellisuutta ole mahdollista arvioida absoluuttisesti. Tieto rakentuu omakohtaisesti kokemusten ja vuorovai-
kutusten perusteella. Tutkimukseni taustalla on kehityspsykologinen teoria, joka kuvaa tässä tutkimuksessa itse tuottamaansa todellisuutta (Puolimatka 2002, 46-47). Tiedonkäsitys ottaa kantaa siihen, mitä tieto ja totuus tarkoittavat ja millaiset mahdollisuudet ihmisellä on saada luotettavaa tietoa. Ajatus, jonka mukaan ihminen rakentaa tietonsa aikaisemman tietonsa ja kokemustensa varaan kutsutaan konstruktivismiksi. Konstruktivismin mukaan tietäminen ja todellisuus ovat suhteellisia. Tietämisen suhteellisuus tarkoittaa sitä, että tietäminen on ajasta, paikasta ja tarkastelijan asemasta riippuvaa. Todellisuuden suhteellisuus tarkoittaa taas sitä, että todellisuus on jokaisen henkilön suhteellista todellisuutta. Tietoa on mahdollista saada todellisuudesta, kun tutkija ja tutkittava ovat toisiinsa interaktiivisesti yhteydessä (Puolimatka 2002, 47).

Vahvoista omakohtaisista kokemuksista johtuen halusin olla liikaa ohjaamatta kyselyssä vastaajien vastauksia omiin oletuksiini, joten päädyin avoimeen kyselylomakkeeseen. Muodostin lomakkeen jossa käsiteltiin tiettyjä teemoja, joiden avulla vastaajat muodostivat tutkittavan todellisuuden. Tätä tapaa hyödyntäen tutkittavien näkökulma pääsee esille ja pääsemme tutkimaan vastaajien suhteellista todellisuutta.

Teleologialla tarkoitetaan kuvaus- ja selitystapaa, jossa jonkin tapahtuman tai prosessin olemassaoloa ja luonnetta selitetään viittaamalla sen tulokseen, päämäärään (Suomisanakirja 2013). Tutkimuksen tekeminen on tavoitteellista toimintaa: yleensä tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tutkittua tietoa. Hirsjärven (2009, 126) mukaan teleologia esittää kysymyksiä tarkoituksesta: Mitä varten tutkimus tehdään? Miten tutkimus lisää tietoa tutkittavalla alueella? Saaranen-Kauppinen (2006) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on usein jonkin ilmiön kuvaaminen ja ymmärtäminen. Tällöin tutkimusongelmat ovat yleensä mitä- ja miten- kysymyksien muodossa. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä havainnoimaan määrällisesti kausaliteettia, syy-seuraussuhteita – ellei määrällistä tutkimusotetta oteta mukaan tarkoituksella.

Tutkimukseni kiinnostus kohdentuu Puolustusvoimien alkeislentokoulutukseen valittujen nuorten kokemuksiin jatkolentokoulutukseen hakeutumiseen liittyen. Nuorten kypsyys ja kokemus omasta valmiudesta sitoutua pitkäaikaiseen työtehtävään nuorella iällä on ollut tämän tutkimuksen alkuperäisenä mielenkiinnon kohteena. Tarkoituksena on vertailla päätöksenteon motiiveja ja niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat jatkokoulutushalukkuuteen ja sitoutumishalukkuuteen sitoutumiseen valmiiden ja sitoutumiseen ei-valmiiden välillä. Näiden kiinnostustenkohteiden taustalta löytyy alkuperäinen epäily siitä, onko nuori lentokoulutukseen hakeuduttaessa riittävän kypsä tekemään pitkään sitoutumiseen vaadittavat päätökset. Alustavana oletuksena on, että kaikki hakijat eivät välttämättä ole vielä hakuvaiheessa valmiita sitoutumaan työtehtävään puolustusvoimien tahtomalla tavalla, eivätkä tästä syystä halua jatkaa lento-reserviupseerikurssilta jatkokoulutukseen.

3 MENETELMÄVALINNAT

Hirsjärvi (2007, 128) lainaa kirjassaan Robsonin (1995, 38) käyttämää joenylitys-esimerkkiä, joka kuvastaa hyvin metodologian merkitystä tutkimukselle:

”Joen ylittäminen on tehtävä tai ongelma; tämä vastaa tutkimuksen yleistä kohdetta, johto-ajatusta. Spesifiset tutkimusongelmat ovat analogisia joen ylitystä koskevien kysymysten kanssa: kuinka monta ihmistä haluaa ylittää joen, kuinka usein he haluavat ylittää sen jne. Tutkimusstrategian valinta on sukua päätökselle, uidaanko, kävelläänkö (silta), lennetäänkö vai purjehditaanko joen yli. Tutkimusmetodi (menetelmä) koskee erityistä veneen, sillan lentokoneen jne. tyyppiä”

Hirsjärvi (2007, 128) mainitsee, että tutkimusstrategian ja tutkimusmetodin valinta riippuu valitusta tutkimustehtävästä tai tutkimuksen ongelmasta. Tästä syystä onkin tärkeää jo aikaisessa vaiheessa selvittää itselleen tutkimuksen johtoajatukset ja tarkat ongelmat, jotta tutkimusstrategian ja menetelmän valinta on luonnollinen jatkumo aiemmille valinnoille. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 28) lähestyvät laadullista tutkimusta verbin ”ymmärtää” kautta. Heidän mukaansa on mielekästä kutsua laadullista tutkimusta ”ymmärtäväksi tutkimukseksi”. Näkemyksen taustalla on perinteinen erottelu tietämisen tavasta: ilmiön ymmärtäminen tai selittäminen. Tämän näkökulman kautta pyrin myös ymmärtämään nuoria uravalinnan päätöksenteossa ja sen vaikeudessa. Aaltola (2007, 70) kuvaa laadullista tutkimusta prosessiksi, jossa aineiston keruun väline on inhimillinen eli tutkija itse. Tutkimusprosessin edetessä aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät tutkijan tietoisuudessa vähitellen - Aaltola (2007, 70) ymmärtääkin tutkimustoiminnan myös eräänlaisena oppimistapahtumana.

Tutkimuksella tulisi aina olla jokin tarkoitus tai tehtävä, joka ohjaa myöhemmässä vaiheessa tutkimusstrategisia valintoja (Hirsjärvi, 2007, 133). Hirsjärven (2007, 134) mukaan tutkimuksen tarkoitusta luonnehditaan yleensä neljän piirteen perusteella: kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Kartoittava tutkimus pyrkii katsomaan mitä tapahtuu, etsimään uusia näkökulmia, löytämään ilmiöitä, selvittämään vähän tunnettuja ilmiöitä tai kehittämään hypoteeseja (Hirsjärvi 2002, 134). Hirsjärven mukaan tavallisimmin kartoittava tutkimus on kvalitatiivinen kenttä- tai tapaustutkimus. Tutkimusongelmani on muotoutunut seuraavaan kysymysmuotoon: Miten alkeislentokoulutukseen valitut nuoret kokevat oman valmiutensa päättää

jatkokoulutukseen hakeutumisesta ja sitoutumisesta lentäjän ammattiin? Pyrin siis kartoittamaan sitä, millaisia Suomen puolustusvoimiin lentokoulutukseen tulevat nuoret ovat ja miten he itse kokevat oman kypsyytensä sitoutuessaan loppuelämäänsä vaikuttavaan uraan. Hirsjärvi (2007, 122) mainitsee, että kvalitatiivista tutkimusta tehdessä tutkijan tulisi varautua siihen, että ongelma saattaa muuttua tutkimuksen edetessä eikä sanaa tutkimusongelma edes välttämättä haluta käyttää. Tällöin puhutaan tutkimustehtävästä, joka asetetaan yleisellä tasolla. Tutkimuskysymykseni on muotoutunut nykyiseen muotoonsa tutkimusprosessin aikana johtajuuden ohjatessa tutkimusprosessia haluttuun suuntaan.

Tutkimukseni on kartoittava ja tutkimusstrategiseksi lähestymistavaksi nousee laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, jolloin todellisuus on moninainen eikä tutkijan tulisi pirstoa tätä todellisuutta mielivaltaisesti osiin, vaan pyrkiä tutkimaan tutkimuskohdettaan kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi 2007, 157). Kokonaisvaltaisuus tarkoittaa sitä, että ymmärrämme, että jokaisella yksilöllä on oma, yhtä arvokas todellisuus, jonka aiempi elämä, ympäristö ja elämäkokemus ovat muokanneet. Laadullisessa tutkimuksessa saadaan tulokseksi vain ehdollisia selityksiä johonkin aikaan ja paikkaan rajoittuen, jolloin kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimyksenä on enemmän löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä (Hirsjärvi 2007, 157). Aaltolan (2007, 74) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on kyse vähitellen tapahtuvasta tutkittavan ilmiön käsitteellistämisestä eikä niinkään etukäteen hahmotellun teorian testauksesta. Tutkimukseni kohdehenkilöiksi valitsin lentoreserviupseerikurssin 89. oppilaat. Tutkimukseni todellisuus muodostuu heidän mielipiteistään ja ne ovat kyseiseen kurssiin, aikaan ja paikkaan sitoutuneita. Seuraavan tai edellisen kurssin kohdalla tutkimuksen tulos voi olla hyvinkin erilainen.

Useissa lähteissä korostetaan laadullisen tutkimuksen perustuvan tutkimuksen viitekehykseen eli taustateoriaan. Tutkimuksen teoria on olennainen osa tutkimuksen luotettavuuden hahmottamisessa, niin metodien, tutkimuksen etiikan, kuin myös itse tutkittavan ilmiön taustalla olevan ”viitekehyksen” osalta. Tutkimukseni teoriatausta perustuu psykologiseen tutkimukseen siitä, miten ihminen kehittyy vastasyntyneestä lapsesta itsenäiseksi ja vastuulliseksi aikuiseksi. Ihmisten käsitysten tutkimiseen ja sen ongelmallisuuteen liittyvä fenomenografinen teoria toimii myös taustateoriana tutkimuskohteiden todellisuuden ymmärtämisen apuna.

Tutkimuskohteen ollessa ihmisen kokemukset ja ajatukset on luonnollista kysyä asiaa häneltä itseltään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72). Tästä ajatuksesta syntyy luonnollinen jatkumo ajoneuvon ”tyypin” eli metodin valintaan. Tutkimuksen tiedonkeräämisen menetelmäksi valitsin kyselyn. Tällöin pystyn keskittymään nimenomaan lentoreserviupseerikurssilla olevien varusmiesten kokemuksiin ja ajatuksiin jatkokouluttautumisesta. Kyselyssäni pyritään pääsemään käsiksi lentoreserviupseerikurssilaisten käsityksiin tutkittavasta ilmiöstä.

Laadulliselle tutkimukselle on Aaltolan (2007, 76) mukaan ominaista intensiivinen tutkimuskenttään perehtyminen muun muassa osallistuvan havainnoinnin avulla sekä kohderyhmälle ominaisen ajattelutavan tavoittelu tutkittavien näkökulmasta. Tätä tutkittavien ajattelutapaa pyrin lähestymään ymmärtämällä heidän käsityksiään. Kuten Syrjälä (1994, 117) toteaa, ”Käsitys on kokemuksen ja ajattelun avulla muodostettu kuva jostain ilmiöstä”. Fenomenografisen tutkimuksen keskiössä on tietty käsitys ilmiöiden ja ihmisten ajattelun suhteesta ja tiedonmuodostuksen ehdoista (Syrjälä 1994, 116). Syrjälän (1994, 116) mukaan ihminen nähdään rationaalisenä olentona, joka liittää mielessään oliot ja tapahtumat selittäviin yhteyksiin, jolloin muodostuu koetuista ilmiöistä käsityksiä. Fenomenografi näkee ilmiön ihmisen ulkoisesta tai sisäisestä maailmasta saamana kokemuksena, josta hän aktiivisesti rakentaa käsityksen (Syrjälä 1994, 116). Syrjälän (1994, 116) mukaan ilmiö ja käsitys ovat samanaikaisia ja siksi erottamattomia. Ihmisen kokemus on suhde, joka yhdistää subjektin ja objektin, jolloin käsitys ei ole ulkoisen todellisuuden kuva vaan samalla kertaa subjektiivinen ja objektiivinen kokonaisuus. Käsitys eroaa käsitteestä esimerkiksi määrällisesti ja laadullisesti: ihmisellä voi olla samasta ilmiöstä useita käsityksiä ja ne voivat Syrjälän (1994, 117) mukaan muuttua hyvin nopeasti. Käsitys ei kuitenkaan ole synonyymi ihmisen mielipiteelle, vaan käsitys on jotain syvempää, lujempaa, ihmisen itselleen tietyistä perusteista rakentama kuva jostain asiasta (Syrjälä 1994, 117). Puusan (2011, 269) mukaan ihmisen aikaisemmat tiedot ja kokemukset toimivat käsitysten perusteena, jolloin käsitystä voidaan kuvata myös suhteeksi yksilön ja ympäröivän maailman välillä. Puusan (2011, 269) mukaan käsitysten dynaamisuus johtuu ihmisen jatkuvasti saamista uusista kokemuksista, vuorovaikutustilanteista ja tiedosta. (2011, 269) Puusa kutsuukin käsitysten muotoutumista ajatusrakennelmaksi, jonka varassa ihminen jäsentää uutta asiaa koskevaa informaatiota.

3.1 Kysely

Tutkin lentoreserviupseerikurssin 89. oppilaiden käsityksiä, joten kyselylomake on sopiva tapa tutkimukseni tiedonkeruun tarpeisiin. Myös ajankäytön haasteet ohjasivat kyselyn valintaan: tutkimukseeni käytettävissä ollut aika oli rajallinen. Kyselyllä haastattelun sijaan säästin niin omaa kuin lentoreserviupseerikurssilaistenkin aikaa.

Aaltolan (2007, 198) mukaan hyvän kyselylomakkeen tulisi kyetä ikään kuin vuoropuheluun vastaajan kanssa ja ohjata vastaajaa oikeaan suuntaan kysymysten mukaisesti. Jos tässä epäonnistutaan, joudutaan vastausten koodausvaiheessa tulkitsemaan ja miettimään vastauksia epävarmalta pohjalta: mitä vastaaja on todella tarkoittanut (Aaltola 2007, 198-199). Hirsjärven (2007, 190) mukaan kyselytutkimuksella on muutamia haittatekijöitä, jotka tutkijan on hyvä huomioida. Kyselytutkimuksen aineistoa pidetään pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. On myös mahdollista, että tutkittavat eivät ole osanneet suhtautua tutkimukseen vakavasti eivätkä ole täten vastanneet kyselyyn rehellisesti tai huolellisesti. Kyselytutkimuksessa väärinymmärrykset ovat myös riski, jos tutkija ei ole osannut määritellä mahdollisia vastausvaihtoehtoja riittävän yksiselitteisiksi. On myös ymmärrettävä, että vastaajat eivät välttämättä ole täysin selvillä tutkimuksen aihealueesta tai perehtyneet käsiteltävään aiheeseen. Kyselytutkimuksen yhtenä riskinä Hirsjärvi (2007, 190) näkee myös mahdollisen vastauskadon. (Hirsjärvi 2007, 190)

Tässä tutkimuksessa vastataan Hirsjärven (2007, 190) ja Aaltolan (2007, 198.199) mainitsemaan haittapuoliin tekemällä kysely kontrolloidussa tilanteessa. Hirsjärvi (2007, 191) määrittelee kontrolloidun kyselyn kahteen eri tyyppiin: informoituun kyselyyn ja henkilökohtaisesti tarkastettuun kyselyyn. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa kyselylomakkeet henkilökohtaisesti, jolloin tutkija menee työpaikoille, messutilaisuuksiin, kouluihin ja yleensäkin paikkoihin, jossa tutkijan suunnittelemat kohdejoukot ovat tavoitettavissa. Tutkija jakaa tilaisuudessa lomakkeet, kertoo tutkimuksen tarkoituksesta, selostaa kyselyä ja vastaa tarvittaessa kysymyksiin. Vastaajat ottavat kysymyslomakkeet mukaansa, täyttävät ne omalla ajallaan ja postittavat takaisin tutkijalle. Henkilökohtaisesti tarkastetussa kyselyssä tutkija lähettää kyselylomakkeet etukäteen, mutta noutaa ne itse ilmoitetun ajan kuluttua. Tällöin tutkija pystyy tarkastamaan, että lomakkeet on täytetty ja voi tarvittaessa keskustella lomakkeen täyttämiseen tai tutkimukseen liittyvistä aiheista. (Hirsjärvi 2007, 191-192)

Järjestin lentoreserviupseerikurssille kyselytilaisuuden informoidun kyselyn periaatteiden mukaisesti. Vastaajat vastasivat kyselyyn välittömästi tilaisuuden aikana, jolloin saavutettiin paras tulos tutkimuksen näkökulmasta. Kyselytilanteessa pystyin yhdistämään informoidun ja henkilökohtaisesti tarkastetun kyselyn hyvät puolet: auttamaan epäselvien kysymysten avaamisessa ja olemaan tukena kyselytilaisuudessa. Hirsjärven mainitsemat vastaajien suhtautumiseen tai aihealueen tuntemattomuuteen liittyvät ongelmat eivät osoittautuneet haasteiksi kyselytilanteessa. Lentoreserviupseerikurssilaiset ovat hyvin tietoisia kyselyn aihealueesta ja olivat hyvin motivoituneita vastaamaan kyselyyn.

Kyselyn toteuttaminen voidaan suorittaa monella tavalla. Tutkimuksen tavoite ja luonne johdattelee tutkijan valitsemaan oikeanlaisen kyselymenettelyn siten, että kyselyssä kysytään oikeita kysymyksiä oikealla tavalla. Kun pohditaan kyselyn kysymysten tarkkuustasoa, on tehtävä valinta joko strukturoidun (valmiit vastausvaihtoehdot) ja avoimen kysymyksen välillä (KvantiMOTV, 2014).

Tutkimukseni käsittelee ihmisten käsityksiä tietyistä teemoista, jolloin luonnollisin valinta kyselyn tarkkuustason määrittelyssä on avoin kysely. En halua tutkijana ohjata tutkittavien omaa ajatusmaailmaa liikaa antamalla valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan toivoisin tutkittavien pystyvän vastaamaan mahdollisimman avoimesti omiin mielipiteisiinsä ja kokemuksiinsa perustuen. Valitsemassani lähestymistavassa on toki ongelmansa, mutta on luonnollisinta ja hedelmällisintä antaa vastaajien muovata vastauksensa itsensä näköisiksi. Onkin olennaista, että kysely nähdään kokonaisvaltaisena eli ymmärrämme, että jokaisella yksilöllä on oma, yhtä arvokas todellisuus, jonka aiempi elämä, ympäristö ja elämäkokemus ovat muokanneet.

Kysymyksiä voidaan kysyä monella tavalla, mutta yleisimmin käytetään kolmea muotoa (Hirsjärvi 2007, 193):

1. Avoimet kysymykset, joissa esitetään kysymys ja vastaajat vastaavat varattuun tyhjään tilaan.
2. Monivalintakysymykset, joihin tutkija on laatinut valmiit vastausvaihtoehdot, joihin vastaaja vastaa merkitsemällä haluamansa vaihtoehdon.
3. Asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi, joissa esitetään väitteitä ja vastaaja valitsee skaalasta väittämän sen mukaan kuinka vahvasti hän on eri tai samaa mieltä väittämän kanssa.

Näistä kysymysmuodoista valitsin tutkimukseni kysymyslomakkeen perustaksi avoimet kysymykset. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden kertoa, mitä hänellä on todella mielessään (Hirsjärvi 2007, 196). Avointen kysymysten etuja ovat oman tutkimukseni näkökulmasta myös mahdollisuus tunnistaa tutkittavien motivaatioon liittyviä tekijöitä sekä antaa tutkittavien ilmaista itseään omin sanoin (Hirsjärvi 2007). Avointen kysymysten haasteeksi Hirsjärven (2007, 196) mukaan muodostuu tutkimusaineiston kirjavuus sekä luotettavuudeltaan kyseenalainen materiaali, jota voi olla vaikea käsitellä. On myös mahdollista, että vastaaja ei ole vastannut kuten tutkija on olettanut tai ohjeistanut, jolloin tutkijan joutuu tulkitsemaan vastaajan tarkoituksen (Aaltola 2007, 199). Tutkijan tulee myös ymmärtää avoimia kyselyitä koodatessaan ja teemoitellessaan, että aineiston ymmärtäminen kasvaa, kun tutkija käy läpi aineistoa useaan kertaan (Aaltola 2007, 210). Tällöin tutkija pyrkii ymmärtämään aineistoa sisällöllisesti oikein (Aaltola 2007, 210).

Tutkimuslomakkeessani kysymykset ovat teemoitettu teemahaastattelun periaatteiden mukaisesti. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat etukäteen tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemahaastattelu toimii hyvin laadullisen tutkimuksen menetelmänä, koska se vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia (Hirsjärvi 2007, 203). Tutkimukseni kyselylomakkeessa halusin teemoittaa kysymykset aineiston käsittelyn helpottamiseksi. Koin teemoittelun hyödylliseksi myös kyselylomaketta tehdessäni.

3.2 Analyysimenetelmä - Sisällönanalyysi

Hirsjärven (2007, 216) mukaan analyysi ja ongelma ovat yleensä rakenteeltaan yhteneväiset, jolloin laadullisesta tutkimuksesta puhuttaessa ei erillisiä vaiheita oikeastaan ole havaittavissa. Olen kuitenkin jakanut tutkimukseni selkeisiin vaiheisiin, koska olen tehnyt tutkimustyötä työni ohessa. Tästä syystä olen halunnut tehdä aina yhden vaiheen kerrallaan ennen seuraavaan siirtymistä, jotta työstä tulisi mahdollisimman johdonmukainen. Esimerkiksi tutkimusaineiston kerääminen tapahtui yhdessä osassa, joka muodosti yhden selvän vaiheen. Puusa (2011, 114) kuvaa hyvin tutkimusaineistoa tutkittavien kuvaukseksi tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 91) mukaan laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi ja useat laadullisen tutkimuksen menetelmät perustuvatkin kyseiseen analyysimenetelmään. Aineisto on Puusan (2011, 114) mukaan usein varsin rikas ja sisältää tyypillisesti sellaisia asioita, joita tutkija ei etukäteen osannut ottaa huomioon. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 92) korostavat aineiston keräämisen jälkeen erityisesti päätöksen

tekemistä siitä, mikä aineistossa todella on mielenkiintoista ja mitä halutaan tutkia. Tämän päätöksen tekeminen on olennaista, koska yhdessä tutkimuksessa ei ole mahdollista tutkia kaikkia mielenkiintoisia seikkoja, joita kyselyaineistosta nousee esille (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Olennaista siis on, että tutkimuksen tarkoitus, tutkimusongelmat ja lopulta mielenkiinto kohdistuvat tutkimuksessa samoihin asioihin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92).

Hirsjärvi (2007,218) mainitsee, että analyysitavan tulisi parhaalla mahdollisella tavalla tuottaa vastaus ongelmaan tai tutkimustehtävään. Hirsjärvi (2007, 219) jakaa analyysitavat kahteen osaan: selittävään ja ymmärtävään. Tässä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja tällöin käytetään tavallisesti laadullista analyysiä. Sisällönanalyysin yhtenä olennaisena vaiheena on luokittelu, tyypittely tai teemoittelu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tätä kohtaa on yleisesti pidetty itse analyysivaiheena, mutta olennaista on myös oikea aineiston rajaaminen mielenkiinnon kohteeseen. Luokittelulla Tuomi ja Sarajärvi (2009, 93) tarkoittavat kerätyn aineiston määrittämistä luokkiin ja sen laskemista, kuinka monta kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. Luokittelua pidetäänkin kvantitatiivisena analyysimenetelmänä sisällön teemoin. Teemoittelulla tarkoitetaan luokittelun kaltaista menettelyä, mutta siinä painottuu se, mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Teemoittelulla pyritään pilkkomaan ja ryhmittelemään laadullinen aineisto erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelussakin voidaan käyttää lukumääriä kuvaamaan aineistoa, jos tutkimuksen perinne niin määrää (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Ennen teemoittelua Tuomen ja Sarajärven (2009, 93) mukaan aineisto voidaan ryhmitellä esimerkiksi iän, sukupuolen tai vaikka jakokoulutushalukkuuden mukaan, kuten tässä tutkimuksessa olen aineiston aluksi ryhmitellyt. Tyypittelyssä pyritään ryhmittämään aineisto tyypeiksi, joista etsitään yhteisiä ominaisuuksia ja muodostetaan lopuksi yleistys, tyyppiesimerkki (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Myös Aaltosen (2007, 210) mukaan avoimia kysymyksiä pystyy käsittelemään tilastollisin keinoin, kunhan vain tutkija luokittelee samansisältöiset vastaukset samoihin luokkiin.

Aaltolan (2007,80) mukaan laadullisen tutkimuksen analyysi on samalla luonteeltaan analyytistä ja toisaalta synteettistä. Analyyttisellä analyysillä hän tarkoittaa aineiston luokittelua ja jäsentämistä systemaattisesti eri teema-alueisiin ja koodaamista helpommin tulkittaviin osiin. Analyysissä keskeisintä on hänen mukaansa kuitenkin löytää synteesiä luova temaattinen kokonaisrakenne, joka kannattaa koko aineistoa. Metsämuuronen (2005, 233) puhuu taas laadullisen tutkimuksen analyysistä analyysin ja synteessin yhdistelmänä: aluksi kerätty aineisto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi, jotka synteessin avulla kootaan uudelleen tieteellisiksi johto-

päätöksiksi. Tällä menetelmällä johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle.

Laadullinen analyysi jakautuu yleensä kahteen osaan, induktiiviseen (yksittäisestä yleiseen) ja deduktiiviseen (yleisestä yksittäiseen) analyysiin. Tuomen ja Sarajärven (2009, 95) mukaan tällaisessa ajattelussa on muutamia ongelmia. Ensinnäkin teoriaa ei voida nähdä muodostuvan induktiolla pelkästään havaintojen pohjalta, mutta suurempi ongelma heidän mukaansa on käytännöllinen. Tällainen kahtiajako ei ota huomioon ollenkaan kolmatta mahdollisuutta eli abduktiota, tieteellisen päättelyn logiikkaa, jonka mukaan teorianmuodostus on mahdollista, jos havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatus tai johtolanka. Tämä ajattelutapa ei välttämättä olekaan toimivin, vaan olisi järkevämpää jakaa analyysi aineistolähtöiseksi, teoriasidonnaiseksi ja teorialähtöiseksi (Eskola 2001). Analyysimenetelmäksi valitsin teoriaohjaavan analyysin, jossa teoria toimii analyysin apuna. Tässä analyysitavassa aiempi tieto vaikuttaa aineiston käsittelyyn, mutta sen merkitys on ennemminkin uusia ajatusuria avaava (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96-97). Vaikka induktiivinen päättely onkin saanut kritisointia osakseen, päädyin lähestymään tutkittavaa aihetta yleistäen mielipiteitä luokittelemalla aineiston ja siten käsittelemällä tutkittavia teemoja näiden luokkien näkökulmasta.

4 IHMISEN KEHITTYMINEN

Elämänkaaripsykologia on yksi psykologian osa-alueista ja se liitetään usein kehityspsykologian piiriin. Toisin kuin kehityspsykologia elämänkaaripsykologia keskittyy elämän tutkimiseen kokonaisuudessaan. Elämänkaaripsykologiassa ei ensisijaisesti keskitytä kehitysvaiheiden tutkimiseen erillisinä alueina, kuten esimerkiksi lasten liiketoimintojen kehittymiseen, nuorten päihdeongelmiin, avioeron psyykkisiin vaikutuksiin tai eläkeiän kysymyksiin, vaan käsittelemään elämää kokonaisuutena. (Dunderfelt 1999, 15)

Psykologia tieteenalana syntyi vasta 1800-luvulla, mutta varhaisimmat elämänkaarta koskevat tiedot löytyvät monen tuhannen vuoden takaa. Esimerkiksi Kungfutse on määritellyt näkemyksensä aikansa kuvaavasta elämänkaaresta ja kreikkalainen runoilija ja lakimies Solon jaksotti ihmiselämän siten, että siinä on kymmenen erilaista seitsemän vuoden pituista vaihetta. Näihin aikoihin ihmiselämän säännönmukaisuudet liittyivät läheisesti rituaaleihin ja muihin elämää jaksottaviin perinteisiin. Perinteissä ilmenivät sosiaaliset normit, säännöt ja vaatimukset, kun taas rituaalit seurasivat luonnon rytmistä kulkua. (Dunderfelt 1999, 24)

Dunderfeltin (1999,29) mukaan varsinainen psykologinen tutkimus sai alkunsa 1870-luvun loppupuolella, kun Wilhelm Wundt pyrki tutkimaan aistimuksia, mielikuvanmuodostusta ja tunnereaktioita kokeellisin menetelmin. Samoihin aikoihin Franz Brentano lähestyi ihmismieltä hieman erilaisesta näkökulmasta tutkien psykologisia ilmiöitä, kuten psyykkisiä perustoimintoja, psyyken laatua, ajattelun toimintaa ja kauneuden ja totuuden kokemista ilmiönmukaisen kuvauksen ja eläytyvän ajattelun keinoin. Brentanon mukaan psyykkisiä ilmiöitä ei voi tutkia samalla tavalla kuten fyysisiä esineitä (vertaa Wundt), vaan Brentano näkee psyykkeen toimintana. Tätä toimintaa ei Brentanon mukaan voi samaistaa psyykkisiin sisältöihin (mielikuviin, aistimukseen) tai fyysiseen toimintaan (hermojärjestelmään).

Dunderfelt (1999, 29-31) korostaa Sigmund Freudin kehittämiä teorioita psykologian tutkimuskentän mullistajana. Freud tunnetaan esimerkiksi psykoanalyysin perustajana. Freud piti egotutkimusta tärkeänä, mutta oli vahvasti sitä mieltä, että tietoinen elämämme on alistettu tiedostamattomien voimien alaisuuteen ja toimii irrationaalisesti, viettien vietävänä ja on vaikein kontrolloitavissa. Freud toi psykologiaan muun muassa seuraavat perustavanlaatuiset ajatukset: ihmisen tiedostamattomat toiminnot, lapsuuden merkitys yksilön kehityksessä, psyykkisen elämän dynaaminen ja vuorovaikutussuhteisiin perustuva kehitys ja kehityshistoriallinen (kehityksen vaiheisiin liittyvä) rakenne. Freudilaisen näkemyksen mukaan ihmisen kehitys loppuu nuoruuden vaiheisiin ja lapsuus on ihmisen kehittymistä määrittelevä vaihe. Freudin mukaan ihmisen psyyke koostui kolmesta tekijästä:

1. Id-alueesta, joka on tiedostamattomasti toimiva alue. Id-alue on ihmisen tietoisien toimintojen ”alla” ja on osaksi arkipäiväisen tietoisuuden saavuttamattomissa. Id toimii mielihyväperiaatteen mukaisesti, irrationaalisesti ja viettien viemänä.
2. Ego-alue on tietoisien ”minän” alue, joka pykii toimimaan realiteettiperiaatteen mukaisesti, järkevästi ja rationaalisesti.
3. Superego ”yliminä” muodostuu ihmisen saaman kasvatuksen ja koulutuksen perusteella. Yliminä muodostuu usein tiedostamatta, kun omaksumme kulttuurimme ja sosiaalisen ympäristömme (varsinkin perheen) normit, säännöt, käyttäytymistavat ja arvomaailman.

Ihmisen persoonallisuus kehittyy Freudin mukaan edellä mainittujen kolmen tekijän ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa ns. psyko-seksuaalisten kehitysvaiheiden kautta: oraalinen, anaalinen, fallinen, latenssinen ja genitaalinen -vaihe. Vaiheet määräytyvät sen mukaan, mihin ruumiin osaan psyykkinen energia ”libido” kussakin elämänvaiheessa keskittyy. (Dunderfelt 1999, 30)

4.1 Elämänkaaripsykologia ja ihmiskäsitys

Egopsykologinen suuntaus syntyi Dunderfeltin (1999, 31) mukaan vuonna 1939, kun Heinz Hartman julkaisi kirjoituksensa ”*Ich-Psychologie und Anpassungsproblem*” (*Minäpsykologia ja sopeutumisongelma*), josta muodostui nykyaikaisen psykoanalyysin merkkipaalu. Hartmanin näkemyksen mukaan ihminen voi kehittyä viettipohjaisista ristiriidoista huolimatta. Tämä Hartmanin kirjoitelma avasi tien koko elämänkaarta käsittelevälle psykoanalyyttis pohjaiselle tutkimukselle: miten minuus kehittyy elämän aikana ja erityisesti aikuisena, kun sen kehitysenergia ei ole pelkästään sidottuna idiin ja lapsuuden kehitysvaiheisiin.

Erik H. Erikson julkaisi 1950 *Childhood and Society* -teoksen (*Lapsi ja yhteiskunta, 1982*), joka aloitti elämänkaaritutkimuksen saralla uuden vaiheen. Eriksonin mukaan ihmisen kehittyminen tapahtuu kolmella tasolla:

1. ”perimä” eli biologiset vaikutukset ja voimat.
2. ”oppiminen” eli ympäristön vaikutus ja kulttuuri.
3. ”minuus” eli ihmisen yksilöllisyys.

Psykologian kolmas voima kehittyi toisen maailmansodan jälkimainingeissa, kun humanistinen psykologia nosti päätään psykoanalyysin ja behavioristisen psykologian rinnalle. Humanistisessa psykologiassa painotettiin ihmisen positiivisia, luovia ja terveyttä edistäviä puolia. Suoranaista elämänkaaritutkimusta ei ole humanistisen psykologian saralla tehty, vaikka monet tutkijat ovatkin käsitelleet aikuisuuden kehitystä. (Dunderfelt 1999, 32)

Elämänkaaripsykologian kehityksessä on nähtävissä kolme vaihetta: 2. maailmansotaa edeltänyt vaihe, 1950-luvun alusta 1960-luvun loppuun kestänyt vaihe ja 1970-luvun alusta nykyaikaan ulottuva vaihe. Dunderfelt pitää Sigmund Freudia eräänlaisena johdantona elämänkaaripsykologiselle tutkimukselle. (Dunderfelt 1999, 34)

Elämänkaaritutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kiinnostuksen painopisteessä Dunderfeltin mielestä (1999, 36) oli ihmisen nuoruuden ja vanhuuden kehittyminen. Pääasiallisesti tietoa kyseisistä vaiheista pyrittiin keräämään haastatteluilla ja tutkimalla jo olemassa olevaa kirjallista aineistoa. Tavoitteena oli luoda käsitteellisiä ja kuvallisia esittämistapoja, jotta ihmisen kehittyminen koko elämän aikana saataisiin selvästi ilmaistuksi. Elämänkaaritutkimuksen eräänlaisena esitutkimuksena Dunderfelt (1999, 37) pitää 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa eläneiden Johann Nicolaus Tetensin, Friedrich August Caruksen ja Adolphe Queteletin kirjoituksia ihmisen kehityksestä. 1900-luvun alussa erityisesti Yhdysvalloissa julkaistiin elämänkaaritutkimuksen teoksia. Muun muassa G. Stanley Hall on kirjoittanut nuoruudesta (1904) ja vanhuudesta (1922). Hollingworthin teokset *Mental Growth and Decline: Survey of Developmental Psychology* (1927) ja Presseyn, Janneyn ja Kuhlenin teos *Life: A Psychological Survey* (1939) olivat ensimmäisiä elämänkaarta käsitteleviä oppikirjoja.

Ensimmäisen aikakauden hyvänä esimerkkitutkimuksena Dunderfelt (1999, 35) pitää Charlotte Bühlerin työtä. Charlotte Bühler aloitti tieteellisten kirjoitusten julkaisemisen 1920-luvulla. Hänen ensimmäinen elämänkaarta käsittelevä kirjansa oli ”*Der Menschliche Lebenslauf als psychologisches Problem*” (1933). Kuitenkin elämäntyönsä Bühler kirjoitti Yhdysvaltoihin muuttamisensa jälkeen yhteistyössä Fred Massarikin kanssa 1968 ”*The Course of Human life*”. Bühlerin mukaan ihminen on perusluonteeltaan toimiva, tavoitteellinen ja itsetietoisuuteen pyrkivä. Ihmisen päämääränä on saavuttaa eri ulottuvuuksiensa välinen toimiva, elävä tasapaino. Bühlerin mukaan ihminen voi olla oma itsensä vain muuttuessaan tai ollessaan valmis muutokseen sisäisten tai ulkoisten tehtävien niin vaatiessa. (Dunderfelt 1999, 35)

Dunderfelt (1999, 35) kirjoittaa Bühlerin jakaneen ihmisen elämä viiteen päävaiheeseen, jokaisessa päävaiheessa yksilöllä on erilaisia mahdollisuuksia ohjata elämäänsä:

1. 0–15-vuotiaana ihminen ei itse pysty paljoakaan suuntaamaan toimintaansa yksilöllisesti.
2. 15–25-vuotiaana kokeellista ja etsivää itsenäisyyttä.
3. 20–45/50-vuotiaana määrätietoista ja suunnattua toimintaa.
4. 50–65/70-vuotiaana oman itsen ja menneen ajan toimintojen kriittistä arviointia.
5. 65-vuotiaana ja sitä vanhempana päämäärien täydentyminen, epäonnistuminen tai katkeruus.

Bühler on pyrkinyt tutkimuksissaan yhdistämään fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät, jolloin ihmisen elämää on tarkasteltu monien muuttujien ja monien elämän osa-alueiden kautta. Bühler näkee elämän yksilöllisenä, jatkuvassa kehityksessä olevana, monimuotoisena ja moniulotteisena kokonaisuutena.

Ensimmäisen vaiheen elämänkaaritutkimuksen merkkihenkilönä Dunderfelt (1999, 37) pitää myös Carl Gustav Jungia ja hänen elämäntyötään. Carl Gustav Jung jakoi ihmisen elämän neljään päävaiheeseen:

1. Lapsuus 0–12-vuotiaana.
2. Nuoruus ja aikuisuus 12–40-vuotiaana.
3. Kypsyys, keski-ikä 40–65-vuotiaana.
4. Vanhuus 65-vuotiaana ja siitä eteenpäin.

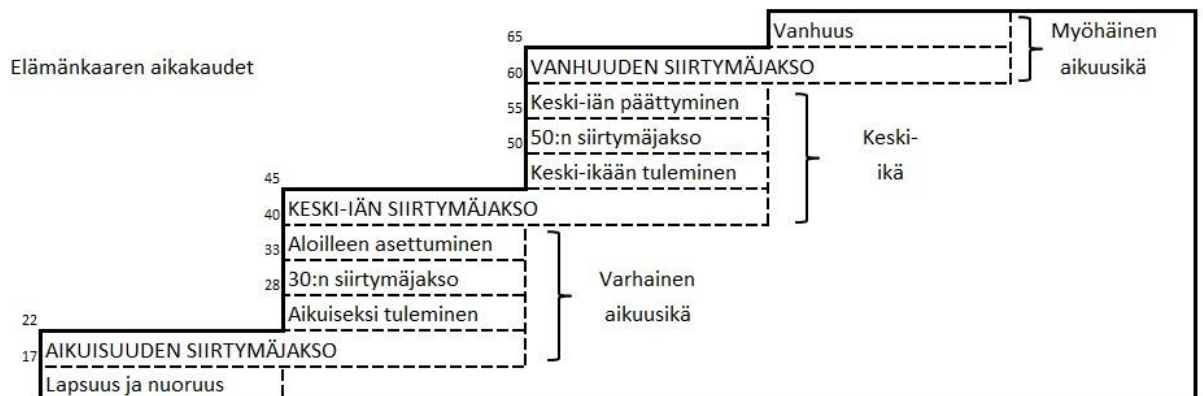
Jungin teorian mukaan ihmiselämän toinen vaihe on hyvin pitkä. Jung perustelee päätelmäänsä omilla kokemuksillaan psykoterapiasta. Hänen havaintojensa mukaan ihminen on valmis vasta noin 40-vuotiaana käymään läpi siihenastista elämäänsä ja luopumaan menneisyyden kipeistä kokemuksista ja siten ottamaan uusia, ratkaisevia kehitysaskelaita elämässään. Jungin näkemyksen mukaan vasta ihmisen keski-ikä kypsyiden ikävaiheet tuovat kyvyn selvittää ja tasapainottaa oman vaikeita ja kipeitä kokemuksia. Jung kutsuu koko yksilön elämän jatkuvaa kasvu- ja kehitysprosessia ”individuaatioksi”.

Toisen maailman sodan jälkimainingeissa alkoi Dunderfeltin (1999, 38) näkemyksen mukaan elämänkaaritutkimuksessa seuraava vaihe. Vallitsi käsitys siitä, että elämänkaaritutkimus on luonteensa vuoksi hyvin monitieteistä ja monitasoista ja siinä yhdistyvät erilaiset tutkimuslähdekohtat. Kyseisen ajan tutkimukselle Dunderfeltin (1999, 38) mukaan on hyvin luonteenomaista suuret pitkittäistutkimukset, joissa tietyn ihmisjoukon elämänvaiheita seurattiin useiden vuosien ajan, kuten Lewis Termanin lahjakkaiden lasten seurantatutkimus Stanfordin yliopistossa tai Arlene Bockin ja Clark Heathin vastaavanlaisessa tutkimuksessa Harvardin yliopistossa. 1950-luvulla Rober J. Havighurst kehitti teoriansa eri elämänvaiheiden kehitystehtävistä (*Development Task and Education, 1948*). Elämänkaaritutkimuksen kehitys jatkui vilkkaana 1960-luvulle asti, mutta psykologian alalla tapahtui paljon muutakin, joka osaltaan vähensi elämänkaaritutkimuksen kiinnostavuutta. Haasteita elämänkaaritutkimukselle toi ihmisen kehityksen kokonaiskuvan tutkiminen riittävän laajapohjaisesti ja tieteellisesti. Kyseisten tutkimusten totuusarvoa on hankala arvioida. Ehkä tästä syystä mielenkiinto keskittyi

kognitiiviseen psykologiaan, joka kohdistui helpommin mitattavissa oleviin psyykkisiin osatapahtumiin.

1960-luvun loppupuolella Daniel Levinson aloitti tutkimuksensa, jossa seurattiin 40 miehen elämää kautta keski-ikä elämänvaiheiden. Dunderfelt (1999, 38-39) kuvaa tutkimusta *Season of a Man's Life (1978)* yhtenä elämäntutkimuksen kolmannen vaiheen alun merkittävimmistä teoksista. Levinson julkaisi myöhemmin myös vastaavan tutkimuksen naisista keski-ikä siirtymässä *Seasons of a Woman's Life*.

Dunderfelt (1999, 39) näkee Levinsonin teorian keskeisimpinä käsitteinä elämäntaakan (*life cycle*) ja elämäntaakenteen (*life structure*). Levinsonin mukaan jokainen ihminen käy yksilöllisellä tavalla läpi kaikille yhteiset kehitysvaiheet. Edellä mainittu näkemys kuvaa Levinsonin käsitystä elämäntaakasta käsitteenä. Ilman elämäntaakenteen käsitettä Levinsonin mukaan käsittelemme vain irtonaisia tietoja elämän eri vaiheista ja tapahtumista, jolloin kokonaiskäsitys puuttuu. Elämäntaakari koostuu erilaisista kehitysvaiheista (*eras*) ja niiden väliltä löytyy suurempia ja pienempiä siirtymävaiheita (*transitions*). Jokaisella vaiheella on omat piirteensä ja keskeiset tapahtumansa ilman, että mikään on parempi tai tärkeämpi kuin toinen. Käsitteellä elämäntaakenteen Levinson viittaa niihin suhteisiin, joita yksilöllä on eri asioihin ja ihmisiin elämänsä eri aikoina. Jokaisessa elämäntaakenteessa ihminen normaalisti antaa parille, kolmelle asialle aikaa ja energiaa. (Dunderfelt 1999, 39)

Kuva 1: Elämäntaakenteen vaiheet Levinsonin mukaan (Kuusinen J. (toim.) 1991)

Dunderfeltin (1999, 39) mukaan Levinson havaitsi, että elämänrakenne muuttuu suhteellisen säännönmukaisesti elämän eri vaiheissa. Tasainen vaihe (*structure building*) elämänrakenteessa kestää Levinsonin mukaan noin 5 - 7 vuotta, korkeintaan 10 vuotta. Siirtymä uuteen vaiheeseen (*structure changing period*) kestää noin 5 vuotta. Levinson (1986, 7) määrittelee siirtymävaiheen tehtäväksi:

”Uudelleen arvioida vallalla oleva rakenne, tutkia muutoksen mahdollisuuksia itsessä ja maailmassa ja pyrkii valmistautumaan valintoihin, jotka muodostavat seuraavan elämänrakenteen perustan -- -- Melkein puolet aikuisuudesta kuluu siirtymävaiheissa.”

Dunderfelt (1999,39) havainnollistaa Levinsonin näkemystä elämän muutoksena: kiinnostuksen aiheet, asenteet ja harrastukset, eli elämänrakenne, muuttuvat aikuisuuden aikana.

Tutkimuksessani keskeisimmässä roolissa on Tony Dunderfeltin elämäkaaripsykologia-kirjan näkemys ihmisen elämäнкаaresta. Dunderfeltin näkemys perustuu aiempaan tutkimukseen, jota olen jo tässä teoriakatsauksessanikin käsitellyt. Dunderfeltin teorian taustalla on esimerkiksi tutkijoita, kuten Erik H. Erikson (psykososiaalinen kehitysteoria) ja Carl Gustav Jung (Ihmisen pyrkimys tulla omaksi itseksensä).

Dunderfelt jakaa elämäнкаaren neljään eri vaiheeseen:

1. Ihmisen kehityksen perusvaihe 0–20-vuotiaana.
2. Jäsentymisen vaihe 20–40-vuotiaana.
3. Yksilöllisen päämäärien vaihe 40–60/65-vuotiaana.
4. Kypsyyden ikävaihe 60/65-vuotiaasta eteenpäin.

Lapsuuden merkitys ihmisen kehittymiselle on hyvin merkittävä, mutta Dunderfeltin mukaan se on saanut nykyaikana jopa liiankin korostuneen aseman kehityopsykologiassa. Dunderfelt keskittyy kirjassaan aikuisuuden kehityshaasteisiin ihmisen yksilöitymisen kannalta. Dunderfelt näkee, että aikuisuuden kehitysvaiheet ja niihin sisältyvät mahdollisuudet muuttaa ja tasa-painottaa lapsuudessa ja nuoruudessa sisäistettyjä psyykkisiä rakenteita ja toimintoja on usein aliarvioitu. (Dunderfelt 1999, 61)

Dunderfeltin (1999, 62) mielestä ihmisen kehitykseen liittyy ”kehityksen peruseriaatteita”, joilla määritetään se, millaisena ihminen nähdään elämänsä näkökulmasta. Ensimmäinen kehityksen periaate liittyy hänen näkemyksensä mukaan ihmisen kulttuurillisuuteen. Ihminen nähdään kulttuuriolentona, joka kehittyy vuorovaikutuksessa kulttuurin ja sosiaalisten virikkeiden kanssa. Ihmisellä on sisäisiä mahdollisuuksia, potentiaalia, kehittyä vuorovaikutuksessa ulkoisten virikkeiden kanssa. Jos näitä virikkeitä ei ole, ei ihminen myöskään kehity normaaliksi ajattelun ihmisen kaltaiseksi. (Dunderfelt 1999, 62)

Ihminen kehittyy niin sanotun epigeneettisen periaatteen mukaisesti siten, että biologinen ja psykologinen kehittyvät oma sisäisen aikataulun mukaisesti (Dunderfelt 1999, 62). Tätä kehityksen periaatetta Dunderfelt (1999, 62) pitää ihmisen kehittymisen toisena periaatteena. Edelleen vuorovaikutus on korostuneessa roolissa. Ihminen kehittyy ja kasvaa oman perussuunnitelmansa mukaisesti vaiheittain, kuitenkin siten, että vaiheet voivat hidastua, nopeutua tai jäädä kokonaan kehittymättä riippuen ulkoisten virikkeiden tai biologisen perimän vaikutuksesta. Myös henkilön, yksilön omilla valinnoilla on merkitystä ihmisen kehittymiseen. (Dunderfelt 1999, 62).

Kolmanneksi peruseriaatteeksi Dunderfelt (1999, 62) mainitsee internalisaation eli sisäistämisen periaatteen. Sisäistämisen Dunderfelt (1999, 62) määrittelee siksi monimutkaiseksi tavaksi, millä ulkomaailman virikkeet muuttuvat sisäisiksi psyykkisiksi rakenteiksi ja toiminoiksi. Näitä rakenteita ja toimintoja kutsutaan myös representaatioksi eli ulkomaailman psyykkisiksi vastineiksi. Sisäistämistä tapahtuu Dunderfeltin (1999, 62-63) mukaan koko elämän ajan, mutta sisäistämisen merkitys on korostunut lapsuuden aikana. Sisäistämisen muodonmuutos tapahtuu neljän kanavan kautta:

1. Ravinnon virta eli tapa jolla ihminen syö ravintoa, muuttaa sen alkutekijöihin ja rakentaa sitten näistä uusia aineyhdistelmiä elimistön rakennusaineiksi.
2. Hengityksen ja rytmien virta eli tapa jolla ihminen hengittää ja siirtää ilmasta saadun hapen verenkierron kautta kudoksiin elimistön käytettäväksi.
3. Aistimusten virta eli tapa jolla ihminen aistii ympäristöään ja täten muodostaa sisäisen maailmansa. Lapsuudessa aistimuksilla on korostunut rooli, koska lapsi ei osaa vielä kommunikoida ja kaikki kokemukset saadaan aistimuksilla.
4. Ihmissuhteiden virta eli tapa jolla ihminen kommunikaation, eleiden, äänenpainojen ja tunneilmapiirin kautta sisäistää sosiaalisen kentän ilmiöitä.

Näiden kanavien kautta ihminen muuttaa muotoaan ja rakentaa psyykkisen sisäisyytensä. Eri-tyisesti lapsi ottaa sisään maailman (aistimukset, kokemukset, ihmissuhteet) ja muodostaa tajuntansa syvän peruserrostan. Ihminen jatkaa oman sisäisyytensä muokkaamista läpi elämänsä. (Dunderfelt 1999, 63-64)

Viimeiseksi kehittymisen peruserrosteeksi jää yksilöitymisen periaate, jolla Dunderfelt (1999, 64-65) tarkoittaa tapahtumaa, jossa yksilö kohtaa ulkomaailman ja rakentaa oman minuutensa yksilöllisellä tavalla. Ihmisen sisäistäminen luo perusteet yksilön kasvulle, mutta ne eivät riitä selittämään yksilön olemusta. (Dunderfelt 1999, 65)

4.2 Nuoruus ja kypsyys

Suomen lainsäädännössä määritellään nuoren oikeuksia ja velvollisuuksia 12 - 18 ikävuoden aikana. Näistä oikeuksista on nähtävissä jonkinlainen hallinnollinen määritelmä siitä, missä iässä suomalainen nuori on yhteiskunnan silmissä vastuussa omista päätöksistään ja kypsä päättämään ja vaikuttamaan omaan tulevaisuuteensa.

Kaksitoistavuotiaana nuorta tulee kuulla häntä koskevissa virallisissa asioissa ja nuorella on oikeus vaatia sosiaalipalveluja ja muita tukitoimia. Tässä iässä nuoren etu- tai sukunimeä ei voida vaihtaa enää ilman hänen omaa suostumustaan. Myöskään adoptiota ei voida vahvistaa ilman nuoren suostumusta. (MLL 13.8.2014)

Neljätöistavuotiaana nuoren voi palkata kevyeen työhön, kuitenkin siten, ettei työnteko vahingoita nuoren terveyttä, kehitystä tai koulunkäyntiä. Alle 15-vuotiasta voidaan kuulla oikeudessa todistajana tuomioistuimen niin päättäessä, mutta nuori ei saa vanhoa todistajanvalaa. Alle 15-vuotiasta ei voida vielä tuomita rikoksesta, mutta hänet voidaan määrätä korvaamaan aiheuttamansa vahinko. (MLL 13.8.2014)

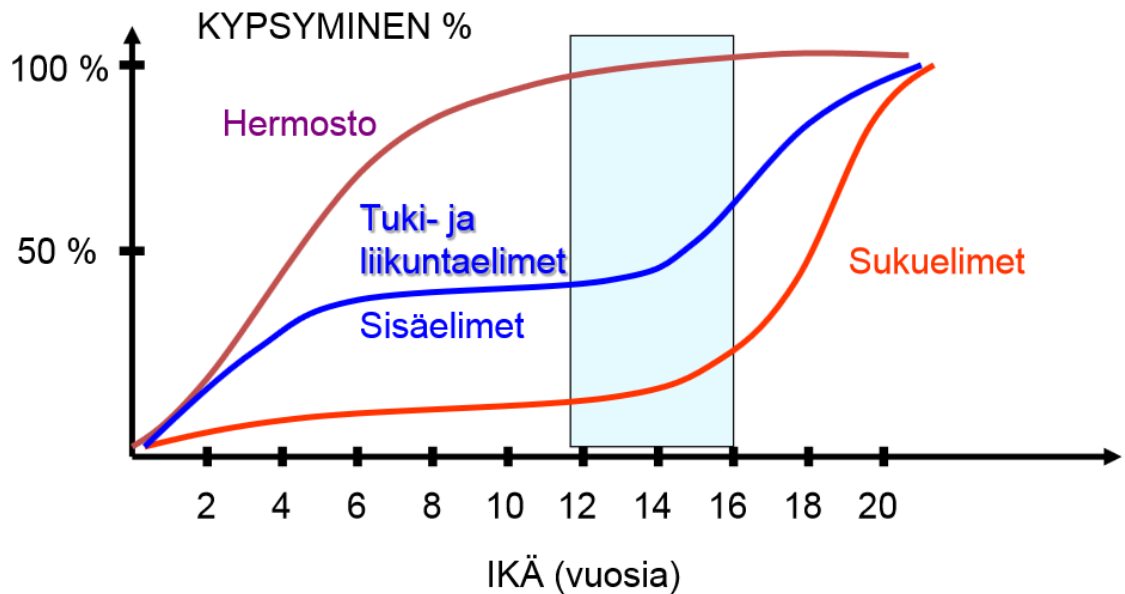
Viisitoistavuotiaana nuori voi itse tehdä, irtisanoa ja purkaa työsopimuksensa. Huoltajalla on kuitenkin oikeus purkaa työsopimus, jos se vaarantaa nuoren kasvatuksen, kehityksen tai terveyden. Tässä iässä nuori pääsee myös vastuuseen omista rahoistaan. Hän saa avata tilin, tallettaa ja nostaa rahaa kyseiseltä tililtä ilman, että huoltaja saa koskea tiliin tai sen rahoihin, jos rahoja on tallennettu sillä ehdolla, että vain nuorella on oikeus kyseisiin rahoihin. 15 vuoden iässä nuori on myös ensimmäistä kertaa vastuussa tekemistään rikoksista. Nuori voi myös tässä iässä erota uskontokunnasta vanhempien suostumuksella. 15 vuoden iässä nuori saa myös mahdollisuuden mopo- tai traktorikortin suorittamiseen sekä kuljettaa rekisteröityä moottorivenettä. (MLL 13.8.2014)

Kuudentoista vuoden iässä nuori saa sairaskorvauskortin ja hänet on vakuutettu vanhuuden, työttömyyden ja työkyvyttömyyden varalta. Nuori voi hakea ja nostaa itse sairaskorvauksensa. 16 vuoden iässä nuori voi myös suorittaa kevytmoottoripyöräkortin. 17-vuotiaana oppivelvollisuus päättyy ja valtion maksama lapsilisä loppuu. (MLL 13.8.2014)

Kahdeksantoistavuotiaana nuori nähdään täysi-ikäisenä yhteiskunnan jäsenenä, josta lähtien nuori saa päättää omista asioistaan ja omaisuudestaan. Täysi-ikäisyys tuo myös mukaan mahdollisuuden hankkia henkilö-, kuorma- tai moottoripyöräajokortin. Miehillä täysi-ikäisyys tarkoittaa myös asevelvollisuuden alkamista, naisilla varusmiespalveluksen ollessa vapaaehtoisuuteen perustuvaa. Täysi-ikäisenä nuori voi mennä naimisiin tai rekisteröidä parisuhteen. Tässä iässä nuori on myös äänioikeutettu ja oikeutettu toimeentulotukeen. (MLL 13.8.2014)

Hallinnollisesta näkökulmasta katsottuna nuorta pidetään kypsänä aikuisena ja kykenevänä tekemään häntä itseään koskevia päätöksiä 18 vuoden iässä, vaikka nuori alkaa saada oikeuksia jo 12-vuotiaasta alkaen.

Nuoren kasvu on voimakkainta murrosiän kasvupyrähdyksen aikana. Pojilla tämä kasvuhuippu tapahtuu noin 14 vuoden ja tytöillä noin 12 vuoden ikäisenä (Mero, 1990, 30). Mero (1990, 43) erottelee nuorista kalenteri-ään ja biologisen iän. Kalenteri-ikää hän pitää epätarkkana ja karkeana biologisen iän likiarvona, jonka epätarkkuus johtuu vaihteluista yksilöllisessä biologisessa kypsyäisaikataulussa. Biologisen iän ja kalenteri-ään ero saattaa olla useiden vuosien suuruinen teini-iässä olevilla nuorilla (Perheentupa 1979). Meron (1990, 44) kuviossa (kuva 2) on tulkittavissa, että ihminen on keskimäärin biologisesti täysin kehittynyt hieman yli 20 vuoden ikäisenä.

Kuva 2: Ihmisen elimistön eri osien kypsyminen iän lisääntyessä (Mero, A 1990)

Hakkarainen (2009, 74) jakaa ihmisen biologisen kehityksen kolmeen toisistaan riippuvaiseen, mutta hyvin itsenäiseen ilmiöön: fyysiseen kasvuun, biologiseen kypsymiseen ja fysiologiseen kehittymiseen. Fysiologinen kehittyminen on riippuvainen fyysisestä kasvusta ja biologisesta kypsymisestä ja siihen vaikuttaa merkittävästi ympäristötekijät, erilaiset leikit ja harjoittelu (Hakkarainen 2009, 74). Fyysisen kasvun hän määrittelee kehon rakenteiden koon ja mittasuhteiden kasvuksi. Fyysinen kasvu on hyvin yksilöllistä ja siihen vaikuttaa merkittävästi kalenteri-ikä, ympäristö, perimä ja fyysinen kuormitus. Biologinen kypsyminen on vaikeampi määritellä, mutta sillä tarkoitetaan elimistön kypsymistä kohti aikuisen kypsyysastetta. Kypsymistä tapahtuu koko kasvun ajan, mutta eri elinjärjestelmien kypsymisaikataulu ja -nopeus vaihtelee jopa yksilötasolla huomattavasti (Hakkarainen 2009, 74-75).

Tutkimusten mukaan voidaan päätellä, että ihminen on biologisesti täysin kypsä aikuinen noin 20 vuoden iässä. Poikkeuksen tästä tulkinnasta tekevät kuitenkin aivot ja niiden kehittyminen. Viimeaikaisissa tutkimuksissa on todettu, että vaikka muu keho olisikin biologisesti täysin kypsä, aivot jatkavat kehittymistään vielä vuosia. ”Jokaisesta lapsesta ja nuoresta kehittyy ainutlaatuinen ja erilainen aikuinen. Tämä tarkoittaa, että kullekin ihmiselle rakentuu tyypillinen ja synnynnäinen tapa toimia ja käyttäytyä (Hakkarainen, 2009, 103)”. Aivojen kehittymistä lapsuudesta aikuisuuteen on tutkittu jonkin verran. Hakkaraisen (2009, 105) mukaan aivoihin syntyy tietynlaisia soluyhteyksiä sen mukaan, mitä lapsi kokee. Aivojenkin kehitys on biologisesta näkökulmasta katsottuna käytöstä riippuvaista. Jo vastasyntyneellä lapsella on

olemassa samat rakenteet kuin aikuisella ihmisellä, mutta aivojen toiminta, hermosolujen ja aivojen eri osien välisien osien yhteydet kypsyvät vähitellen elämän aikana (Hakkarainen, 2009, 106-107). Aivojen kehittämisessä on olemassa Hakkaraisen (2009, 107-110) mukaan vaihteita: aivorungon kypsyminen (3 kk ennen syntymää – 2 kk syntymän jälkeen), tunneaivokuoren kehitys (2 - 8 kk iässä), tunneaivokuoren kypsyminen (18 kk ikään mennessä), ajattelevan ja yhdistelevän aivokuoren kehittyminen (18 kk ikävaiheesta eteenpäin). Noin 17 vuoden ikään asti aivot kehittyvät kiihkeää tahtia. Tämän iän jälkeen aivot eivät kehity enää merkittävästi, vaikka muovautumista tapahtuu edelleen (Hakkarainen 2009, 109). Erityisesti nuoren kyky suunnitelmalliseen ja kokonaisvaltaiseen ajatteluun kehittyy edelleen. Hakkaraisen mukaan aivojen kypsyttävä ja eheyttävä kehitys jatkuu vielä pitkälle nuoren aikuisuuteen (Hakkarainen 2009, 110).

Maailman kuvalehdessä 8/2008 julkaistiin artikkeli, jossa käsiteltiin aivojen kehitystä nuoruusiässä. Artikkelissa nostettiin esiin yhdysvaltalaisen tutkijoiden tuloksia aivojen kehittymiseen liittyen. Nuoren aikuisen aivojen kehitystä tutkinut Rae Simpson on havainnut, että aivot kehittyvät ikääntymisen myötä. Tutkimuksessaan Simpson havaitsi, että nuorten aikuisten aivoissa tapahtuu merkittäviä muutoksia erityisesti aivojen etuotsalohkossa, joka säätelee päätösten tekemistä, riskien arvioimista, tulevaisuuden ennakoimista, ongelmanratkaisua ja tunteiden hallintaa. Abigail Baird ja Craig Bennet ovat tutkineet ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelijoita ja heidän aivojensa kehitystä. He kuvasivat opiskelijoiden aivot opiskelujen alussa ja tästä puoli vuotta myöhemmin. Baird ja Bennet huomasivat, että nuorten aikuisten aivot näyttävät vanhempien aikuisten aivoilta vasta 25-vuotiaana. Tutkimuksen mukaan aivojen ”aikuisuuden määrittävät aivoalueiden koko ja hermokoostumus”. (Maailman kuvalehti, Aivot aikuistuvat vaiheittain 8/2008)

Vaikka nuori olisikin ruumiinrakenteeltaan ja älyllisesti valmis maailmaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan, viettävät monet nuoret vielä vuosia vaellellen (Dunderfelt 1999, 99). Nuoruudesta aikuisuuteen siirtymiseen liittyy epävarmuutta ja oman paikan etsimistä: mitä *minä* todella haluan ryhtyä tekemään. Dunderfelt (1999, 99) puhuu etsikkoajasta, jolloin nuori on jo kypsä, muttei vielä sisäisesti, tunnemaailmassaan ja omassa sisäisessä yksilöllisyydessään ei ole valmis aikuisuuteen. Erikson (1982, 239-256) puhuu ihmisen kahdeksasta kehitysvaiheesta, joista jokainen tulee käydä läpi ennen kuin ihminen kehittyy kypsäksi aikuiseksi. Nuoren aikuisiän ja aikuisiän kriiseiksi Erikson (1982, 257) mainitsee läheisyys/eristyneisyyden ja generatiivisuuden/lamautumisen.

Nuoren aikuisiän kriisi liittyy läheisyyden ja eristyneisyyden kamppailuun. Tätä vaihetta on edeltänyt identiteettitaistelu, jossa kyseenalaistetaan kaikki samuudet ja jatkuvuudet, joihin on aiemmin luotettu. Läheisyyden vaiheen aikana kehityksen keskiössä on identiteetin ja läheisyyden vastakkainasettelu, ristiriita. Tässä vaiheessa olennaista on kiintymyksen ja rakkauden osoittaminen kanssaihmissen kanssa ilman itsenäisyyden menetyksen tunnetta. Ristiriidan ratkaisun epäonnistuessa tuloksena on eristäytyminen ja yksinäisyyden tunne. (Erikson 1982, 250-253)

Generatiivisuuden tai tuottavuuden ja lamaantumisen ristiriita liittyy Eriksonin (1982, 253) mukaan ihmisen luontaiseen tahtoon jatkaa sukua sekä saada aikaan jotakin tärkeää. Tätä ristiriitaa Erikson (1982, 253) avaa seuraavalla tavalla: ”Generatiivisuus on pääasiassa halu synnyttää ja ohjata seuraavaa sukupolvea tai sitä, mikä jossakin tapauksessa saattaa tulla vanhemman vastuunalaisuuden hallitsevaksi kohteeksi, vaikka kysymyksessä ei olisikaan oma lapsi”. Erikson puhuu elämän rikastumisesta ja sen epäonnistumisesta, joka johtaa sisäänpäin suuntautumiseen ja itseensä käpertymiseen.

Nuoruusvaihe on siis hyvin pitkälti oman itsensä löytämistä ja selvittämistä. Dunderfelt puhuu nuoruudesta aikana, jolloin yksilö herää tietoisuuteen ja sen myötä vastuuseen omassa sisäisyydessään vallitsevasta todellisuudesta (Dunderfelt 1999, 98). Ikää, jolloin psykologisesta näkökulmasta ihminen on aikuinen, on tietenkin mahdotonta sanoa, mutta Dunderfeltin (1999, 100) mukaan aikuisuuden aika alkaa noin 18 - 22 ikävuoden paikkeilla. Aikuisuutta Dunderfelt (199,100) kuvaa tapahtumasarjana, prosessina, joka jatkuu koko elämän.

Lentoreserviupseerikurssille saapuvat nuoret ovat siis juuri astumassa tai jo astuneet aikuisuuden vaiheeseen. Tätä vaihetta Dunderfelt kutsuu ”jäsentymisen vaiheeksi” ja se tapahtuu ikävuosien 20 - 40 aikana. Alkuvaiheessa jäsentymisen vaihe on täynnä sosiaalista ja yhteiskunnallista toimintaa perheessä, työelämässä, ystävien ja harrastusten parissa (Dunderfelt 1999, 205). Tässä vaiheessa etsitään elinympäristöä, jossa ihminen pystyisi löytämään vastineen omille sisäisille pyrkimyksilleen ja omille odotuksilleen siitä, mitä elämä on ja mitä se voisi hänelle antaa (Dunderfelt 1999, 105). Tähän vaiheeseen liittyy myös kehitystehtäviä (Havighurst 1972), kuten elämänkumppanin valitseminen, avioliitossa elämään oppiminen, perheen perustaminen, lasten kasvattaminen, kodin hoitaminen, ansiotyön aloittaminen, yhtei-

söllisen vastuun ottaminen ja sellaisten sosiaalisten ryhmien löytäminen, joihin tuntee kuuluvansa.

Turunen pohtii ihmisen kypsyyttä ja kehittymistä kirjassaan *Elämänkaari ja kriisit* (1996). Turusen (1996, 16) ajattelu perustuu alun perin Rudolf Steinerin kehittämään steinerpedagogiikkaan, jonka mukaan ihmisen kehitysvaiheet voidaan jakaa kolmijaksoisiin vaiheisiin seitsemän vuoden välein. Kolmas vaihe eli noin 18 vuodesta eteenpäin on tahdon aukeamisen aikakausi. Tässä ikävaiheessa ihminen alkaa pohtia tulevaisuuttaan, mikä tuottaa toimeliaisuutta ja pidempiaikaista tulevaisuuden suunnittelua (Turunen 1996, 121). Jo aiemmissakin vaiheissa nuori on tehnyt haaveellisia suunnitelmia, mutta tässä ikävaiheessa suunnitteluun tulee enemmän asiallisuutta ja järkipäisyyttä (Turunen 1996, 121). Nykynuoret ovat kuitenkin riittävän valistuneita Turusen mukaan noin 18 vuoden iässä, jotta he voivat tehdä itseään koskevia päätöksiä. Tämä aiempi valistuneisuus johtunee yhteiskunnan muutoksesta (Turunen 1996, 121). Nyky-yhteiskunnassa nuoret oppivat tekemään päätöksiä jo hyvinkin nuorella iällä. Koulutusmallimme on yläasteen jälkeen hyvinkin valinnaista – oppilas päättää itse mitä haluaa opiskella, missä ja miten. Nuorille annetaan siis mahdollisuuksia tehdä paljonkin valintoja, mutta ovatko he edelleenkin sen kypsempiä kuin aiemmin?

Tämä näkökulma tukee ajatusmaailmaa siitä, etteivät nuoret olisi vielä täysin valmiita tekemään pitkälle tulevaisuuteen kantavia päätöksiä. Turusen mukaan vähäinen elämäkokemus saattaa johtaa liialliseen luottamukseen ja huolettomuuteen (Turunen 1996, 121). Tällöin usein päätöksenteko ja ajattelu ovat hyvin ”kirkasta”, mutta päätöksentekoon liittyy tietty keveys. Nuori saattaa Turusen (1996, 121) mukaan olla hyvinkin huolissaan tulevaisuudestaan, mutta huolet saattavat unohtua nopeasti.

5 VARUSMIEHESTÄ SOTILASLENTÄJÄKSI

Honkaranta (1998) on diplomityössään tutkinut lentoreserviupseerikurssin 72. hakeutumisen motiiveja ja motivaatiota maanpuolustuskorkeakouluun hakeuduttaessa lentoreserviupseerikurssin jälkeen. Honkaranta (1998, 4) kuvailee tutkimustaan empiiriseksi kuvailevaksi pitkitäistutkimukseksi, jolla pyrittiin selvittämään kolmen kyselyn avulla lentoreserviupseerikurssi 72. opiskelijoiden hakeutumismotivaatiota ja sen kehittymistä eri kurssin vaiheissa. Honkarannan (1998, 74) tutkimuksessa kurssilaisia pyydettiin avoimesti kertomaan kadettikouluun hakemiseen vaikuttavista seikoista. Tarkoituksena oli selvittää kurssilaisten pitkä- ja lyhytaikaisen motivaation kehittymistä ja niihin vaikuttavia tekijöitä (Honkaranta 1998, 74).

Honkarannan mukaan kadettikouluun hakeutumisen harkitseminen alkoi kurssilla 72. jo kurssin alkaessa. Hän teki ensimmäisen kyselyn varusmieskurssille noin 5 viikkoa varusmiespalveluksen alkamisen jälkeen. Suurimmat kadettikouluun ja sotilasuralle jatkamista puoltavat tekijät olivat jo tässä kyselyssä havaittavissa. Osittain Honkarannan havaintojen perusteella päädyin tekemään kyselyn varusmieskurssille hyvinkin aikaisessa vaiheessa, muutama kuukausi kurssin alkamisen jälkeen. Honkaranta (1998, 75) jakaa kurssin saamiensa vastausten perusteella kolmeen mielipideryhmään:

1. Joukko, jonka pitkän linjan tavoitteena on sotilaslentäjän ammatti.
2. Vilpittömän ilmailuinnostuksen omaava ja kadettikoulua mahdollisena vaihtoehtona pitävä joukko.
3. Joukko, jonka selvänä tavoitteena on siviiliura ja lähinnä Finnair.

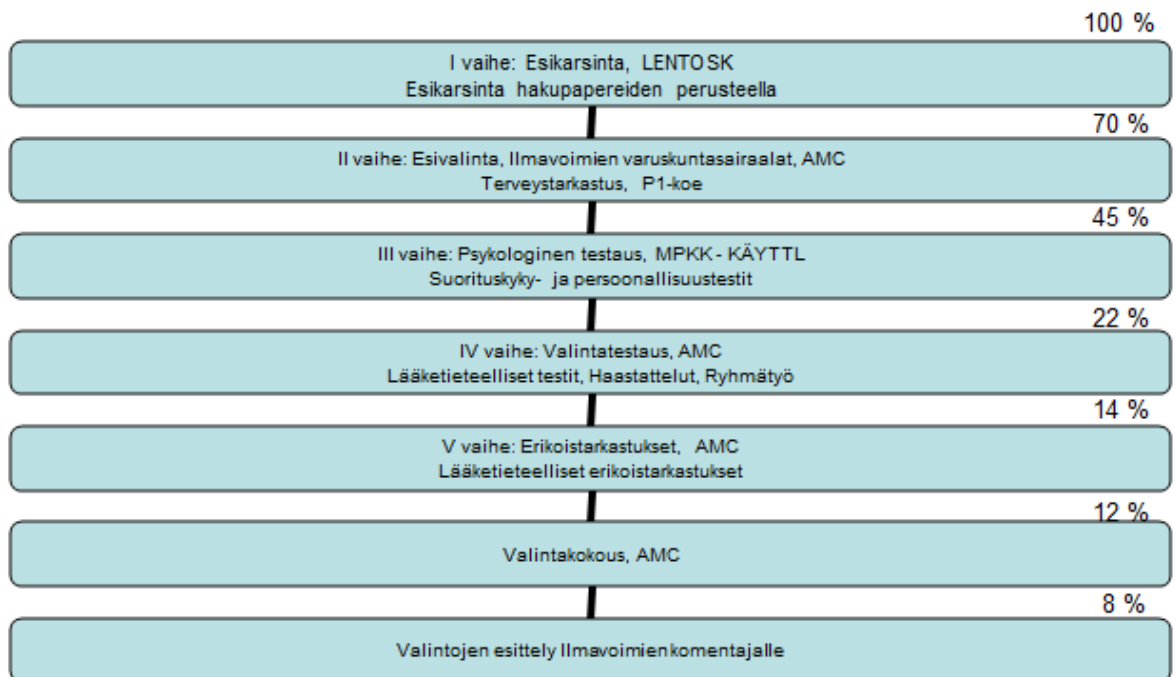
Suurin kannustin sotilaslentäjän jatko-opintoihin lähtemiseen Honkarannan (1998, 75) mukaan oli itse sotilaslentäminen ja jo lapsuuteen asti ulottuva unelma urasta sotilasilmailun parissa. Muita kannusteita Honkarannan (1998, 75) tutkimuksen mukaan olivat esimerkiksi sukulaisten esikuvat, työn vaihtelevuus, ilmainen opiskelu ja vaihtoehdon helppous. Positiiviset tekijät löytyivät lähinnä kadettikouluun hakeneiden mielipiteistä.

Suurimmat kadettikouluun ja sotilasuralle jatkamista haittaavat tekijät Honkarannan (1998, 75) mukaan olivat pitkä sopimusaika, siirtopakko ja epävarmuus lentouran kestosta. Erityisesti siviilipuolelle suunnanneiden kurssilaisten keskuudessa epävarmuutta lentouran kestosta pidettiin suurimpana yksittäisenä tekijänä, jo ensimmäisestä mittauksesta lähtien (Honkaranta 1998, 75). Myös yksi hakeutumiseen vaikuttava asia oli luonnollisesti palkkaus. Tästä Honkaranta (1998, 75) ei vedä mitään johtopäätöksiä, vaan toteaa sotilaslentäjän palkkauksen olevan huonompi kuin esimerkiksi Finnairilla. Sotilaslentouralle hakeutumisen hidasteena on Honkarannan (1998, 175-176) mukaan myös ensimmäinen kadettivuosi, joka koettiin stressaavana ja raskaana. Halu olla riippumaton sotilaallisista käsky- ja johtosuhteista sekä kokemus puolustusvoimista jäykkänä, byrokraattisena organisaationa on vaikuttanut osaltaan kielteisesti jatkokoulutushalukkuuteen (Honkaranta 1998, 76,79).

5.1 Hakeutuminen lentoreserviupseerikurssille

Lentoreserviupseerikurssille hakeudutaan erikoisjoukkohaussa tai kutsuntojen kautta. Lentoreserviupseerikurssille haetaan terveitä, normaaleja, suomalaisia nuoria, jotka ovat valmiita ottamaan haasteita vastaan. Koulutus lentoupseeriksi tapahtuu ilmavoimien Reserviupseerikoulun Lentoreserviupseerikurssilla, joka toimii samalla varusmiesvaiheena. Vuosittain kurssille valitaan 35 - 40 oppilasta. Kurssin aikana oppilaille annetaan laaja ja perusteellinen ilmailuteorian opetus ja noin 35 tunnin lentokoulutus Vinka-alkeiskoneella. Samalla oppilaat saavat reserviupseerin varusmieskoulutuksen. (Ilmavoimat)

LENTORUK-valintajärjestelmä

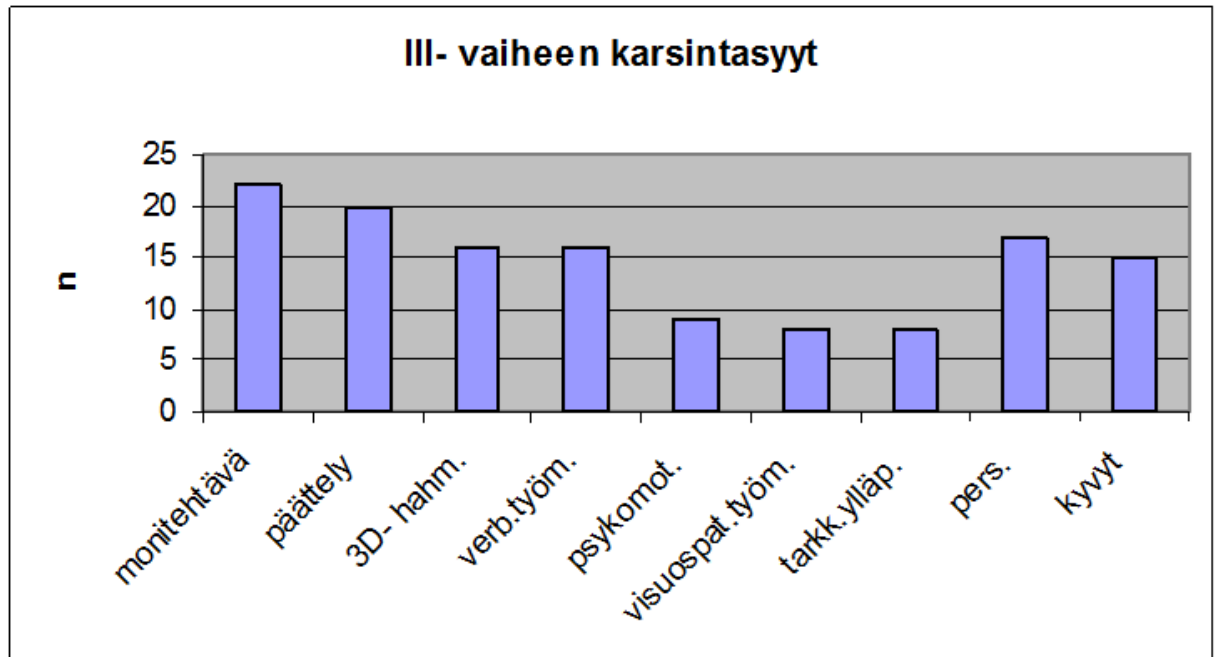
Kuva 3: Valintajärjestelmä (Heikkinen, 2014, 5)

Valinta lentoreserviupseerikurssille jakautuu viiteen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on esikarsinta hakupapereiden perusteella. Hakuehdoiksi ilmavoimat on määrittänyt seuraavat tekijät:

1. Alle 23 vuoden ikä kurssin alkamisvuonna.
2. Vähintään lukion oppimäärä tai kolmevuotinen ammatillinen tutkinto (myös viimeisellä luokalla opiskeleva voi hakeutua).
3. Terveystilaltaan hyvä, palveluskelpoisuusluokka A.
4. Hyvä fyysinen kunto ja normaali verenpaine.
5. Lievät allergiat eivät ole este hakemiselle.

Esikarsinnan läpäisseet hakijat kutsutaan tarkempiin terveystarkastuksiin. Tämän yhden päivän testivaiheen aikana suoritetaan hakijoille lääkärintarkastus, näkö- ja kuulotestejä, fysiologiset mittaukset, sisätiloissa suoritettavat kuntotestaukset ja ensimmäiset psykologiset testit. Fysiologiset raja-arvot, joita hakijoilta edellytetään, on määritelty ilmavoimien hakuohjeissa. (Ilmavoimat)

Esivalinnan jälkeen kutsutaan edellisen vaiheen läpäisseet hakijat kaksipäiväiseen psykologiseen testaukseen Maanpuolustuskorkeakoulun Käyttäytymistieteiden laitokselle Tuusulaan. Psykologisen testauksen tarkoituksena on testata hakijoiden kykyjä ja persoonallisuutta (Ilmavoimat). Näiden kahden päivän aikana arvioidaan muun muassa hakijoiden operationaalisia valmiuksia, persoonallisuutta, akateemisia valmiuksia ja sopivuutta joukkoon (Heikkinen 2014, 6).

Kuva 4: Valintajärjestelmä (Heikkinen, 2014, 5)

Operationaalisilla valmiuksilla tarkoitetaan lentäjän työssä olennaisia taitoja, suorituskkyä ja ominaisuuksia, kuten yksilön loogista päättelykykyä, kielellistä työmuistia, tarkkaavaisuutta, monitehtäväsuoritusta ja psykomotoriikkaa. Hakijoiden suorituskkyä lentämisen näkökulmasta pyritään täten arvioimaan testeillä, jotka käsittelevät ihmisen kognitiivista (kyky suoriutua tiedonkäsittelytehtävissä: havaitseminen, tarkkaavaisuus, muisti ja ajattelu) ja psykomotorista suorituskkyä (kyky hallita käsien ja jalkojen liikkeitä näköinformaation perusteella). (Heikkinen 2014, 7)

Persoonallisuudesta pyritään löytämään henkilön motivaatiotekijöitä, johtamisvalmiuksia, tasapainoisuutta ja vuorovaikutusvalmiuksia. Näiden kautta pyritään varmistamaan, että hakijalla on riittävät koulutusedellytykset. Positiivisina piirteinä nähdään muun muassa tunteiden ja toiminnan hallinta, yhteistyövalmiudet, vastuullisuus, tunnollisuus, johtamisvalmiudet ja motivaatio. Samalla pyritään karsimaan pois hakijat, joiden henkilöominaisuuksissa on puutteita tai he ovat jopa mahdollinen turvallisuusriski. Karsivia, negatiivisia persoonallisuuspiirteitä ovat muun muassa impulsiivisuus, tunnevaltaisuus, vastuuttomuus, voimakas ahdistuneisuus tai jännittäminen. Testausmenetelminä käytetään persoonallisuustestejä, psykologin haastattelua, ryhmäkeskustelua sekä taustatietoja. (Heikkinen 2014, 9)

Psykologiset testit läpäisseet hakijat siirtyvät fysiologiseen vaiheeseen, jossa heidät kutsutaan päiväksi testattavaksi Ilmailulääketieteelliseen Keskukseen (AMC) Helsinkiin. Tässä vaiheessa tehdään tarkka ilmailuun liittyvä fysiologinen testaus ja valintaupseerin, psykologin sekä lääkärin haastattelut (Ilmavoimat). Psykologin osuudessa järjestetään haastattelu ja ryhmätyö, jotka pisteytetään erikseen kykyjen ja persoonallisuuden osalta. Tähän pisteytykseen osallistuvat myös ilmailulääkäri sekä valintaupseeri omalla pisteytysskaalallaan (Heikkinen 2014, 13).

Kaikki valintakokeet läpäisseet hakijat kutsutaan vielä päiväksi ilmailulääketieteen keskuksen tarkempiin silmä- ja korvalääkärin tutkimuksiin, jonka jälkeen järjestetään valintakokous, jossa paikalla ovat aiheeseen perehtyneet asiantuntijat (Heikkinen 2014, 14). Valintakokouksessa valitaan lentoreserviupseerikurssille noin 35 sopivinta oppilasta. Kurssilaiset aloittavat palveluksensa Ilmasotakoulussa Tikkakoskella heinäkuussa vuoden toisen saapumiserän kanssa. (Ilmavoimat)

Lentoreserviupseerikurssi on hakuprosessiin viimeinen ja kuudes vaihe. Tässä vaiheessa oppilaat saavat laajan ja perusteellisen ilmailuteorian opetuspaketin ja lentokoulutusta Vinka-alkeiskoneella, jonka aikana oppilaiden jatkokelpoisuuskykyä arvioidaan jatkuvasti. (Ilmavoimat)

Lentoreserviupseerikurssin aikana lennetään VN1-alkeislentokoulutusohjelma ilmavoimien Vinka-kalustolla. Koulutusohjelmaa voidaan pitää pääsykokeena ilmavoimien ammattilentäjäksi pääsemiseen. VN1-koulutusohjelmassa painotetaan jatkokoulutuskelpoisuuden arviointia. Olennaista on ymmärtää kyseisen koulutusohjelman luonne karsivana koulutusohjelmana.

5.2 Jatkolentokoulutus puolustusvoimissa

Lentoreserviupseerikurssilta on mahdollista hakea opiskelijaksi kadettikurssin ohjaajaopintosuunnalle ilmavoimiin, maavoimiin tai rajavartiolaitoksen palvelukseen. Ilmavoimien ohjaajalinjalle valitaan vuosittain 12 - 16 oppilasta. Kadettikoulun aikana ohjaajaopintosuunta jatkaa lentämistä Vinka-alkeislentokoneella VN2-lentokoulutusohjelman mukaisesti. Kyseinen lentokoulutusohjelma sisältää simulaattorilentojen lisäksi noin 65 lentotuntia Vinkalla. Tavoitteena on hallita peruslentäminen sekä omata riittävä päällikkökokemus siten, että Hawk- tai Hughes-lentokoulutus voidaan aloittaa. VN2-lentokoulutusohjelma on hyvin nousujohteinen ja sen aikana jatketaan oppilaiden jatkokoulutuskelpoisuuden arvioimista. (Mahonen 2012, 21 - 26)

VN2-lentokoulutus toteutetaan rinnakkain akateemisten upseeriopintojen ja kadettikurssin opintosuunnitelman kanssa. (Mahonen, 2012, 26)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Kysely suoritettiin lentoreserviupseerikurssille 20.10.2014 Ilmasotakoulun lentoreserviupseerikurssin luokassa. Aika ja paikka oli sovittu lentoreserviupseerikurssin johtajan kanssa ja siitä oli tiedotettu kurssilaisia muun muassa viikko-ohjelmassa. Paikalla oli 38 kurssilaista, joista jokainen otti vapaaehtoisesti osaa kyselyyn. Tuloksena oli 38 kappaletta täytettyjä kyselylomakkeita eli 100 % kyselyyn valituista henkilöistä vastasi kyselyyn. Aikaa kyselyyn vastaamiseen oli varattu 1,5 h. Varattu aika osoittautui hieman liian lyhyeksi ajaksi kyselyyn vastaamiseen. Kurssinjohtaja alusti tilaisuuden ja itse jatkoin kertomalla tutkimuksen tavoitteen ja avaamalla jokaisen kyselyn kysymyksen erikseen käyttäen alustukseen noin 15 minuuttia. Vastauslomakkeessa oli muutamia epäselvyyksiä, jotka pystyimme selvittämään heti tilaisuuden alussa. Olin paikalla koko kyselyn ajan, jotta vastaajilla oli mahdollisuus epäselvissä tilanteissa kysyä minulta tarkennuksia. Päädyin pitämään kyselyn sotilaspukuun pukeutuneena, koska kohdeyleisö oli tullut opiskelemaan lentämistä Ilmavoimiin ja kuvittelin tämän parantavan vastaushalukkuutta.

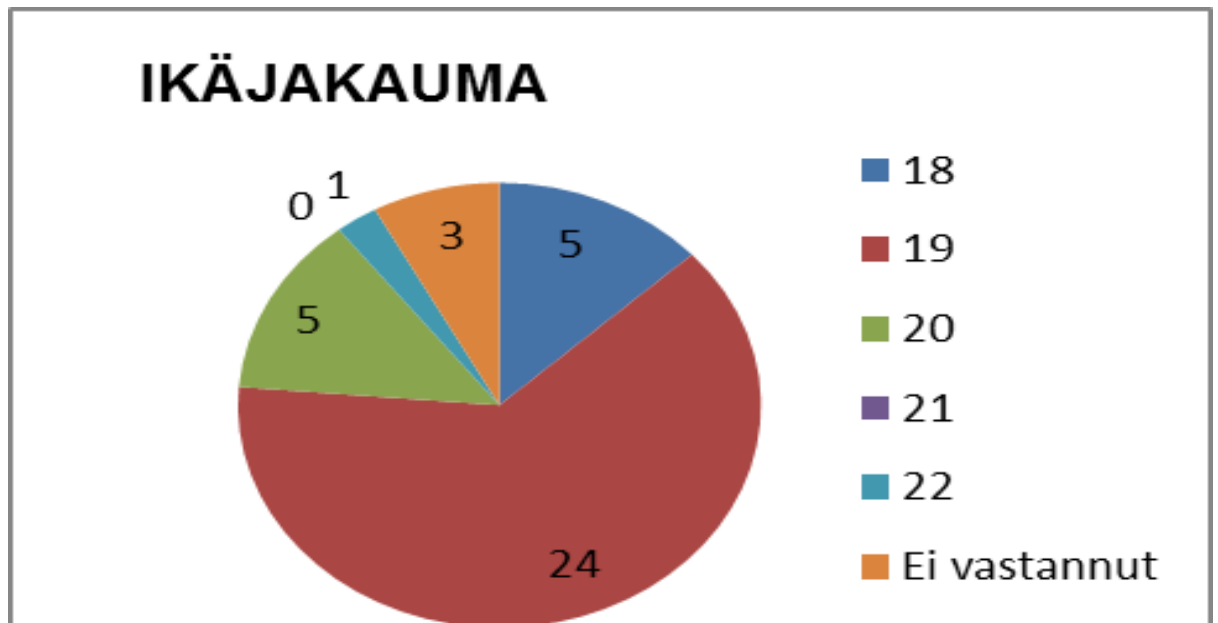
Kyselylomake koostui kaikkiaan kolmesta osiosta. Ensimmäinen osio keskittyi avaamaan kurssilaisten taustatietoja, joissa kysyttiin kurssilaisten ikää ja toiveammattia. Ensimmäisessä osiossa kurssilaisia pyydettiin myös kirjoittamaan itsestään lyhyt tarina, jonka tarkoituksena oli selvittää, millaisia kurssille hakeutuneet henkilöt ovat, miten he ovat päätyneet kurssille ja onko heillä lähipiirissään lentokokemusta omaavia henkilöitä. Kyselylomakkeen toinen osio koostui kolmesta avoimesta kysymyksestä, joista ensimmäisen tavoitteena oli selvittää, millaisia tavoitteita kurssilaisilla on lähitulevaisuudelle. Toisella avoimella kysymyksellä haluttiin selvittää, millaista työnantajaa kurssilaiset arvostavat ja miten Puolustusvoimat sopii tähän näkemykseen. Toisen osion kolmannen ja viimeisen kysymyksen tavoitteena oli kartoittaa kurssilaisten elämänprioriteetteja. Kyselyn kolmas ja viimeinen osio keskittyi kurssilaisten sitoutumishalukkuuteen ja siihen, mitkä tekijät vaikuttavat sitoutumispäätöksen syntymiseen. Ensimmäisen kysymyksen tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat positiivisen sitoutumispäätöksen syntymiseen. Toisella kysymyksellä pyrittiin avaamaan sitä, milloin sitoutumispäätöksentekoon oltaisiin valmiita.

Aloitin aineiston läpikäynnin lukemalla kaikki vastauslomakkeet kertaalleen ajatuksella läpisisiten, että sain yleiskäsityksen siitä, millaisen aineiston sain kerätyksi. Ensimmäisen lukuker-

ran jälkeen kävin aineiston vielä kertaalleen läpi keskittyen sitoutumishalukkuuteen liittyviin mainintoihin. Toisen lukukerran jälkeen lajittelin aineiston kahteen ryhmään sitoutumiseen valmiisiin ja sitoutumiseen ei-valmiisiin. Tulkitsin neljän vastaajan kuuluvan sitoutumiseen ei-valmiisiin kyselyn muiden vastausten perusteella ja yhden vastaajan kuuluvan valmiisiin vastaavilla perusteilla, koska he eivät olleet selvästi ilmaisseet mielipidettään asiaa käsittelevässä kysymyksessä. Kahden tutkittavan ryhmän muodostamisen jälkeen aloitin vastausten tulkitseminen kysymys kerrallaan etsien kysymyksistä käsiteltävään tutkimuskysymykseen liittyviä mainintoja, jotka kirjasin ylös Excel-taulukkoon. Pysin tällä menetelmällä tuottamaan kurssista jonkinlaisen induktion, yleistyksen siitä millaiset ovat lentoreserviupseerikurssin käsitykset tutkittavista teemoista. Menetelmän taustalta löytyy analyysitapa, jota Tuomi ja Sarajärvi (2009, 107-108) kutsuvat sisällön erittelyksi eli kvantitatiiviseksi dokumentin analyysiksi. Tässä tavassa kuvataan määrällisesti jotakin tekstin tai dokumentin sisältöä. Tutkimustehtävästä riippuen voidaan esimerkiksi laskea tiettyjen sanojen esiintymistiheyttä. Kun olin merkinnyt maininnat kysymyksittäin läpi yhdistin synonyymit yhden kuvaavan maininnan alle, jotta tuloksena ei olisi liikaa muuttujia. Näistä määrällisistä maininnoista muodostin muuttujat aineistoa kuvaaviin taulukoihin ja diagrammeihin. Tällä tavoin pystyin muodostamaan kurssin käsityksistä yleisen mallin, jota oli helppo tulkita ja analysoida. Taulukoiden muodostamisvaiheen jälkeen siirryin vertailemaan sitoutumiseen valmiiden ja ei-valmiiden vastauksia keskenään, pyrkimyksenä löytää teemoittain eroja kahden ryhmän käsitysten välillä. Kun olin saanut luotua taulukot ja niiden kuvaajat sekä vertailut niitä ryhmien välillä, kirjoitin kyseistä aiheesta kappaleen, jossa pyrin avaamaan kuvaajan sisältöä.

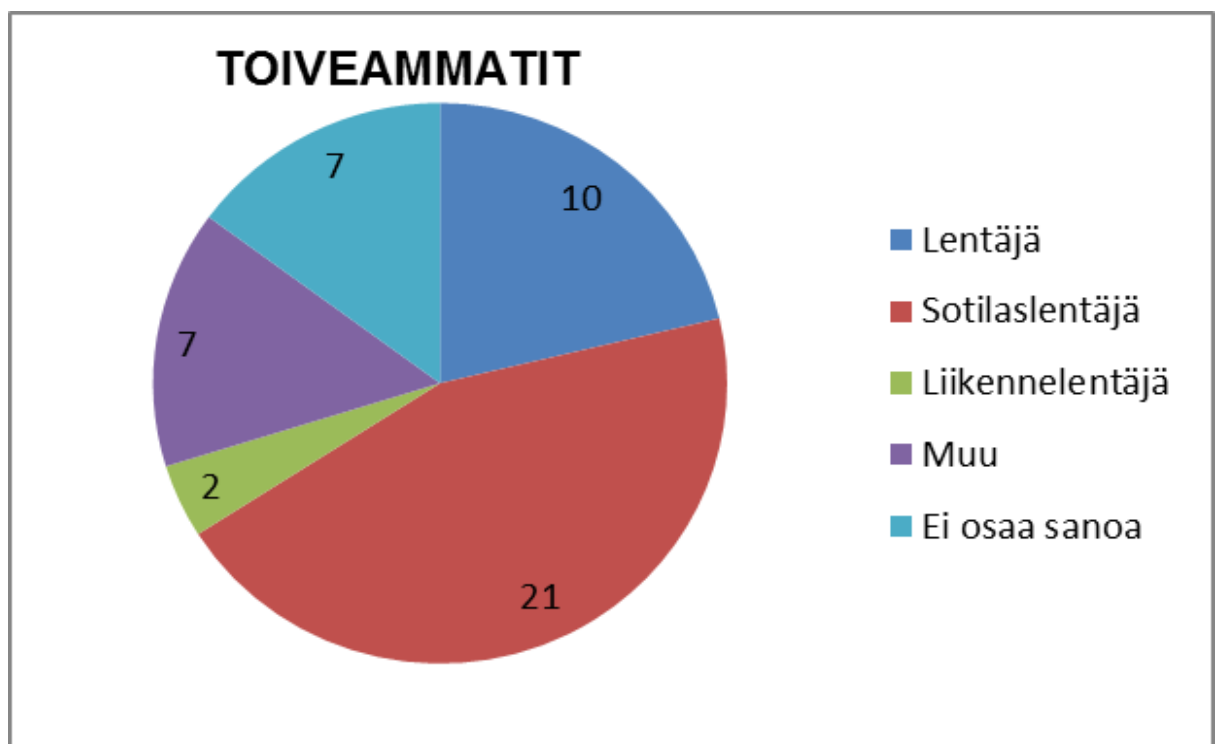
6.1 Yleistiedot

Kyselyn ensimmäiset kysymykset liittyvät hakijoiden ikään ja toiveammatteihin. Näille kysymyksille oli varattu tyhjä tila, johon vastaaja pystyi merkitsemään ikänsä sekä toiveammatinsa. Näiden kysymysten tarkoituksena on kartoittaa kurssin ikärakenne ja sen vaikutusta sitoutumishalukkuuteen. Toiveammatilla pyrin myös selvittämään, onko heillä jo kurssille tullessaan halua hakeutua lentäjäksi ja onko ammattivalinta selvinyt jo tässä vaiheessa. Pysin myös selvittämään onko toiveammatilla merkitystä sotilaspuolen jatkokoulutushalukkuuden kanssa.

Kuva 5: Ikäjakauma lentoreserviupseerikurssilla 89.

Lentoreserviupseerikurssilla 89. on 38 kurssilaista ympäri Suomen niin kaupungeista kuin maaltakin. Kurssilla on 18- ja 22-vuotiaita nuoria, muutama vastaaja ei halunnut tai muistanut vastata omaa ikäänsä vastauslomakkeeseen. Eniten kurssilla on iältään 19-vuotiaita nuoria. 21-vuotiaita ei ollut kurssilla ollenkaan. Keskiarvoltaan kurssilaiset olivat iältään 19,1-vuotiaita.

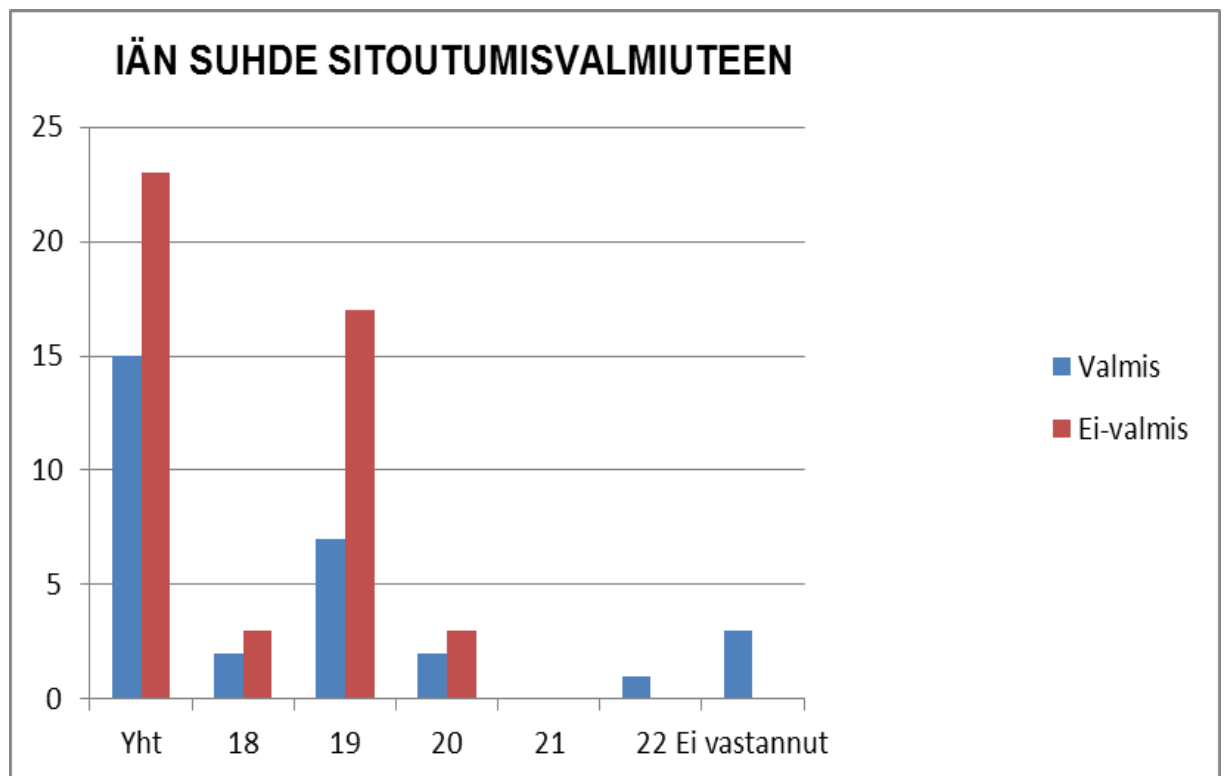

Kuva 6: Toiveammatti lentoreserviupseerikurssilla 89.

Kuten kuvasta 6 näkyy, toiveammattikseen 8 vastaajaa oli vastannut ”lentäjä”, jonka voi tulkit-
ta tarkoittavan lentotyötä sotilas- tai siviilipuolella. Toiveammattikysymykseen 21 oli vastan-
nut toiveammattikseen sotilaslentäjän työn, joko hävittäjä- tai helikopteripuolella. Seitsemän
vastaajaa ei osannut tai muistanut vastata toiveammattikseen mitään tai oli vastannut ”en tie-
dä”. Muu-vastausvaihtoehdon alle kokosin kaikki muut kuin lentämiseen liittyvät ammatit.
Tällaisia toiveammatteja olivat esimerkiksi ekonomi, insinööri, lääkäri ja lääkealan ammatti-
lainen. Vastaajilla oli useita toiveammatteja.

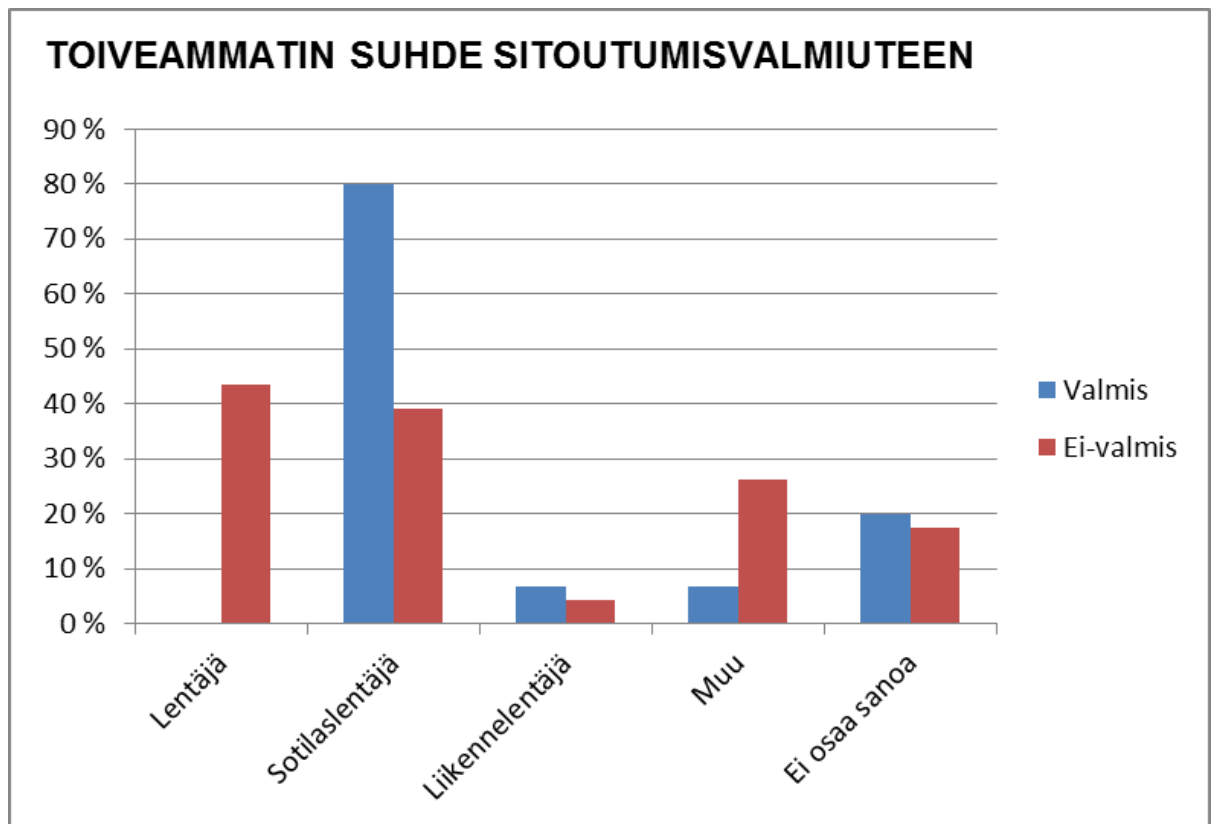
6.2 Lentoreserviupseerikurssilaiset

Kyselylomakkeen ensimmäinen teema liittyy tutkimuskysymykseen ” *Millaisia nuoria lento-
reserviupseerikurssille 89. on hakeutunut ja valittu?*”. Kysymyksellä selvitettiin vastaajien
taustatietoja. Näiden tietojen perusteella pyrin ymmärtämään, minkälaisia henkilöitä hakeutui
lento-reserviupseerikurssille vuonna 2014 ja millaiset henkilöt ovat halukkaita jo heti palve-
luksen alkuvaiheessa sitoutumaan sotilaslentäjän ammattiin. Tästä eteenpäin vertailen kerättyä
tietoa kahdesta näkökulmasta, sitoutumiseen valmiiden ja sitoutumiseen ei-valmiiden näkö-
kulmasta. Viittauksissa aineistoon käytetään sitoutumiseen valmiista merkintää *SV* ja sitoutu-
miseen ei-valmiista *EV*.

Kuva 7: Iän suhde sitoutumisvalmiuteen lentoreserviupseerikurssilla 89.

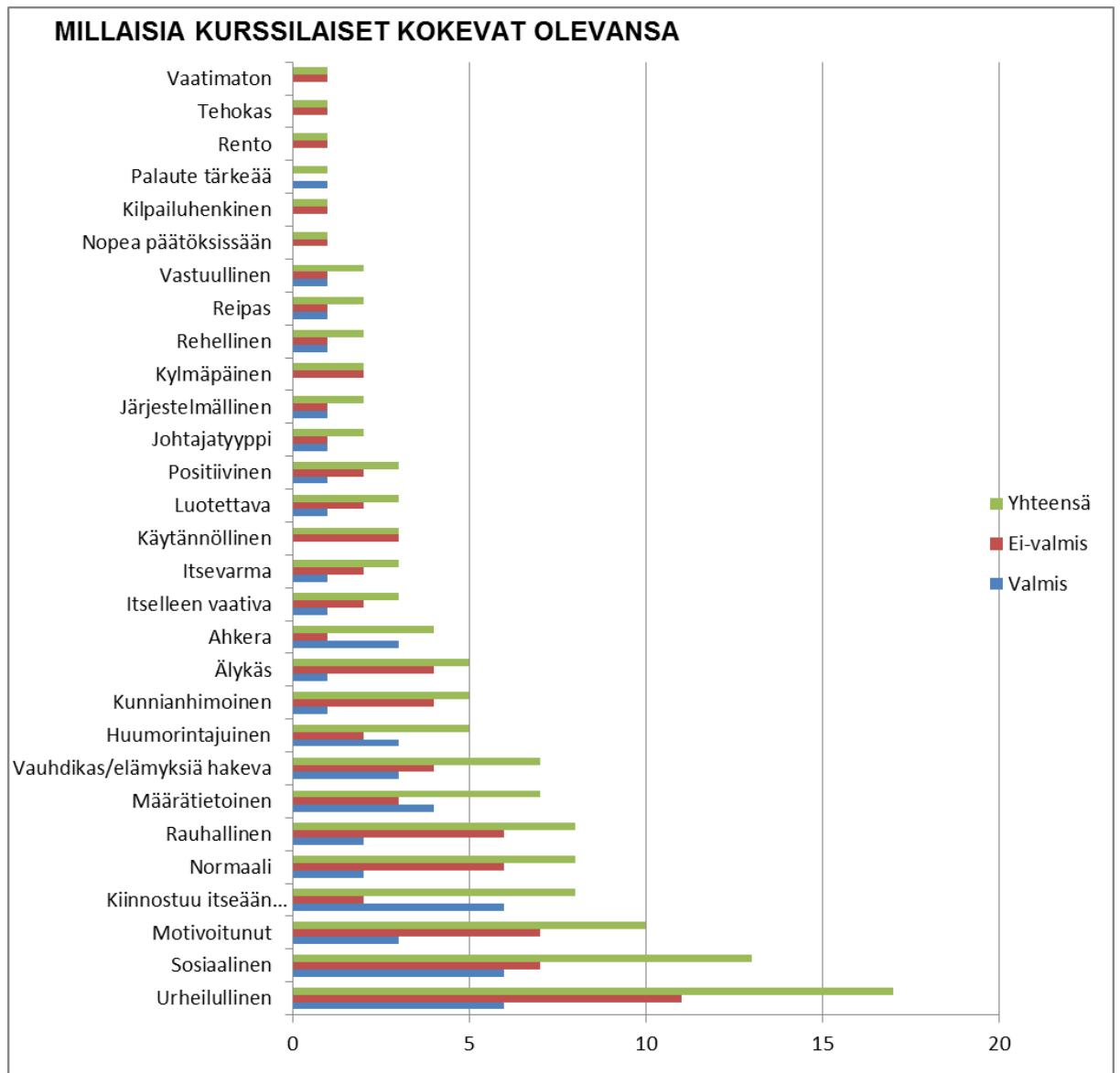
Sitoutumisvalmiutta sotilaslentäjän ammattiin kysyttäessä valmiita sitoutumaan oli 15 kappaletta eli 39 % vastaajista. Vastaajista 23 kappaletta, eli 61 % eivät olleet vielä kyselyn hetkellä valmiita sitoutumispäätökseen. Kuvasta 7 nähdään, että iältään kurssilaiset olivat pääosin 19-vuotiaita. Sitoutumiseen valmiita ja ei-valmiita löytyi kattavasti kaikista ikäryhmistä. Kolme vastaajaa oli jättänyt vastaamatta ikänsä, heistä jokainen oli valmis sitoutumaan sotilaslentäjän ammattiin jo kyselyä tehtäessä. Iältään vanhin kurssilainen oli 22-vuotias ja hän oli valmis sitoutumaan sotilaslentäjän ammattiin.

Kuva 8: Toiveammattin suhde sitoutumisvalmiuteen lentoreserviupseerikurssilla 89.

Kuvan 8 mukaan sitoutumiseen valmiista 80 % oli vastannut toiveammattikseen sotilaslentäjän ammatin. Liikennelentäjän toiveammattikseen ei-valmiista mainitsi suoranaisesti yksi vastaaja eli 4 % sitoutumiseen ei-valmiista. Lentäjän ammatin yleisesti (sotilas- tai siviilipuolella) toiveammattikseen vastasi sitoutumiseen ei-valmiista 43 % (valmis 0 %). Muita toiveammatteja, kuten ekonomi, insinööri, lääkäri ja lääkealan ammattilainen löytyi ei-valmiiden vastauksista 26 % vastaajista. Kysymykseen jätti vastaamatta sitoutumiseen valmiista 20 % ja ei-valmiista 17 %. Kuvasta 8 on huomattavissa, että sitoutumiseen valmiit ovat päättäneen tulevaisuuden ammatikseen sotilaslentämisen, kun taas sitoutumiseen ei-valmiit ovat jättäneet enemmän mahdollisuuksia myös muille urapoluille.

Yksi vastaajista mainitsi, että hänen isänsä toimii liikennelentäjänä ja aluksi hänen unelma-ammattinsa oli ollut liikennelentäminen, mutta nykyisin hän koki sotilaslentäjän ammatin kiinnostavampana. Työnantajan valintaan vaikuttavia tekijöitä käydään läpi myöhemmin, mutta mielestäni oli mielenkiintoista huomata, että tietoisuuden kasvaminen sotilaslentämisestä on vaikuttanut myös lapsuuden toiveammattin muuttumiseen. Moni sitoutumiseen ei-valmiista oli maininnut halunneensa pitää varusmiespalveluksen jälkeisen uravalinnan auki, jotta miellyttävä ammatti löytyisi ja ammatin valinnanvapaus säilyisi avoinna myös kurssin jälkeen.

Kuva 9: Millaisia kurssilaiset kokevat olevansa lentoreserviupseerikurssilla 89.

Kyselyssä kurssilaisia pyydettiin kirjoittamaan itsestään lyhyt tarina, jossa he kuvailivat omia luonteenpiirteitään. Tein vastauksista koontin siten, että etsin jokaisesta vastauslomakkeesta adjektiiveja, joilla kurssilainen oli kuvailut itseään, jotta pystyisin havainnoimaan sitä, millaisia henkilöitä kurssille on hakeutunut. Olen yhdistänyt saman ominaisuuden alle samankaltaisia sanoja ja synonyymiadjektiiveja. Ominaisuuksien puolesta ei muodostunut merkittäviä eroja sitoutumiseen valmiiden ja ei-valmiiden välillä.

Kuvan 9 mukaan vastauksissa korostui erityisesti urheilullisuus, sosiaalisuus ja motivaatio. Usealla vastaajalla oli urheilutaustaa tai muuten urheilullisuus koettiin tärkeäksi. Moni vastaajista myös mainitsi omaavansa suuren ystäväpiirin tai mainitsi ystäväystävönsä helposti. Myös sosiaalinen toiminta koettiin erittäin tärkeäksi.

”Olen mielestäni luonteeltani sosiaalinen, huumorintajuinen ja mukava nuori mies. Tulen toimeen hyvin erilaisten ihmisten kanssa. Pidän liikunnasta, erityisesti joukkuelajeista ja tärkeää minulle on ystävät ja perhe.”

”Olen asunut koko elämäni maalla ja olen sosiaalinen ja aktiivinen ihminen. Yksi elämäni tärkeimmistä asioista onkin suuri kaveripiiri. Olen kiinnostunut monista asioista ja harrastuksia minulla on/on ollut lukuisia. Harrastukseni on lähes poikkeuksetta liittyneet urheiluun/kuntoiluun sekä sosiaalisuuteen (esim. VPK).”

”Olen positiivinen, seurassa viihtyvä ja elämystenhakuinen nuorimies. Työskentelen ahkerasti niiden asioiden eteen joita haluan, mutta joskus vähän tylsemmät asiat unohtuvat tehdä parempien hommien tieltä.”

Hyvän motivaation ja ahkeruuden useampi vastaaja koki kuvaavan häntä osuvasti, kuten kuvasta 9 on havaittavissa.

”Työmoraalini on korkea ja luonteeltani olen ahkera.”

”Oppilaana olen ahkera ja valmis tekemään töitä ja sitoutumaan.”

Mielestäni mielenkiintoinen ominaisuus, jonka moni kurssilainen mainitsi ja nousee esille kuvasta 9, on ”kiinnostuu itseään motivoivista asioista”. Moni kuvaili itseään laiskaksi tai ei niin motivoituneeksi niihin asioihin, jotka koetaan tylsäksi, mutta erittäin motivoituneeksi sellaisiin tehtäviin, jotka koetaan kiinnostaviksi. Vaikuttaa siltä, että monille vastaajista elämän priorisointi, tietynlainen mukavuudenhaluisuus ja itselle tärkeisiin asioihin panostaminen koettiin tärkeäksi, kun taas vähemmän tärkeät asiat hoidettiin pienellä prioriteetilla:

”Perusluonteesta löytyy myös hieman laiskuutta, mutta jos jokin asia, kuten lentoRUK motivoi, niin hoidan asiat 150% lasissa.”

”Olen urheilullinen nuori jota kiinnostaa enemmän käytäntö kuin teoria. Tämä näkyi myös koulussa. Urheilu vei aikaa opiskelulta.”

”Vaikka lukio ei moninaisista syistä lukemisen kannalta liikaa kiinnostanut, olen erittäin kiinnostunut fysiikasta ja matematiikasta.”

”Pyrin siis parhaaseen mahdolliseen suoritukseen ja tykkään piiskata itseäni eteenpäin, mutta harvemmin sellaisissa asioissa jotka eivät kiinnosta.”

Vastauksissa korostuivat myös vauhdikkaat harrastukset, älykkyys ja määrätietoisuus/kunnianhimoisuus. Yllättävän moni vastaaja oli kuitenkin kuvaillut itseään sanalla ”normaali”.

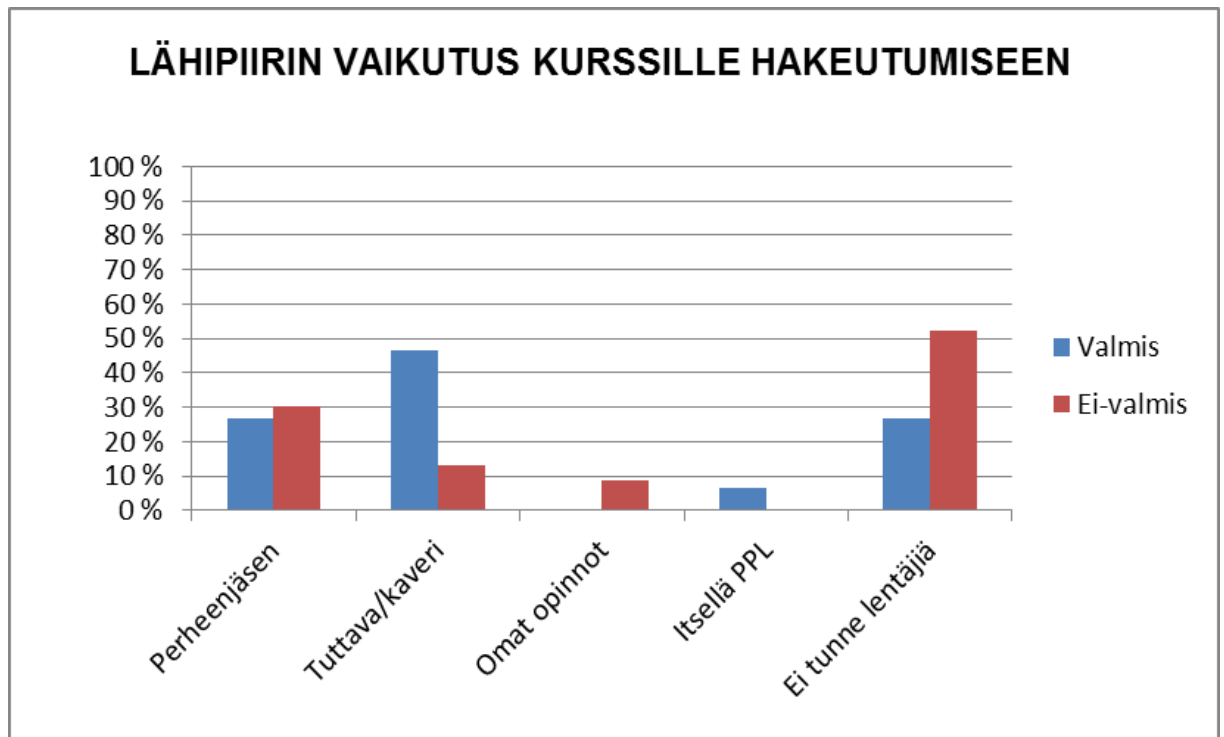
”Olen henkilö joka tykkää asettaa itselleen korkeat tavoitteet ja vaatii itseltään paljon.”

”Ihmisenä olen mielestäni sosiaalinen, järjestelmällinen ja periksiantamaton.”

”Luonteeltani olen luotettava ja reipas sekä välillä hieman liiankin itsevarma.”

”Olen normaali perusterve nuori, jolla on motivaatiota tekemiinsä asioihin.”

”Jos jokin minut erottaa muista ikäisistäni nuorista miehistä on se varmasti kunnianhimo.”

Kuva 10: Lähipiirin vaikutus kurssille hakeutumiseen lentoreserviupseerikurssilla 89.

Yksi tarinan kirjoittamisen tarkoituksista oli selvittää, mitkä asiat ovat vaikuttaneet lentoreserviupseerikurssille hakeutumiseen ja milloin päätös siitä oli syntynyt. Kuten kuvasta 10 on nähtävissä, lentokokemusta omaavia perheenjäseniä oli usealla vastaajalla. Mukana oli muutama sotilas- tai liikennelentämistä työkseen tekevä isä, lentoreserviupseerikurssin suorittanut veli ja lentämistä harrastava sukulainen. Vanhempien antama tuki tuntuu yleensä olevan tärkeää lentoreserviupseerikurssilaisille.

”Isäni on lentokapteenina siviilipuolella ja siitä johtuen lentäjä on ollut unelma-ammattini jo pienestä asti. Aikaisemmin unelma oli juuri liikennelentäjän ammatti, mutta viimevuosien varrella hävittäjälentäjän urasta on tullut oikeastaan ainoa päämäärä, ja liikennelentäminen on jäänyt taka-alalle.” (Sitoutumiseen valmis: SV)

”Pappa käski pitämään jalat maassa, ei ilmassa tai vedessä, mutta isäni on jatkuvasti kannustanut minua eteenpäin.” (SV)

”Isälläni on PPL, ja hän on pienestä pitäen herätellyt mielenkiintoni ilmailua ja lentämistä kohtaan mm. käyttämällä lentämässä tai ilmailunäytöksissä. Perheessäni on myös ilmavoimien lentäjäupseeri.” (SV)

”Innostukseni ilmailuun yleisesti on lähtöisin lapsuudesta, jolloin isäni oli aktiivinen ilmailu-harrastaja.” (Sitoutumiseen ei-valmis: EV)

”Lähipiirissäni on liikennelentäjiä, mutta ei ammattiupseereita.” (EV)

”Kummisetäni on eläköitynyt kapteeni ja hän on ollut esikuva minulle koko elämäni.” (EV)

”Hävittäjälentäjän ammatti on kiinnostanut minua jo ennen Lento RUK:iin hakua. Isäni on ollut MIG ja HN lentäjä, sekä HW lennonopettaja.” (EV)

Kuvasta 10 nähdään, että monella vastaajista oli kavereita, jotka olivat käyneet lentoreserviupseerikurssin ja kertoneet kokemuksistaan, mikä oli motivoinut hakeutumaan kurssille. Eräs vastaajista mainitsi lentämistä harrastaneen naapurinsa vaikuttaneen omaan lentotietoisuuteensa ja motivoineen häntä lentämisen pariin. Muutama kurssilainen oli myös itse suorittanut lentämiseen liittyviä opintoja tai lentolupakirjan.

”Lähipiiristäni löytyy useita lentäjiä. Kuulun itsekin ilmailukerhoon ja omistan lupakirjan. Lähipiirini lentäjät ovat pääosin harrastajaporukkaa, mutta myös pari työskentelee siviilipuolella.” (SV)

”Lähipiirissäni ei ole lentäjiä, mutta muutama kaveri on sotilaslentäjä ja osa suorittaa opintoja kadettikoulussa ohjaajapuolella.” (SV)

”Lähipiirissäni ei ole ammattilentäjiä, mutta ala-asteelta lähtien olen pitänyt sitä itselleni mahdollisena uravalintana... Kaksi kaveriani oli suorittamassa LentoRUK 88 kurssia, josta sain hyvää ja innostavaa tietoa itselleni.” (EV)

Muutama vastaaja oli harrastanut lennokkitoimintaa, jolla koettiin olevan positiivisesti motivoiva vaikutus lentämisen pariin hakeuduttaessa. Suurimman ryhmän kuitenkin muodostivat vastaajat, joilla ei ollut mitään aiempaa lentokokemusta tai tuttavuuksia, jotka olisivat olleet missään tekemisissä lentotoiminnan kanssa. Eräs vastaajista mainitsi tämän jopa motivoineen häntä hakeutumaan kokemaan jotakin, josta ei vielä tiedä juuri mitään. Eräs vastaajista mainitsi lähipiirinsä jopa karttaneen ”tällaisia” tehtäviä, tarkoitetaanko tällä vastauksella sitten maapuolustus- vai muuten riskialttiimpia tehtäviä, se ei vastauksesta käynyt ilmi.

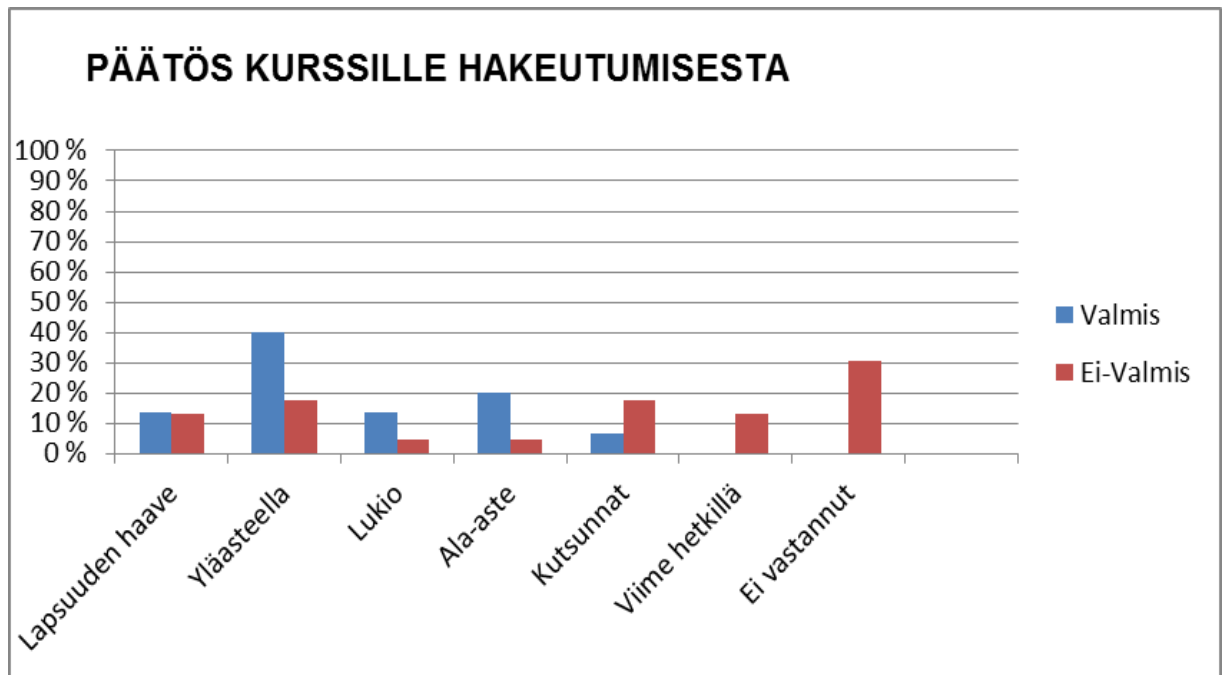
”En ole koskaan tuntenut yhtäkään lentäjää. Itse lentokoneen kyydissä oleminenkin on hyvin vierasta.” (EV)

”Lähipiirissäni ei sinänsä ole lentäjiä, mutta entisen luokkatoverini isä on liikennelentäjä ja olen joskus keskustellut hänen kanssaan kyseisestä ammatista.” (EV)

”Lähipiirissäni ei ole ainuttakaan lentäjää tai upseeria. Lähipiirini on karttanut tällaisia tehtäviä.” (EV)

”Suvussani tai kaveripiirissäni ei ole lentäjiä tai ammattisotilaita ja tämä onkin ehkä isoin tekijä miksi halusin tälle alalle, koska en tiedä siitä paljoakaan.” (EV)

Merkittäviä yleistäviä eroja en pysty sitoutumispäätökseen vaikuttavista tekijöistä tämän tekijän perusteella löytämään. Näyttää siltä, että lähipiirin lentokokemus ei vaikuta merkittävästi sitoutumispäätökseen.

Kuva 11: Päätös kurssille hakeutumisesta lentoreserviupseerikurssilla 89.

Kuvan 11 mukaan kurssille hakeutumispäätöstä tehtäessä näyttäisi siltä, että sitoutumiseen valmiit ovat pääsääntöisesti tehneet päätöksensä kohtuullisen nuorina yläaste- tai jopa ala-asteikäisinä. Lapsuuden haaveeksi lentoreserviupseerikurssin on maininnut kaikkiaan viisi vastaajaa. Myös viisi vastaajaa, joiden vastaukset eivät näy grafiikassa, mainitsi lapsuuden haaveeksi lentoreserviupseerikurssin ja lentämisen, mutta itse päätös oli syntynyt myöhemmin: yläasteikäisenä tai vasta kutsunnoissa.

”Kuva lentäjän ammatista muodostui jo 7. luokalla. Päätin tuolloin tähtääväni LentoRUK:iin. Tästä muodostui minulle motivaattori, joka ohjasi valintojani läpi ylä-asteen ja lukion.” (SV)

”Päädyn lentoRUK:lle oman mielenkiinnon ja haaveen/haaveammatin motivoimana. Kun sain tietää lentoRUK:lle pääsystä isovanhempani muistelivat, että olin sanonut jo 10-vuotiaana, että haluan lentäjäksi.” (SV)

”Lentoreserviupseerikurssi oli suunnitelmassa jo 13v poikana.” (SV)

”Olen haaveillut lentäjän työstä jo pienestä pojasta asti. En muista minkä ikäinen olin kun lentäminen alkoi kiinnostaa, mutta niin kauan kuin muistan, olen maininnut haaveammatikseni lentäjän.... Olin päättänyt, että haen Lentorukkiin jo joskus ylä-aste ikäisenä.” (EV)

”LentoRUKiin hakeutuminen oli ollut mielessä jo pienestä pojasta lähtien, sillä lentäminen ja lentokoneet ovat aina kiehtoneet minua.” (EV)

Kuvion 11 mukaan päätöksenteossa näyttäisi syntyvän suuriakin eroja sitoutumiseen valmiiden ja ei-valmiiden välille. Sitoutumiseen ei-valmiista suurin osa näyttäisi tehneen päätöksen lentoreservikurssille hakeutumisesta aivan viimehetkillä tai ei ole osannut tai muistanut vastata kysymykseen ollenkaan. Näyttäisi siltä, että pitkään lentämisestä ja lentoreserviupseerikurssista haaveilleet ovat tietoisempia sotilaslentämisestä ammattina ja ehkä tästä syystä valmiimpia tekemään sitoutumispäätöksen. Yksi sitoutumiseen valmiista oli jopa maininnut, että oli pitkään valmistautunut kurssille pääsyyn esimerkiksi valitsemalla lukiossa pitkän matematiikan ja fysiikan, jotta ovi lentoreserviupseerikurssille avautuisi.

”Kuulin lentoreserviupseerikurssista ensimmäisen kerran yläaste-ikäisenä ja olin jo sitä aiemmin ollut kiinnostunut lentämisestä. Yläasteella innostuin ensi kertaa todenteolla LentoRUK:sta ja halusin hävittäjälentäjäksi. Lukiossa tiesinkin jo valita mm. pitkän matematiikan ja fysiikan tukemaan pyrkimyksiäni, toki olin muutenkin kiinnostunut teknillisistä aloista.” (SV)

”LentoRUK:iin haku oli aina varma päämäärä, jota varten erim. treenasin salilla yli vuoden. Päädyin siis LentoRUK:iin pitkän valmistautumisen tuloksena, joka oli jo unelmien täyttyminen.” (SV)

”Tiesin jo pienestä (ala-asteikäisestä) lähtien, että haluan olla lentäjä. Kun veljeni pääsi LentoRUK:iin tämä haave kongretisoitui entisestään. Koulussakin tuli aina hoidettua hommat hyvin tavoite kirkkaana mielessä.” (SV)

”Tavoitteena uralentäjänä on itselläni ollut todella kauan. Alakoulussa tiesin mihin haluaisin opiskelemaan ja mitä tehdä unelma-ammattini eteen.” (EV)

”Lukion aikana intoilin kaikista opiskelumahdollisuuksista, mitä oli tarjolla, halusin poliisiksi, insinööriksi, tutkijaksi, opettajaksi, sairaanhoitajaksi ja lääkäriksi, mutta näiden kaikkien päällä oli ajatus lentäjän ammatista. Yläasteella kuvittelin itseni siviililentäjäksi. 9-luokalla meille pidettiin esitelmä ilmavoimista ja sotilaslentäjän urasta, kiinnostuin saman tien kyseisestä urasuunnasta.” (EV)

Eräs sitoutumiseen ei-valmis koki tärkeimmäksi päätöksentekokriteeriksi mielenkiintoisen armeija-ajan ja mahdollisuuden päästä suorittamaan laskuvarjohyppy ilman raskasta laskuvarjojääkäriin koulutusta. Muutenkin sitoutumiseen ei-valmiiden vastauksissa korostuivat elämyksenhakuisuus, halu kokea jotakin erityistä, itsensä haastaminen ja kehittäminen. Kuitenkin moni sitoutumiseen ei-valmis on kirjoittanut kiinnostuksen kasvaneen hakuprosessin aikana.

”Kaverini pääsi laskuvarjojääkäreihin, ja sai hyppiä ihan ilmaiseksi laskuvarjolla, mutta hurjat tarinat rankoista marsseista ja leireistä lannisti motivaationi hakea Uttiin. Kuulin kaveriltani, että ainoa toinen paikka, jossa voisi ilmaiseksi päästä hyppäämään laskuvarjolla, oli LentoRUK.” (EV)

”Päädyn lentoreserviupseerikurssille, kun kartoitin eri vaihtoehtoja armeijan suhteen... En halunnut palveluksestani ”tavallista” ja lisäksi olen aina halunnut kehittyä asiassa, kuin asiassa.” (EV)

”Päädyn lentoreserviupseerikurssille oman mielenkiinnon vuoksi, koska koin LentoRukin olevan paras tapa suorittaa varusmiespalvelus.” (EV)

”Kunnianhimo on varmasti yksi suurimmista syistä siihen miksi olen LentoRUK:ssa...Tietenkin mahdollisuus hävittäjälentäjän ammattiin oli toinen syy hakea LentoRUK:lle, vaikka se ei rehellisesti sanottuna ole ollut unelmani lapsesta saakka – toisin kuin varmasti monelle muulle kurssilaiselle.” (EV)

Kuten kuvasta 11 on nähtävissä, moni vastaajista oli herännyt mahdollisuuteen suorittaa varusmiespalvelus lentoreserviupseerikurssilla vasta kutsunnoissa tai vasta aivan viimeitingassa:

”Kun ennen kutsuntoja sain esitteen eri erikoisjoukoista, päätin heti, että aion hakea lento-reserviupseerikurssille.” (SV)

”Havahduin hakemaan lentoRUK:iin vasta viime tingassa. Hävittäjälentäjän ammatti oli tuntunut aina jollaintavalla etäiseltä ”supermiesten” hommalta... Minulle kävi myöhään ilmi, että asepalveluksen voi suorittaa lentämisen parissa.” (EV)

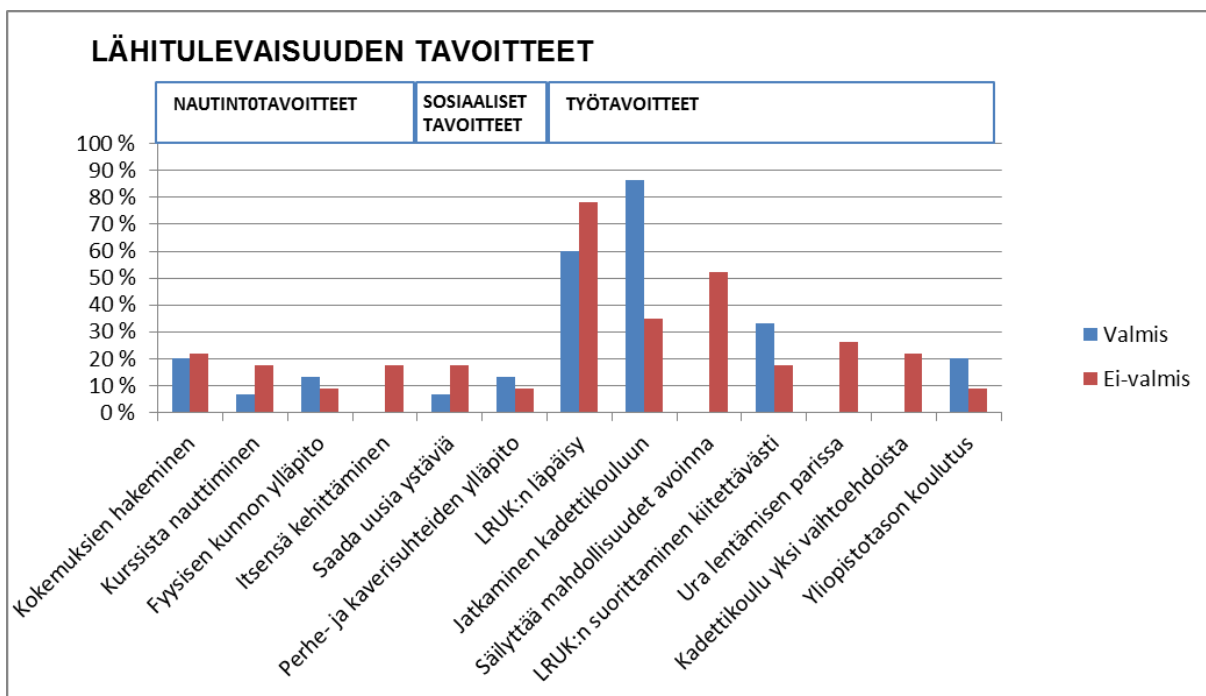
”Heräsin kurssille hakemiseen vasta muutama kuukausi ennen hakuajan päättymistä.” (EV)

”Lentäminen on kiinnostanut minua hyvin kauan, ja olen ala-asteelta asti haaveillut lentäjän ammatista. Sotilaslentäjän uraa en ollut koskaan tullut ajatelleeksi, mutta kun minä aloin miettimään mitä tahtoisin varusmiespalvelukseni aikana tehdä tämä mahdollisuus tuli esille.” (EV)

”Päädyinkin kurssille hieman yllättäen. Noin kaksi viikkoa ennen hakuajan päättymistä minä ja hyvin pitkäaikainen ystäväni lähetimme hakupaperit... Siinä vaiheessa en tiennyt mitään itse kurssista, enkä lentämisestä ylipäätään.” (EV)

6.3 Jatkokoulutushalukkuus

Kyselyn seuraavat kysymykset liittyivät teemaan ”Jatkokoulutushalukkuus ja siihen vaikuttavat tekijät. Tähän liittyen pyritään selvittämään löytyykö sitoutumiseen valmiiden ja ei-valmiiden väliltä eroja jatkokoulutushalukkuuteen liittyen.

Kuva 12: Lähitulevaisuuden tavoitteet lentoreserviupseerikurssilla 89.

Päätin lähestyä jatkokoulutushalukkuuteen vaikuttavia tekijöitä avaamalla aluksi lentoreserviupseerikurssilaisten lähitulevaisuuden tavoitteita. Mitkä tavoitteet lentoreserviupseerikurssilaiset kokivat tärkeimmiksi? Kuvan 12 alusta löytyy neljä nautintoon ja hyvinvointiin liittyvää tekijää, tämän jälkeen kaksi sosiaalisuuteen liittyvää tekijää ja lopuksi työhön liittyviä tavoitteita. Työhön liittyvät tavoitteet ovat selvästi vastauksissa korostuneessa roolissa. Tavoitteen ”lentoreserviupseerikurssin suorittaminen kiitettävästi” alle olen liittänyt vastauksia, kuten ”olla kurssin viiden parhaan joukossa”, ”suoriutua kurssin parhaimmistossa” ja ”unelmana olla kurssin priimus”.

On ymmärrettävää, että miltei jokaisen ensimmäisenä tavoitteena oli selviytyä lentoreserviupseerikurssista läpi, joko riittävällä tasolla tai kiitettävästi, tämä näkyy kuvassa 12 selkeästi. Varusmiespalveluksen jälkeistä aikaa pohdittaessa sitoutumiseen valmiiden ja sitoutumiseen ei-valmiiden vastauksissa alkoi löytyä eroja. Kuvan 12 mukaan 87 % sitoutumiseen valmiista vastaajista mainitsi tavoitteekseen myös kadettikouluun pääsyn. Sitoutumiseen ei-valmiiden joukosta 35 % mainitsi tavoitteekseen kadettikouluun pääsemisen.

*”Haluan pystyä säilyttämään suhteet lähipiiriin ja myös levätä tarpeeksi. Jos en ilman silmi-
töntä vaivannäköä selviydy kurssille, ei sotilaslentäjän vaativa ura sopisi minulle, sillä perhe
tulee olemaan aina työtä edellä.” (SV)*

”Palveluksen jälkeen tavoitteenani on päästä kadettikouluun ohjaajalinjalle, ja saada lentämisestä ammatti.” (SV)

”Varusmiespalveluksen jälkeen suunnitelmissa on opiskelemaan lähtö, toivottavasti kadettikouluun ja kohti lentäjän uraa.” (SV)

”Varusmiespalveluksen tavoitteena antaa valmiudet kadettikouluun hakeutumiselle... Tavoite varusmiespalveluksen jälkeiselle ajalle on kadettikoulu, jos vain olen sinne sopeutuva.” (SV)

”Tärkeimpänä tavoitteena kadettikouluun pääseminen!” (SV)

”Suurin tavoitteeni on suorittaa palvelus niin, ettei jää jossittelemisen varaa, sillä jos kadettikoulupaikkaa ei tule, tiedän yrittäneeni ja antaneeni kaikkeni.” (SV)

”Tavoitteeni on myös hakea ja päästä maanpuolustuskorkeakouluun ohjaajaopintosuunnalle.” (SV)

”Selkein tavoite on tietenkin päästä kadettikouluun ohjaajalinjalle.” (SV)

”Kuvani PV:stä on muuttunut palveluksen myötä ja on käynyt mielessä ettei ehkä sittenkään sotilaslentäjäksi, mutta aion yhä hakeutua jatkoon ja teen aina parhaani.... Tällä hetkellä tavoitteeni on kadispaikka ilmavoimissa ohjaajana.” (EV)

”Minun ei todellakaan tarvitse olla paras, mutta ehdottomasti niin hyvä että kadettikoulun ovet pysyvät avoinna.” (EV)

”Palveluksen päätyttyä minulla on yhtenä vaihtoehtona varma kadettikoulupaikka. tämänhetkisenä tavoitteena on palveluksen jälkeen päästä kadettikouluun joko helikopteri- tai hävittäjälentäjän ammattiin opiskelemaan.” (EV)

Kuvasta 12 on nähtävissä, että sitoutumiseen ei-valmiiden vastauksissa korostui valinnan vapaus ja kadettikoulua pidettiin vain yhtenä vaihtoehtona monien joukossa. Eräs vastaaja mainitsi haluavansa kadettikouluun, mutta jos ei sinne pääse, varalla on siviililentoura tai ura liikunnanohjaajana. Toissijaisina vaihtoehtoina mainittiin myös yksityislentäjän lupakirjan (PPL) ylläpitäminen ja lentoharrastuksen jatkaminen sekä mahdollinen väli vuoden pitäminen.

”Armeijan jälkeen haluan yliopistotason koulutuksen kaikista mieluiten kadettikouluun, diplomi-insinööri opinnot ovat varasijalla.” (SV)

”Varusmiespalveluksen jälkeisen ajan tavoitteet riippuvat siitä miellynks lentämiseen, ja kokenko sen olevan hyvä ura minulle.” (EV)

”Saada selvyys siitä mitä haluan tulevaisuudessa opiskella ja tehdä työkseni.” (EV)

”En tiedä mitä tulen tekemään varusmiespalveluksen jälkeen: opiskelen joko kadettikoulussa ohjaajaopintosuunnalla tai yliopistossa.” (EV)

”Varusmiespalveluksen jälkeiselle ajalle haluan kehittää lentämistäni ja hankkia paljon kokemusta siitä.” (EV)

Kuvan 12 mukaan yliopistotason koulutusta piti tärkeänä lähitulevaisuuden tavoitteena 20 % sitoutumiseen valmista ja 9 % sitoutumiseen ei-valmiista. Sitoutumiseen valmiiden joukossa kadettikoulua pidettiin ensimmäisenä vaihtoehtona yliopistotason koulutuksen antajana, mutta varalla oli esimerkiksi diplomi-insinöörin opintoja ja oikeustieteellisen opintoja. Eräs vastaaja mainitsi myös varasuunnitelmana korottavansa kouluarvosanoja ja yrittävänsä seuraavana vuonna uudelleen, jos kadettikoulupaikka ei vielä avautuisi.

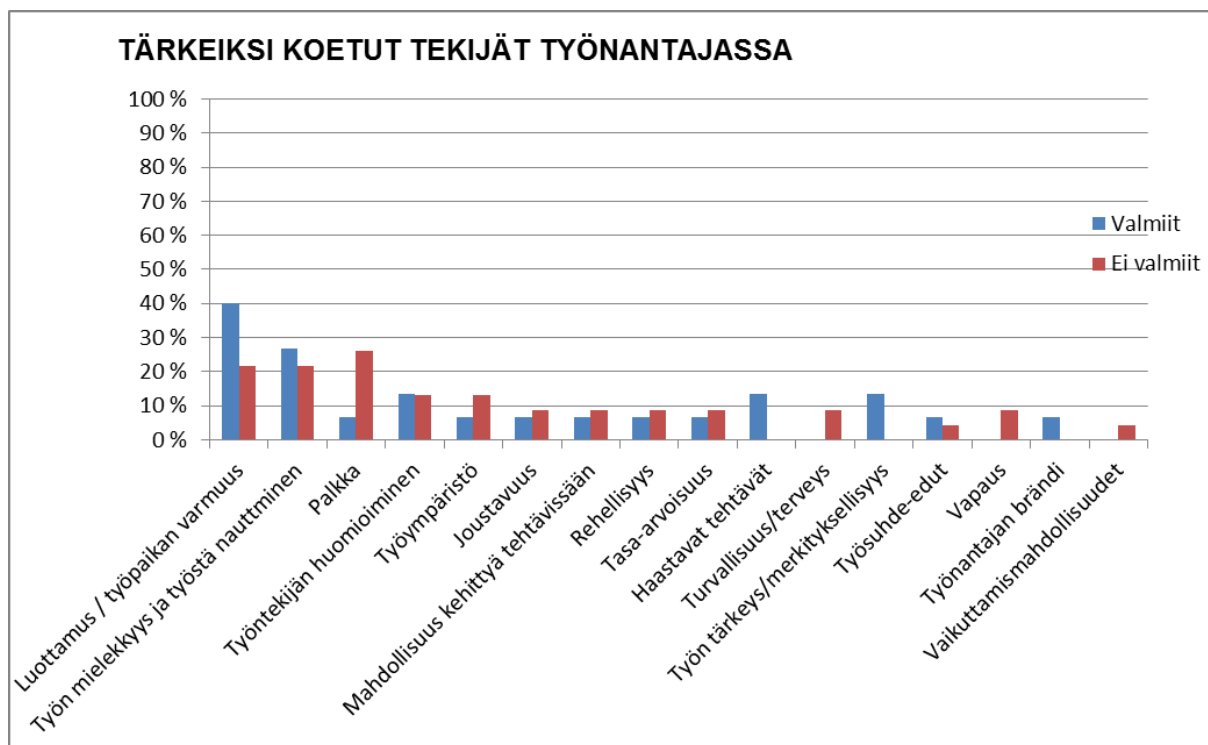
”Varusmiespalveluksen jälkeen aion hakea kadettikouluun. Jos en pääse vielä sisään aion käydä nostamassa kirjoitusten arvosanoja ja yrittää seuraavana vuonna uudestaan.” (SV)

”Tavoitteenani on ansaita kadettikoulupaikka... Minulla on opiskelupaikka siviilissä, joten tavoite varusmiespalveluksen jälkeen on että kaikki ovet on auki ja voin päättää kumman tien valitsen.” (EV)

Kuvasta 12 näkyy, että 52 % sitoutumiseen ei-valmiista haluaa selvästi pitää mahdollisuuden uravalintaan vielä auki ja vastauksissa korostui valinnanvapauden tärkeys. Eräs vastaajista mainitsi myös haluavansa pitää väli vuoden varusmiespalveluksen jälkeen, jonka aikana päätös tulevaisuudesta tulisi saada aikaiseksi.

”Varusmiespalveluksen jälkeen haluan hieman huilata, jos mieleinen jatko-opiskelupaikka on varma (kadettikoulu -> epävarma, kauppakorkeakoulu -> varma). Haluan muuttaa omilleni ja saada työpaikan.” (EV)

”Tavoitteenani on hoitaa hommat niin hyvin, että ensi kesänä paikka kadettikurssilla olisi minun. Ensikeväänä voin sitten valita houkutteleeko reservin aurinko enemmän vai ei.” (EV)

Kuva 13: Tärkeäksi koetut tekijät työnantajassa lentoreserviupseerikurssilla 89.

Kun pohditaan jatkokoulutukseen hakeutumista, olennaiseksi tekijäksi nousee kysymys siitä, millaiseksi koetaan hyvä työnantaja. Koinkin tärkeäksi muodostaa jonkinlaisen käsityksen siitä, millaiseksi lentoreserviupseerikurssi 89. kokee hyvä työnantajan sekä miten puolustusvoimat ja siviiliyritykset suhteutuvat näihin käsityksiin.

Kuvan 13 mukaan tärkeimmiksi tekijöiksi hyvässä työnantajassa vastaajat kokivat työpaikan varmuuden ja työnantajan luotettavuuden. Tällä vastaajat tarkoittivat työpaikan pysyvyyttä ja vastuullisuutta työntekijästään, esimerkiksi sitä kuinka työllistyminen tapahtuu ja kuinka työpaikan säilyvyyteen läpi elämän voidaan luottaa.

”Arvostan työnantajalta kiinnostusta työntekijää kohtaan ja tasapuolisuutta.” (SV)

”Työnantajaa valittaessa pidän tärkeänä luotettavuutta ja joustavuutta.” (SV)

”Tärkeitä asioita on työn merkitys, luotettavuus ja mielekkyys.” (SV)

”Tärkeitä asioita työnantajaa valittaessa ovat tehtävän todellinen tärkeys ja pysyvyys... Siviilistä on vaikeaa löytää vastaavaa, yhtä erikoista ja vaativaa työuraa.” (SV)

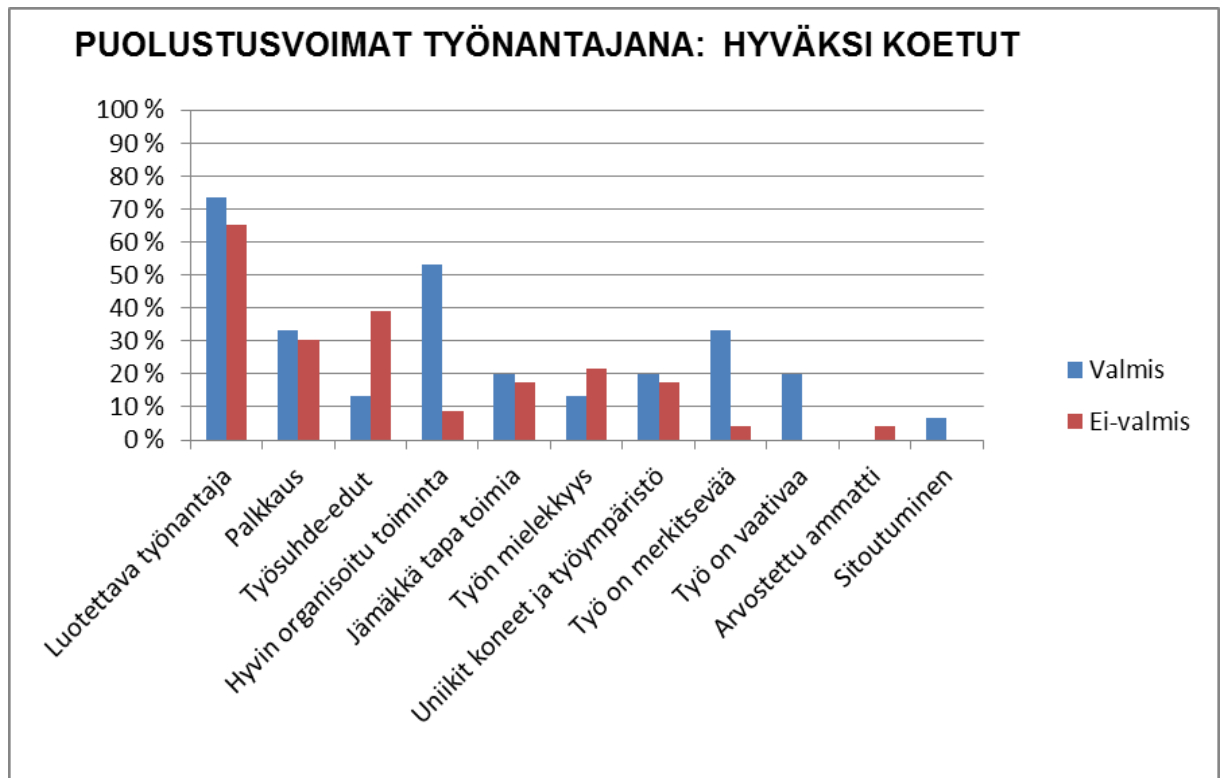
”Näitä (työn tarjonta, mielenkiinto, palkka) löytyy puolustusvoimilta, mutta se mikä on siviilirytyksissä tärkeää mikä ei löydy PV:ltä on vapaus.” (EV)

Kuvan 13 mukaan toiseksi tärkeäksi tekijäksi erityisesti sitoutumiseen ei-valmiiden vastauksissa nousi palkka. Kolmanneksi tärkeimmäksi yksittäiseksi tekijäksi nousi työn mielekkyys ja siitä nauttiminen, joka oli yhtä tärkeää molempien vastausryhmien mielestä.

”Puolustusvoimat työnantajana olisi luotettava ja voisi olla varma työpaikastaan. lisäksi työn mielekkyys, että saisi tehdä sitä mitä haluaa ja mikä kiinnostaa, ja toimia samanhenkisten ihmisten kanssa.” (SV)

”Työnantajaa valitessani tärkeysjärjestys on seuraava: työn mielekkyys, joustavat työolosuhteet, palkka, työympäristö.” (EV)

Ilmeisesti nykyisellä taloudellisella tilanteella on merkittävä vaikutus hyväksi koetulle työpaikalle, koska itse työn saaminen ja sen vakituisuuden merkitys korostui vastauksissa. Myös taloudelliset arvot tuntuivat olevan muita arvoja tärkeämpiä.

Kuva 14: Puolustusvoimien hyväksi puoliksi koetut tekijät lentoreserviupseerikurssilla 89.

Puolustusvoimista ja sotilaslentourasta kysyttäessä kuvan 14 mukaan vastaajat pitivät tärkeimpänä yksittäisenä tekijänä työnantajan luotettavuutta. Työnantajissa yleisesti tärkeänä pidettyä työpaikan varmuutta pidettiin puolustusvoimien vahvuutena työnantajana. Molemmat ryhmät olivat tästä samaa mieltä. Toinen molempien ryhmien mielestä hyväksi koettu tekijä oli riittävän hyvä palkkaus. Sitoutumiseen valmiista yli 50 % piti puolustusvoimien vahvuutena myös hyvin organisoitua toimintaa ja eräs vastaajista oli jopa pitänyt sotilashierarkiaa positiivisena asiana. Myös opiskeluajan työsuhde-edut, kuten ilmainen asuminen, ruoka ja vaateus koettiin Puolustusvoimien vahvuutena työnantajia pohdittaessa. Sitoutumiseen valmiista 33 % koki, että ura Puolustusvoimissa olisi myös merkitsevää, rehellistä ja kunniakasta. Eli myös arvomaailma korostui sitoutumiseen valmiiden vastauksissa.

”Työ puolustusvoimissa on merkitsevää.” (SV)

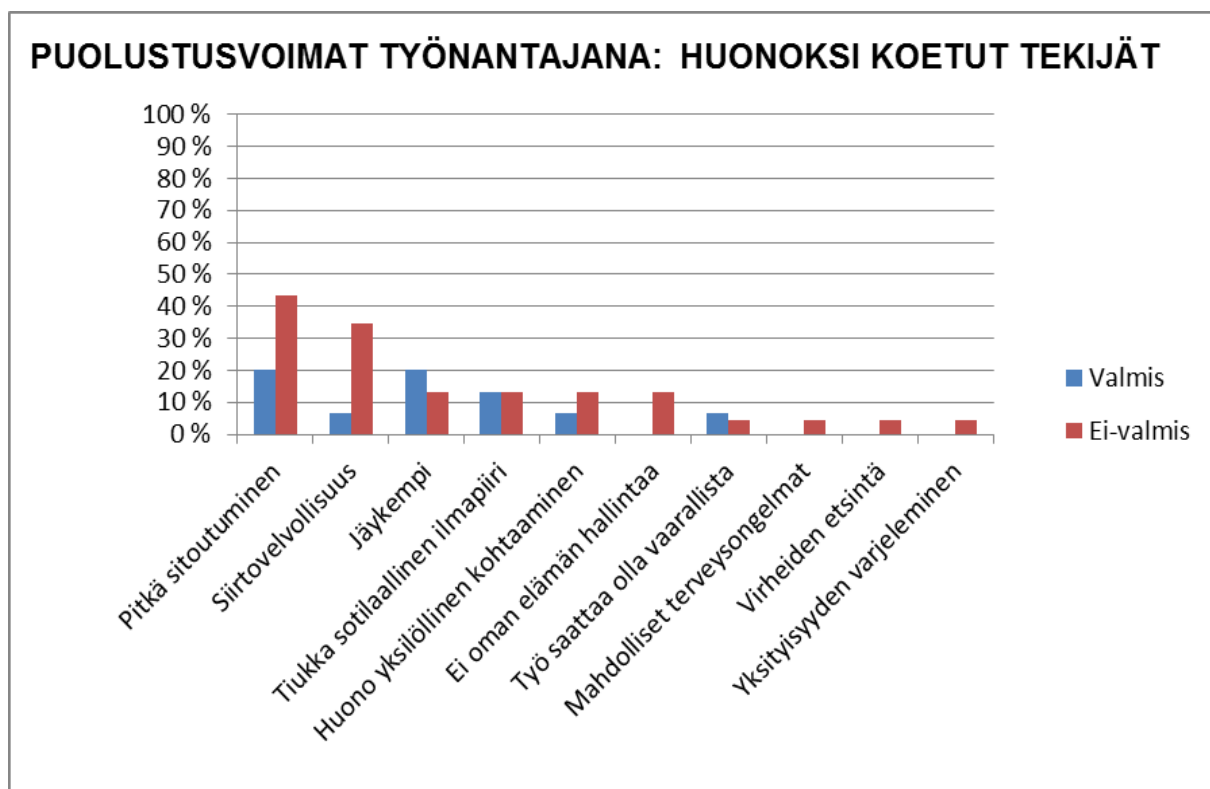
”PV tarjoaa hyvät edut ja pyrkii löytämään työntekijöilleen sopivat tehtävät. Siviiliyrityksille raha on huomattavasti tärkeämpi elementti ja niiden arvopohja on pinnallisempi.” (SV)

”...Luotettavuus taas on varsinkin tässä taloudellisessa tilanteessa parempi PV:ssä kuin siviilipuolella.” (SV)

”Ehdottomasti PV:n tekee parhaimmaksi työnantajaksi varma työllistyminen.”

”PV on varma ja luotettava työnantaja, joka maksaa suhteellisen hyvän palkan vaativasta sekä vaarallisesta työstä.” (SV)

”Itse pidän Puolustusvoimien pitämästä kurista ja järjestyksestä. Muuten en usko, että Puolustusvoimat eroavat hirveästi siviilipuolen työnantajista.” (EV)

Kuva 15: Puolustusvoimien huonoiksi puoliksi koetut tekijät lentoreserviupseerikursilla 89.

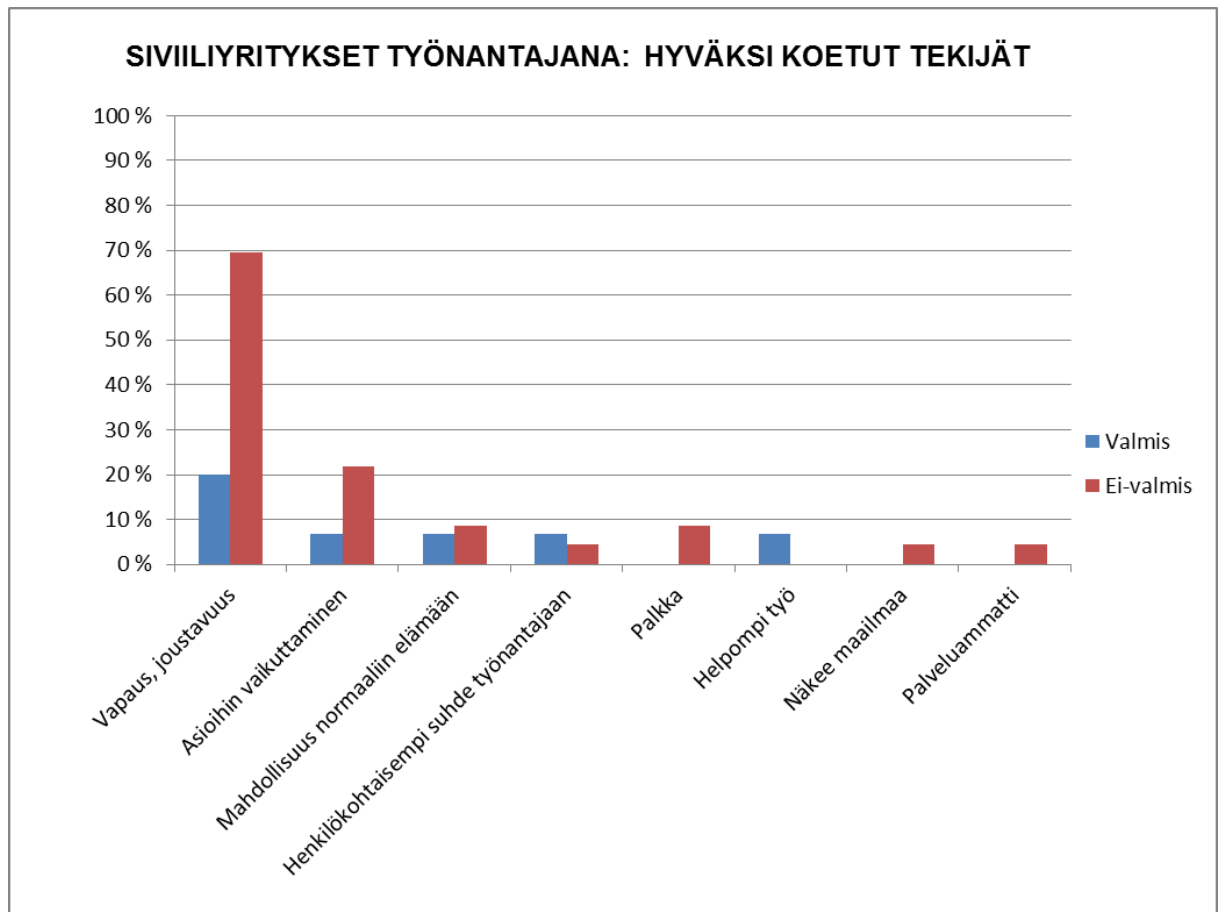
Jos verrataan vastausmääriä edellisen taulukon vastauksiin, on huomattavissa, että sitoutumiseen valmiit eivät juuri pohtineet vastauksissaan Puolustusvoimien huonoja puolia. Sitoutumiseen valmiit olivat maininneet vastauksissaan Puolustusvoimien huonoista puolista 11 kertaa, kun vastaava luku sitoutumiseen ei-valmiista on 34 mainintaa. Puolustusvoimien huonoja puolia pohdittaessa vastauksissa korostuu erityisesti kaksi tekijää: pitkä sitoutumisaika ja siirtovelvollisuus. Kuvan 15 mukaan 20 % sitoutumiseen valmiista ja 43 % sitoutumiseen

ei-valmiista oli maininnut pitkän sitoutumisajan huonona tekijänä Puolustusvoimia mietittäessä työnantajana. Kuvasta 15 on nähtävissä, että siirtovelvollisuuden mainitsi huonona tekijänä sitoutumiseen valmiista 7 % ja sitoutumiseen ei-valmiista 35 %. Näihin tekijöihin liittyvä tekijöitä ovat myös maininnat oman elämän hallinnan puutteesta. Huoli oman elämän hallinnasta ja jatkuvasta muuttamisesta oli havaittavissa useista vastauksista. Eräs vastaaja oli huolissaan siitä, että muuttaminen ja ulkomaankomennukset häiritsevät normaalia perhe-elämää. Eräs sitoutumiseen ei-valmis mainitsee jatkoon hakeutumisen ongelmaksi sen, ettei tiedä minne päätyy. Jäykkyyden ja sotilaallisuuden negatiivinen puoli ei ollut vastauksissa erityisen korostunut, vaikka muutamissa vastauksissa kritisoitiin Puolustusvoimien jäykkyyttä ja ilma-
piiriä: "Ärtymyksestä ja vihasta tulisi päästä eroon", "Jäykkä, mutta sen kanssa selviää", "Todella kankea ja joustamaton työnantaja". Oli yllättävää, kuinka pieni osa vastaajista koki sotilaslentäjän ammatin terveysvaikutukset ammatin huonona puolena. Vain yksi vastaaja oli vastannut mahdollisten terveysongelmien olevan yksi sotilaslentäjän ammatin huonoista puolista. Tämä voi johtua nuoruuteen liittyvästä "kuolemattomuuden" tunteesta, tietämättömyydestä tai siitä, ettei sitä pidetä merkittävänä työn haittapuolena.

"Puolustusvoimat sitouttaa niin paljon, varsinkin ohjaajalinjalla, että se vaatii todellista kutsusta. Minulle on tärkeää vapaus erilaisissa asioissa, kuten asuinpaikan valinta." (EV)

"Hävittäjälentäjien on varjeltava yksityisyyttään ja ammattina ei ole turvallinen."

"Se (sitoutuminen) ei välttämättä ole huono asia ollenkaan mutta kuulostaa kovalta nuoren miehen korvaan, koska se määrittelee tulevaa elämää pitkälle aikuisuuteen asti." (EV)

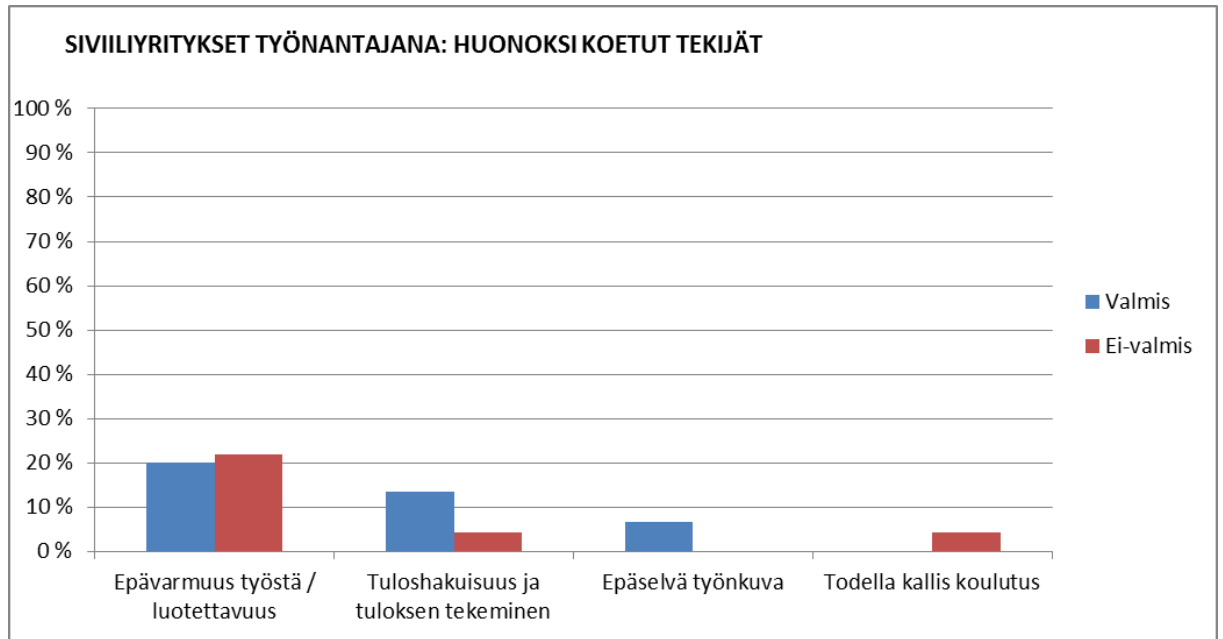

Kuva 16: Siviiliyritysten hyväksi puoliksi koetut tekijät lentoreserviupseerikurssilla 89.

Vastaajien käsityksissä siviiliyrityksien hyvistä puolista korostui oikeastaan vain yksi tekijä: vapaus ja joustavuus, joka näkyy selvästi kuvassa 16. Tähän samaan tekijään liittyy myös toinen korostunut tekijä eli työntekijän vaikutusmahdollisuudet. Neljä vastaajista oli maininnut pitävänsä siitä, että heillä on mahdollisuus vaihtaa työnantajaa jos niin haluavat. Jos pohditaan vastausmääriä, sitoutumiseen valmiit eivät juuri maininneet siviiliyritysten hyviä puolia ja mainintoja löytyi vain 7 kappaletta. Muutama vastaajista oli sitä mieltä, että siviiliyrityksessä olisi mahdollisuus laadukkaampaan siviilielämään ja ylipäätään mahdollisuus lomaan.

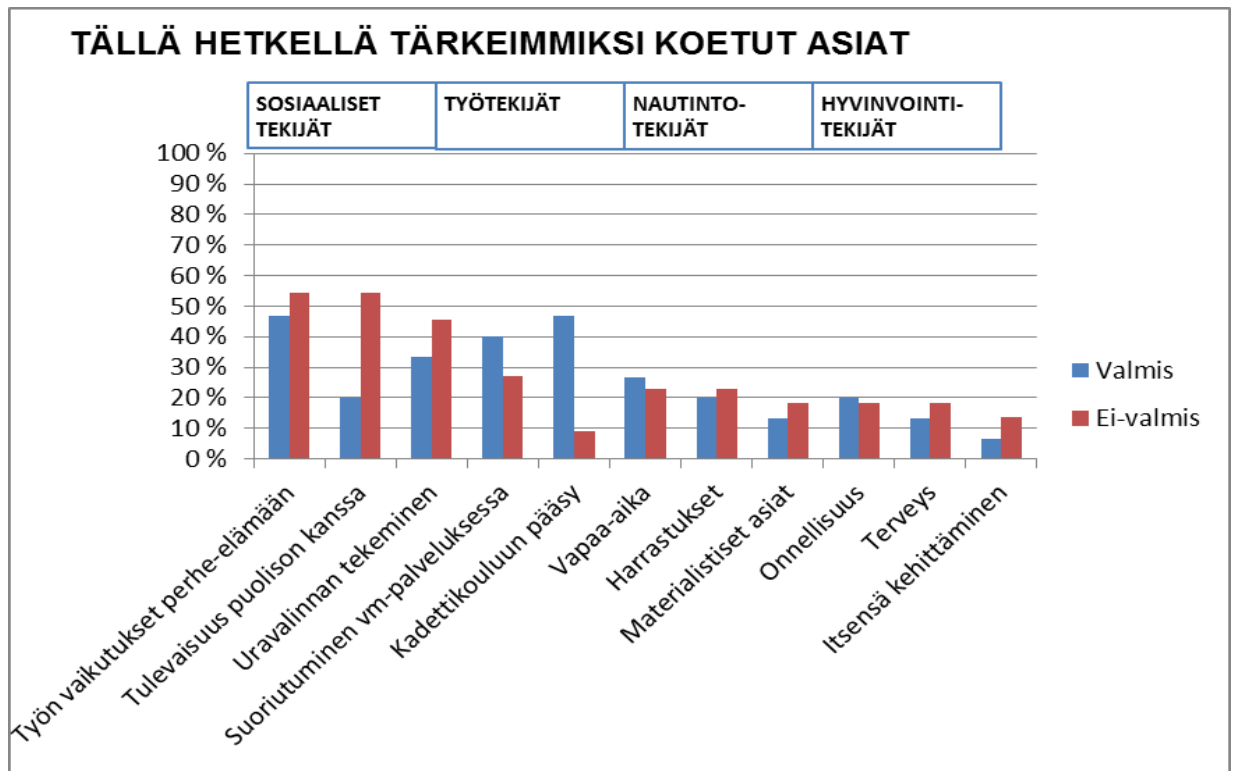
”Itselleni tärkeää on vapaus valita, haasteellisuus, kehittyminen, monet mahdollisuudet, asuinpaikka, työympäristö, tulevaisuus, elämäntyyli ja palkkaus.” (EV)

”Henkilökohtaisesti itseäni kuitenkin vierastaa ajatus sitoutumisesta niin ammattiin kuin koulutukseenkin. Lähtökohtaisesti pidän omaa vapauttani tulevaisuuteen erittäin tärkeänä arvona, jonka takia siviiliyritykset työnantajana tarjoavat soveliaamman vaihtoehdon.” (EV)

Kuva 17: Siviiliyritysten hyväksi puoliksi koetut tekijät lentoreserviupseerikurssilla 89.

Aineistosta löytyi vain 13 mainintaa siviiliyritysten huonoista puolista. Kuvan 17 mukaan suurimpana heikkoutena siviilipuolen uralle nähtiin yleinen epävarmuus työsaannista ja sen jatkuvuudesta. Myös pelkkä tulostavoitteellisuus ja suhdannevaihtelut koettiin siviilipuolella huonoiksi tekijöiksi, jotka osaltaan liittyvät työn epävarmuuskohtaan.

Kuva 18: Tällä hetkellä tärkeimmiksi koetut asiat lentoreserviupseerikurssilla 89.

Pohdittaessa jatkokoulutushalukkuutta yksi olennaisista mittareista on se, minkä vastaaja koee tärkeimmäksi elämässä ja millaisia uhrauksia mahdollisesti uran eteen joutuu tekemään. Kysymys olisi voinut olla priorisointikysymys, jossa vastaajan tulisi luetella esimerkiksi viisi elämässään tärkeintä tekijää tällä hetkellä. Tällöin elämän tärkeysjärjestys olisi tullut paremmin esille. Nyt vastaajat olivat vain kertoneet mikä heille on tärkeintä tällä hetkellä. Sinänsä vastauksista käy kyllä ilmi jonkinlainen elämän tärkeysjärjestys, mutta se ei ole niin selkeä ja vastaustyyppi oli melko laaja. Yksi vastaaja oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen.

Jaoin vastaajien tuottamat muuttujat neljään osaan: sosiaalisiin tekijöihin, työhön liittyviin tekijöihin, nautintoon liittyviin tekijöihin ja hyvinvointiin liittyviin tekijöihin. Kuvan 18 mukaan sosiaaliset tekijät, kuten puoliso, perhe-elämä ja työn vaikutukset niihin, olivat vastaajien mielestä kaikkein tärkeimpiä tekijöitä. Puolison uravalinta ja opiskelupaikka oli muutamilla vastaajilla vaikuttava tekijä omaankin uravalintaan. Kohdan ”työn vaikutukset perhe-elämään” alta löytyy esimerkiksi huoli siirtovelvollisuudesta ja sen vaikutuksista perhe-elämään. Huolissaan oltiin myös ajankäytöstä ja siitä, riittääkö aikaa enää muuhun kuin työhön.

”Perheen perustaminen ja varma työpaikka ovat asiat, joita haluan tulevaisuudelta.” (SV)

”Tärkeää on myös minun tulevaisuuden suunnitelmien sovittaminen yhteen pitkäaikaisen työstäväni suunnitelmien kanssa, että voisimme esim. asua samalla paikkakunnalla.” (SV)

”Tärkeimmät tekijät elämässäni ja tulevaisuudessa ovat ystäväni.”

”Tärkein tekijä on että miten yhdistän perheeni ja kaverit opiskelun ohessa, niin että molemmille jää aikaa.” (EV)

”Minulle tärkeimpiä asioita ovat perhe tyttöystävä ja ystävät... tällä hetkellä koen, että avoinna on monta ovea joista voin valita.” (EV)

”Tykkään olla paikoillani ja kiinnyn tuttuun ja turvalliseen tulevaisuutta suunnitellessani suurin kysymys on kotikunta hävittäjälentäjänä.” (EV)

Kuvaa 18 tutkittaessa toiseksi tärkeimmäksi ryhmäksi vastaajat kokivat työhön liittyvät tekijät eli uravalinnan tekemisen, suoriutumisen varusmiespalveluksessa ja kadettikouluun pääsyn. Nämä muuttujat ovat sinänsä melko selkeitä ja itsestään selviä. Uravalinnan tekemiseen liittyy lähinnä pohdintaa siitä, mikä olisi itselle se paras ura. Moni oli pohtinut sitä, miltä lentäminen lopulta tuntuu ja olisiko se sitä, mitä haluaa tehdä työkseen loppuelämänsä. Kaksi vastaajista kertoi suoraan, että priorisoi uravalinnan perheen ja ystävien edelle:

"Tärkein asia on varmasti se, mitä haluaa tehdä työkseen. Tätä kautta tulevat mukaan muut tärkeät asiat kuten tyttöystävä, ystävät ja perhe."

"Koulutus -> työ." (SV)

"Uran jatkuminen sotilaslentämisen parissa sekä siviilielämän tasapainottaminen armeijan kanssa." (SV)

"Tärkein tekijä on varmasti se, mitä haluaa tehdä työkseen. Tätä kautta tulevat mukaan muut tärkeät asiat, kuten tyttöystävä, ystävät ja perhe." (SV)

Nautintoon liittyvät tekijät, kuten vapaa-aika, materialistiset asiat sekä harrastukset, koettiin kuvan 18 mukaan yhtä tärkeiksi kuin hyvinvointiin liittyvät tekijät, kuten terveys, onnellisuus ja itsensä kehittäminen. Vapaa-ajan muuttujan alle liittyy mainintoja esimerkiksi "hyvistä viikonlopuista", "unelmien toteuttamisesta" ja suoria mainintoja vapaa-ajasta. Materialistisiin asioihin liittyvät esimerkiksi maininnat rahasta, autoista, kahviloista ja ravintoloista.

"Tärkeimmät tekijät tällä hetkellä ovat terveys ja läheiset ihmiset." (EV)

"Hyvät kahvilat, hyvät ravintolat, hyvät viikonloput kavereiden kanssa." (EV)

Kuvasta 18 on nähtävissä, että oman onnellisuuden oli maininnut noin 20 % molempien ryhmien vastaajista, tämän muuttujan alle liittyy myös uskonnollisuus, jonka yksi vastaaja oli kokenut tärkeäksi. Itsensä kehittämisen muuttujan alta löytyy maininnat fyysisen ja psyykkisen kunnon ylläpidosta.

”Tulevaisuuteni on kuitenkin vielä auki. Pitäisi päättää, missä haluan asua, mitä tehdä työkseen vaiko opiskella. Kieltämättä päätökseen vaikuttaa eniten oma jaksaminen ja halukkuus.” (SV)

”Normaali elämä ja työ josta pidän ovat tulevaisuuden toiveitani.” (EV)

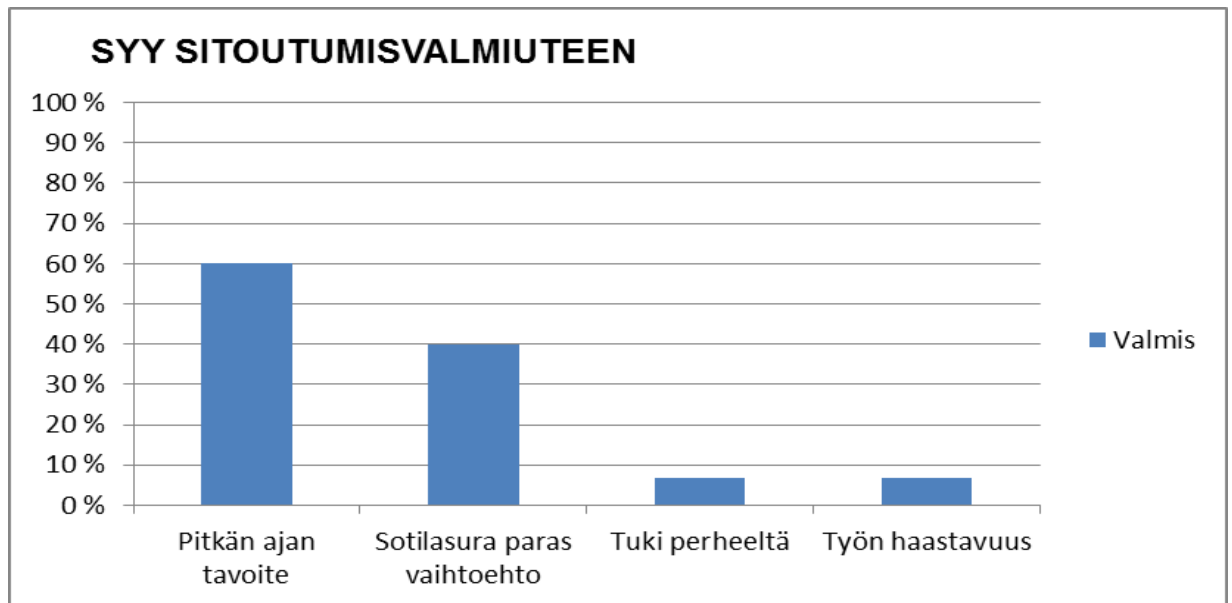
”Tärkeimpiä asioita tällä hetkellä ovat, että minkälaiseksi sotilaslentäjän arki osoittautuu, se että tuntuuko lentäminen siltä että sitä voisi tehdä loppuelämän ja se minkälaisia väyliä siviilielämän opinnoilla olisi tarjota.” (EV)

”Koen että olisin tulevaisuudessa onnellisimmillaan asuessani paikassa, jonka olen itse valinnut sekä tehdessäni työtä, jonka koen tärkeäksi.” (EV)

Jos vertaillaan sitoutumiseen valmiiden ja sitoutumiseen ei-valmiiden elämän tärkeimpiä asioita, löydetään muutamia eroja. Esimerkiksi sosiaaliseen ryhmään kuuluvan ”tulevaisuus puolison kanssa” -tekijä on sitoutumiseen ei-valmiiden osalta selvästi korostuneempi (55 %), kuin sitoutumisen valmiilla (20 %). Luonnollisesti myös sitoutumiseen valmiit ovat korostaneet kadettikouluun pääsyä, koska se liittyy olennaisesti sitoutumiseen. Ei-valmiiden vastauksissa löytyy enemmän pohdintaa uravalintaan liittyen sekä tietynlaista epävarmuutta siitä, halutaanko siviiliyliopistoon vai kadettikouluun.

6.4 Päätöksenteko sitoutumisesta

Viimeinen ja tutkimuksen pääteema liittyi aiheeseen päätöksenteko ja valmius päätöksentekoon. Tässä tutkimuskysymyksiä ovat, mihin sitoutumisvalmius perustuu ja milloin kurssilaiset olisivat valmiit tekemään sitoutumispäätökseen. Vastaajista 15 oli valmiita sitoutumaan jo kyselyn tekohetkellä ja 23 eivät olleet vielä valmiita sitoutumaan sotilaslentäjän ammattiin. Tässä luvussa keskitytään siihen, miksi jotkut vastaajista ovat valmiita tekemään päätöksen sitoutumisesta jatkokoulutukseen jo nyt ja miksi jotkut eivät. Joitakin taustatekijöitä on havaittavissa jo jatkokoulutushalukkuuteen vaikuttavissa tekijöissä, mutta nyt pyrin keskittymään sitoutumispäätöksentekoon liittyviin tekijöihin. Pyrin myös avaamaan sen, milloin sitoutumiseen ei-valmiit olisivat lopulta valmiit sitoutumaan sotilaslentäjän ammattiin.

Kuva 19: Syyt sitoutumisvalmiuteen lentoreserviupseerikurssilla 89.

Sitoutumiseen valmiiden vastauksista käy ilmi (kuva 19), että päätöksentekovalmius johtuu pitkäjänteisyydestä ja melko valmiiksi pohditusta uravalinnasta niin hyvin kuin huonoine puolineen. Jos nuori on saanut jo lapsena kipinän sotilaslentäjän uraan, näyttäisi siltä, että nämä tavoitteet kantavat pitkälle ja aikaistavat päätöksentekovalmiutta.

”Todennäköisesti en joutuisi pohtimaan päätöstä paljoa, sillä sotilaslentäjän ammatti on aina ollut haaveena ja myös sen vaatima sitoutuminen on ollut tiedossa. Tärkeysjärjestyksessä ylimpänä olisi täten tuleva ammatti, vasta perässä läheisten suhtautuminen, asuin/opiskelupaikka ja tyttöystävä.” (SV)

”Minulla on mahdollisuus päästä siihen ammattiin, josta olen unelmoinut, joten olen valmis tekemään sen puolesta myös uhrauksia.” (SV)

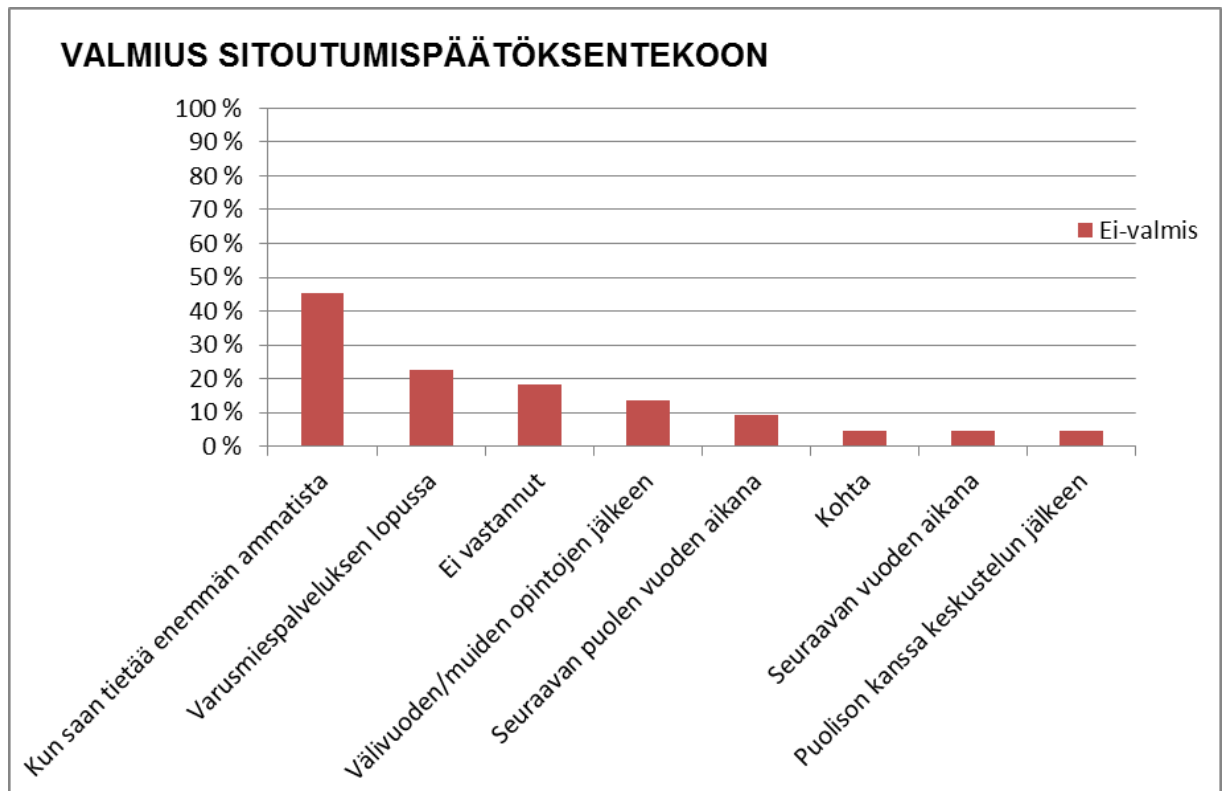
Toinen kuvasta 19 tärkeäksi nouseva tekijä on hakijan tietoisuus sotilaslentäjän työstä ja sen vaikutus sitoutumisvalmiuteen. Jos nuori on saanut riittävästi tietoa sotilaslentäjän arjesta, se vaikuttaa merkittävästi päätöksentekovalmiuteen. Useiden sitoutumiseen ei-valmiiden vastauksista oli tulkittavissa selvä tietämyksen puute sotilaslentäjän ammatista, kun taas valmiiden vastauksista kävi ilmi tietynlainen tietoisuus kyseisestä urasta. Valmiuteen tuntuu vaikuttavan myös se, millaista tukea nuori on saanut ja saa kotoa. Eräs vastaaja mainitsi puhuneensa perheensä kanssa uravaihtoehdosta ja puoliso tukee häntä unelmansa tavoittelussa, millä on varmasti positiivinen vaikutus päätöstä tehdessä. Kaksi vastaajaa mainitsi myös etsivänsä elämältä haasteita ja niitä sotilasammatti tarjoaa. Sotilaslentouran eteen ollaan myös valmiita tekemään tarvittaessa uhrauksia.

”Olen mielestäni valmis. Tyttöystäväni tietää haaveeni ja arvostaa sitä, uskon myös ettei urastani olisi sen enempää haittaa perheelleni kuin insinöörin töistä huonossa taloustilanteessa.” (SV)

”Olin valmis sitoutumaan ammattiin juuri siksi, että se on ollut kauan tähtäimessä ja sitoutumisen tarve tiedossa.” (SV)

”Olen saanut jo varsin hyvän kuvan sotilaslentäjän ammatista ja se on vain vahvistanut haluani päästä sotilaslentäjän ammattiin.” (SV)

”Olen myös nähnyt millaista opiskelija elämä on tavallisessa yliopistossa ja sotilaspuolen tehtävät yksinkertaisesti vain kiinnostavat enemmän.” (SV)

Kuva 20: Valmius sitoutumispäätöksentekoon lentoreserviupseerikurssilla 89.

Kuvasta 20 ilmenee, että sitoutumiseen ei-valmiiden tietämys sotilasammattista ei vielä ole riittävällä tasolla, jotta päätöksen sitoutumisesta pystyisi tekemään. Kuitenkin suurin osa vastaajista olisi valmis sitoutumispäätökseen, kunhan tietämys sotilasammattista kasvaa.

”Olen valmis päättämään heti kun saan tietää enemmän esim lentäjän arjesta sekä mahdollisista muutoista.” (EV)

”En ole vielä valmis päätökseen sillä en tiedä vielä tarpeeksi hyvin mitä kaikkea sitoutuminen käytännössä tarkoittaa. Uskon, että ensi keväänä lentopalveluksen ja joukko-osastoharjoituksen jälkeen olen jo varmempi tekemään päätöksiä.”

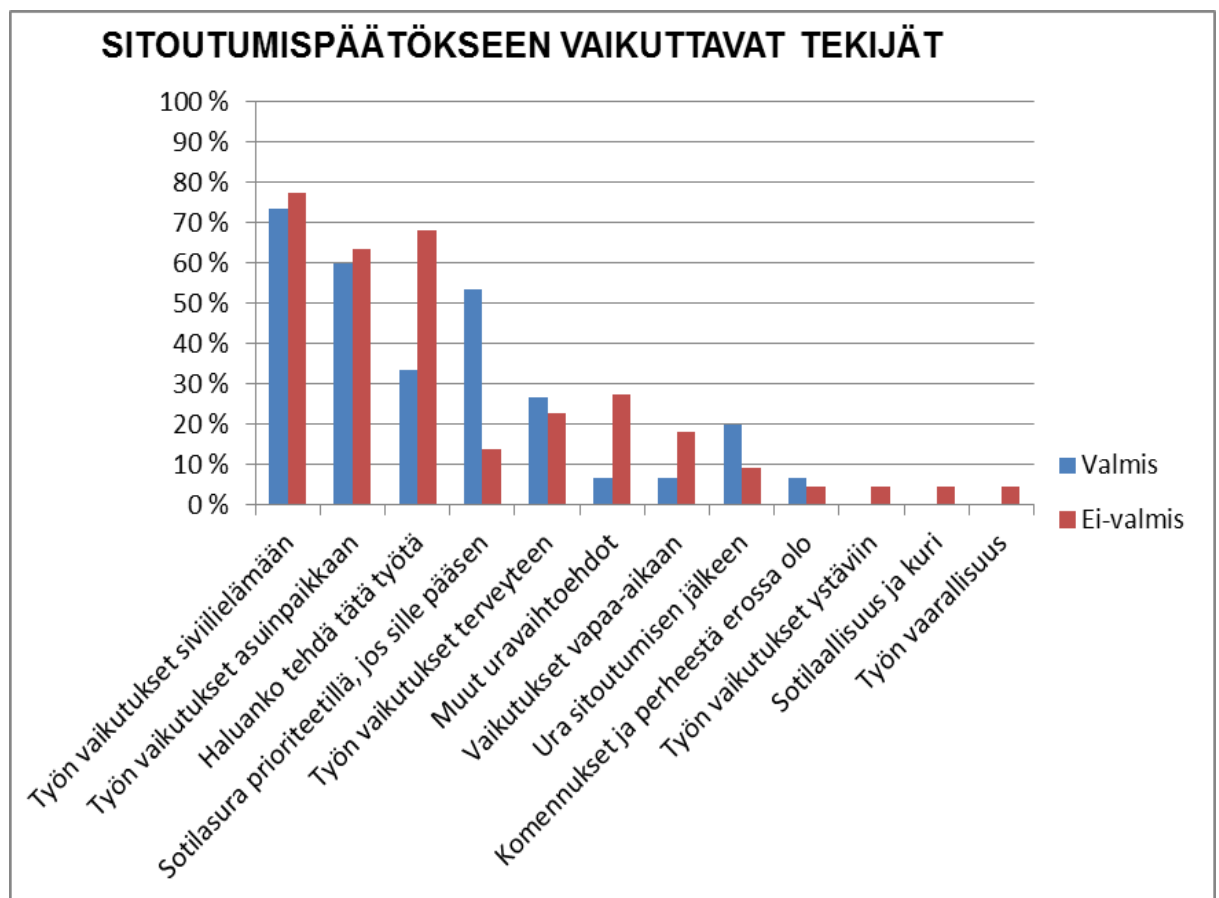
”Varusmiespalveluksen loppuun mennessä.” (EV)

”Mitään tiettyä ikää en pysty vastaamaan mutta sen jälkeen kun olisin puhunut asiasta paremman puoliskoni kanssa, ja hänkin olisi sitä mieltä että ammatista ei koituisi haittaa perheelle.” (EV)

Kuvan 20 mukaan moni sitoutumiseen ei-valmis haluaa vertailla siviili- ja sotilasammatteja ennen lopullista päätöksentekoa.

”Olisin valmis päättämään joko myönteisesti tai kielteisesti viimeistään, kun on käynyt opiskelemassa kauppatieteitä ja katsonut olisiko se oma juttu. Luultavasti päätös tulisi jo aiemmin, kun on päässyt paremmin maistelemaan lentämistä.” (EV)

Kuvasta 20 ja vastauksista käy ilmi myös se, että vastaajilla ei juuri ollut tietämystä itse lentämisestä johtuen kyselyn aikaisesta ajankohdasta ennen lentopalveluksen alkua. Olisi mielenkiintoista suorittaa toinen kysely kurssilaisille, mutta aikataulu ei valitettavasti sitä mahdollista. Tällöin pystyttäisiin seuraamaan kurssilaisten mielipiteen kehitystä kurssin edetessä. Muutama vastaajista mainitsi myös, että puolison kanssa tulisi käydä keskustelua tulevaisuudesta ennen kuin päätöstä tulevaisuudesta olisi mahdollista tehdä.

Kuva 21: Sitoutumispäätöksentekoon vaikuttavat tekijät lentoreserviupseerikurssilla
89.

Sitoutumispäätöksentekoon näyttäisi vaikuttavan eniten työtehtävien vaikutukset siviilielämään ja asuinpaikan valintaan. Kuvan 21 mukaan yli 70 % sekä sitoutumiseen valmiista että sitoutumiseen ei-valmiista mainitsivat uskovansa työn vaikuttavan negatiivisesti siviilielämään. Erityisen suurta huolta aiheutti upseerien siirtovelvollisuus, jolloin oman elämän hallinnan koettiin kärsivän merkittävästi. Eräs vastaaja mainitsi itse olevansa valmis siirtymään työn perässä, mutta ei ollut varma miten perhe suhtautuisi sellaiseen vaatimukseen.

”Täytyisi kuitenkin miettiä haluanko sitoutua muuttamaan usein, ja menemään töihin esimerkiksi toiselle puolelle Suomea. Täytyisi myös ajatella asiaa tyttöystävän kannalta, onnistuisiko suhde häneen enää.” (SV)

”Missä on työpaikkani, onko muuttoja edessä, mikä tehtäväni tulee tarkalleen olemaan, palkka.” (SV)

”Pohtisin miten tyttöystävä reagoi. Missä joudun asumaan ja onko mahdollista esim hommata omaa asuntoa ja onko aikaa tehdä asioita joista pitää... Jaksako olla samassa työpaikassa niin kauan, myös se että kuinka paljon PV rajoittaisi elämää ja harrastuksia tai matkustamista.” (SV)

”Monet asiat muuttuisivat kuten esimerkiksi asuinpaikka, mutta se ei ole minulle karsiva tekijä.” (SV)

”Joutuisin miettimään olenko aivan varma, että haluan tehdä tätä seuraavat 10 vuotta, olenko valmis muuttamaan paljon ja kauas läheisistäni.” (SV)

”Jos sotilaslentäjän ura poislukisi perheen perustamisen en siihen sitoutuisi.” (SV)

”Pohtisin tulevaisuutta asumisen, perheen, ja ystävien, sekä terveyden kannalta. Silti hävittäjän lentäminen työksi olisi prioriteetti numero 1, jonka ympärille haluaisin rakentaa ihmissuhteeni ja järjestellä loppuelämäni.” (EV)

”Perhe vs. työ joutuisi aika kovaan kamppailuun.” (EV)

"10 vuotta on pitkä aika... Joutuisin miettimään ainakin toimeentuloa, perhettä ja läheisiä, tyttöystävää ja ennen kaikkea sitä, haluanko sotilaslentäjän uraa tarpeeksi paljon." (EV)

Yleisesti vastauksissa korostui päätöksen suuruus, jonka nuoret joutuvat tekemään hyvin nuorella iällä. Tässä koulutusvaiheessa myös epäilykset työn mielekkyydestä ja lopullisuudesta vaikuttavat siihen, halutaanko sotilasuraan sitoutua sen vaatimalla tavalla. Eräs vastaaja oli myös huolissaan siitä, pystyykö jatkamaan haluamassaan tehtävässä eläkeikään asti.

"Olenko valmis tekemään nyt päätöksen mitä haluan tehdä, kuka haluan olla..." (SV)

"Joutuisin luultavasti asettamaan työn/opiskelun perheen, parisuhteen, sekä harrastukset tärkeysjärjestykseen, eikä luultavasti esim parisuhteelle olisi hirveästi aikaa ainakaan hetkeen." (SV)

"Haluan varmasti upseerin uran, jonka myötä ei välttämättä saa ns. normaalia elämää." (SV)

"Entä jos ura ei kiinnostakaan minua 10 vuoden ajan? Entä jos joudun muuttamaan paljon ja perheeni kärsii siitä?" (EV)

"Miettisin pystynkö elämään normaalia elämää parisuhteessa ja onko se työ mitä haluan tehdä." (EV)

"Omia haaveita vapaana (=siviilissä) tai sitoutuneena (=sotilaana) tavoitteita ammatin ja työn suhteen, uramahdollisuuksia myöhemmin elämässä." (EV)

Kuvan 21 mukaan sitoutumispäätöstä tehdessä näyttäisi myös siltä, että oma terveys ja työn vaikutukset siihen vaikuttavat kuitenkin sitoutumispäätökseen, vaikkei sitä Puolustusvoimien huonona puolena yleisesti pidettykään. Osa oli myös huolissaan siitä, kuinka oma terveys vaikuttaa työn tekemiseen ja sitoutumiseen. Mitä sitoutumiselle tapahtuu jos loukkaa itsensä, eikä enää voikaan lentää? Sitoutumiseen valmiit tuntuivat olevan valmiita priorisoimaan sotilasuran, jos kadettikoulupaikka ja mahdollisuus sitoutumiseen avautuvat.

”Asiat, jotka mietityttäisi ovat oman kropan kestävyys tulevassa työssä, millainen on hävittäjälentäjien tulevaisuus ja miten sitoutuminen työhön vaikuttaa parisuhteeseen.” (SV)

”Pohtisin myös terveyteni kannalta asiaa (hävittäjälentäjien selkä/niskavaivat).” (SV)

Kuvasta 21 näkyy, että sitoutumiseen ei-valmiit priorisoivat oman valinnanvapauden korkeammalle prioriteetille kuin sotilasuran. Sitoutumiseen ei-valmiit olivat myös huolestuneempia sotilasuran vaikutuksista omaan vapaa-aikaansa. Näyttäisikin siltä ettei sitoutuminen, tai sen ehdot, ole vielä täysin selvillä, eikä tietoisuus sotilaslentäjän ammatista tai sen vaatimuksista ole aivan selvä kaikille vastaajille. Puolustusvoimat koettiin todellista rajoittavampana työnantajana. Muutama vastaaja esimerkiksi koki, ettei puolustusvoimien lentäjänä voisi matkustaa tai olisi mahdotonta perustaa perhettä.

”Pohtisin onko elämä enää muuta kuin työ. Onko esimerkiksi perheen perustaminen tai ulkomaille matkustaminen enää mahdollista... Pystyisinkö itse enää hallitsemaan elämäni.” (EV)

”Olisiko esimerkiksi oman talon hankkiminen ja perheen perustaminen mahdollista? Mistä kaikesta jään paitsi verrattuna ns. normaaliin työ- ja opiskelijaelämään verrattuna.” (EV)

7 POHDINTA

Kyselyjen analyysitapa osoittautui mielestäni sopivaksi tavaksi lähestyä tutkittavaa aihetta. Sain keräämästäni materiaalista vastauksia niihin kysymyksiin, joihin toivoin saavani vastauksia. Luokittelun avulla pystyin analysoimaan juuri tiettyjä tutkimuksen kannalta kiinnostavimpia tekijöitä.

7.1 Lentoreserviupseerikurssilaiset ja kypsyyt

Kurssilaiset olivat iältään 18–22-vuotiaita nuoria aikuisia. Kaikkia hakijoita yhdisti kiinnostus lentämiseen. Teorian mukaan nuoret eivät ole vielä täysin kypsiä ja ovat aikuistumisen kynnyksellä. Kuten Turunen (1996, 121) kuvaa päätöksentekoa tässä iässä hieman ”huolettomaksi” ja ”keveäksi”. Mielestäni suoranaisesti tällaista ajattelumallia ei vastauksissa ollut näkyvissä, vaan vastaajat olivat pääsääntöisesti olleet hyvinkin analyttisiä ja pohtineet päätöksensä seurauksia. Muutamissa vastauksissa oli toki havaittavissa tietynlaista nuoruuden arvomaailmaa, kun tärkeimmiksi asioiksi mainitaan hauskat illanvietot kaveriporukassa, hyvät kahvilat tai lentoreserviupseerikurssille hakeutuminen sen takia, että pääsee suorittamaan laskuvarjohypyn. Toki tällainen ajattelutapa kuuluukin kyseiseen elämänvaiheeseen, mutta pääosasta vastauksista ei mielestäni löytynyt nuoruuden päätöksenteon huolettomuutta tai keveyttä. On hyvinkin mahdollista, että tarkka ja karsiva hakuprosessi karsii kaikista epäkypsimmät hakijat pois jo hakuprosessin aikana.

Muutamissa kysymyksissä osa vastaajista oli jättänyt vastaamatta kokonaan kysymykseen. Tämä sai minut pohtimaan sitä, miksi kysymykseen ei vastattu. Onko kyseessä sellainen kysymys, johon vastausta ei ole vielä ollut valmiina vai voiko olla mahdollista, että vastaaja ei ole vielä ollut riittävän kypsä edes pohtimaan kyseisiä asioita? Kuten aiemmin mainitsin, vastausten laatu oli mielestäni hyvinkin kypsän oloista, mutta vastaamattomuus voi kertoa jotain vastaajan kypsyystilasta.

Lentoreserviupseerikurssille hakeutumispäätökseen liittyi usein jokin liittymäpinta lentämiseen tai sitten kurssille hakeutumisen perusteena oli itsensä haastaminen haastavaan mutta palkitsevaan varusmiespalvelukseen. Kurssille hakeutuminen ja pääseminen ovat mielestäni jo itsessään jonkinlainen merkki tietynlaisesta kypsyydestä ja pitkäjänteisestä päätöksenteosta. Muutama vastaaja mainitsikin aloittaneen valmistautumisen lentoreserviupseerikurssille pääsyn edellytysten täyttämiseksi jo lukioon hakeutuessaan. Päätösprosessin pitkäjänteisyys korostui jo kurssin alkuvaiheessa sitoutumiseen valmiiden vastauksissa. Suurin osa näistä vastaajista oli tehnyt päätöksen lentoreserviupseerikurssille hakeutumisesta jo ala-aste-, yläaste- tai lukioikäisenä. Sitoutumiseen ei-valmiiden vastauksista taas kävi ilmi, että suurin osa oli tehnyt päätöksen viimehetkillä tai ei ollut vastannut kysymykseen ollenkaan. Toki osa sitoutumiseen ei-valmiista oli myös tehnyt päätöksen jo aiemmin, mutta lyhyen aikavälin päätöksentekotapa oli korostuneempi.

7.2 Jatkokoulutukseen hakeutumisen päätöksenteon perusteet

Lähitulevaisuuden tavoitteita lentoreserviupseerikurssilaisilta kysyttäessä tärkeimmiksi nousivat ammatilliset tavoitteet. Miltei 90 % sitoutumiseen valmiiden vastauksista löytyi maininta halusta jatkaa kadettikouluun lentoreserviupseerikurssin jälkeen. Sitoutumiseen ei-valmiit haluavat pitää mahdollisuutensa vielä auki ja harkita, mitä todella haluat tehdä työkseen. Toinen tärkein tavoite molempien vastausryhmien mielestä oli lentoreserviupseerikurssin läpäisy joko kiitettävästi tai riittävän hyvin. Sinänsä tämä tavoite on hyvin looginen, ovathan he juuri kurssin käymistä varten lentoreserviupseerikurssille hakeutuneet. Näyttäisi siltä, että tässä elämänvaiheessa oman ammatin löytäminen on se tärkein tekijä nuorten elämässä lähitulevaisuuden tavoitteita pohdittaessa. Lentoreserviupseerikurssille näyttäisi hakeutuvan koulussa ja elämässä hyvin pärjänneitä nuoria. Kurssille tullaan hakemaan haasteita ja yllättävän usealla vastaajalla tavoitteena olikin selviytyä kurssista kiitettävästi tai jopa kurssinsa parhaana. Millaisia haasteita kurssilaisille pystytään tarjoamaan kurssin aikana tai mahdollisesti jatkokoulutukseen hakeuduttaessa? Haasteet ovat ainakin erilaisia, kuin mihin kurssilaiset ovat tottuneet: nousujohteista oppimista, karsivien lentokoulutusohjelmien läpäisyä tavoitteiden mukaisesti ja käytännön taitojen oppimista. Vastauksista käy ilmi, että oppilaat ovat tulleet opiskelemaan lentämistä. Vastaajat eivät ainakaan vielä varusmiesvaiheessa kokeneet akateemisia opintoja erityisen tärkeiksi, vaikka akateemiset opinnot ovat nykyään olennainen osa lentoupseerikoulutusta.

Mielenkiintoista on kuitenkin huomata, kuinka erilainen ajatusmaailma lähitulevaisuuden tavoitteiden takana on. Kun lentoreserviupseerikurssilaisilta kysyttiin, mikä heille on tärkeintä juuri tällä hetkellä, vastauksissa korostuivat sosiaaliset tekijät ja uravalintaan liittyvät tekijät olivat vasta toissijaisia. Vaikka lähitulevaisuuden tärkein tavoite olisi uravalinnan tekeminen, suurimmiksi taustavaikuttajiksi nousevat siviilielämän tekijät. Erityisesti sotilasuran vaikutuksista siviilielämään oltiin huolissaan. Tärkeimmäksi asiaksi nousikin perhe ja kaverisuhteet. Oli mielenkiintoista huomata, että vaikka vastaajat pitävät tärkeimpänä uraan ja työhön liittyviä tavoitteita, myös perhesuhteet vaikuttavat tähän tavoitteeseen syvemmällä tasolla. Luonnollisesti sotilastehtävässä siviilielämä joutuu koetukselle siirtovelvollisuuden ja pitkän sitoutumisen vuoksi, mutta taustalla vaikuttaa myös esimerkiksi oman onnellisuuden havittelu ja huoli omasta terveydestä tai vapaa-ajasta. Vastaajat ovat siten joutuneet jo näinkin alkuvaiheessa lentoreserviupseerikurssia pohtimaan sitä, mihin kaikkeen heidän tulevaisuuden uransa vaikuttaa. Toki muutamia vääriä uskomuksia sotilasammattista oli havaittavissa, jotka ovat todennäköisesti peräisin kurssilaisten varusmieselämästä. Vaikuttaa siltä, että varusmieselämän koetaan olevan samaa kuin sotilaslentäjän arki. Uskoisin, että nämä ”väävät” uskomukset sotilaslentäjän ammatista korjaantuvat lentovaiheen aikana, kun kurssilaiset pääsevät toimimaan sotilaslentäjien kanssa.

Jatkokoulutukseen hakeuduttaessa tärkeimmäksi tekijäksi nousee käsitys siitä, millaiseksi työnantaja koetaan. Lentoreserviupseerikurssilaisia pyydettiin myös vertailemaan puolustusvoimia siviiliyrityksiin ja pohtimaan niiden hyviä ja huonoja puolia työnantajana. Yleisesti hyvänä työnantajana pidettiin toimijaa, joka tarjoaa luotettavan työpaikan riittävällä palkalla, mielekästä työtä ja ottaa työntekijät huomioon. Puolustusvoimien vahvuudeksi työmarkkinoilla nähtiin työnantajan luotettavuus. Puolustusvoimat nähdään vakaana instanssina, joka antaa varman työpaikan riittävällä palkalla. Myös työympäristön erityisyys ja toimintatapa nähtiin yleisesti puolustusvoimien vahvuutena. Siviiliyrityksissä selvästi parhaana puolena nähtiin vapaus ja joustavuus. On mielenkiintoista huomata, miten paljon työpaikan varmuus ja pysyvyys vaikuttaa päätöksentekoon nykypäivänä. Puolustusvoimien selvä valttikortti on varma työura pitkälle tulevaisuuteen. Eräs vastaaja mainitsi jopa sitoutumisen olevan myös hyvä asia, koska tällöin myös puolustusvoimat sitoutuu pitämään hänet töissä. Luulenpa, että tähän vaikuttaa vahvasti yleinen epävarmuus Suomen taloudellisesta tilanteesta. Myös Finnairin YT-neuvottelut ovat vaikuttaneet yhtiön imagoon nuorten lentäjänalkujen tehdessä uravalintaansa. Siviiliyritysten suurimmaksi haittapuoleksi mainitaankin juuri työnsaannin ja työn jatkuvuuden epävarmuus. Puolustusvoimien suurimmat kompastuskivet ovat luonnollisesti

pitkä sitoutumisaika ja siirtovelvollisuus. On sinänsä mahdotonta sanoa, kuinka suuren osan potentiaalisia lentäjiä Puolustusvoimat menettää näiden kahden tekijän takia, mutta ne vaikuttavat negatiivisesti jatkokoulutukseen hakeutumiseen. Siirtovelvollisuus vaikuttaa merkittävästi myös muihin kuin siirtovelvolliseen itseensä, joten se koetaan sitoutumistakin suurempana negatiivisena tekijänä sotilasammattissa. Esimerkiksi puolison työn tai opiskelun yhteensovittaminen sotilaselämän kanssa koettiin haastavaksi. Osa vastaajista oli myös pohtinut sitä, pystyykö sotilasammattissa perustamaan perhettä ollenkaan, joka on selvästi suuri huoli osalle vastaajista.

Harva vastaajista oli pohtinut ammatin vaikutusta omaan terveyteen ja tukirankaan. Yksi vastaaja koki ammatin terveysvaikutukset puolustusvoimien huonona puolena ja sitoutumispäätökseen terveydelliset tekijät vaikuttivat noin 20 prosentilla. Ehkä kurssilaiset eivät ole vielä täysin tietoisia siitä, millaisia rasituksia esimerkiksi hävittäjäkoulutus aiheuttaa rintarangalle. Tällaiset tekijät olisi mielestäni järkevää kertoa hakijoille viimeistään ennen sitoutumispäätöksen tekemistä, jotta päätöksenteon edellytykset olisivat olemassa ja päätökset tehtäisiin tietoisena kaikista ammatin haittapuolista. Toisaalta myös selvät väärinkäsitykset, jotka ovat peräisin varusmiestoiminnasta, tulee myös kitkeä ennen jatkokoulutukseen hakua, jotta hakijat saavat mahdollisimman todellisen kuvan sotilaslentäjän ammatista. Toinen asia, mitä ei vielä vastauksissa ole nähtävissä, on lentämisen arvioinnin merkitys hakeutumispäätökseen: kuinka lentokoulutusohjelmien karsivuus vaikuttaa jatkoon hakeutumismotivaatioon? Vinkatoiminta ei kuitenkaan anna täysin todellista kuvaa siitä, millaista sotilaslentäjän arki on.

7.3 Sotilaselämän vaikutus päätöksentekoon ja valmius sitoutumiseen

Tulosten mukaan pääsyy sotilasammattiin sitoutumattomuuteen on sotilasuran merkittävät vaikutukset siviilielämään. Ehkä hieman yllättäen suurimmaksi ongelmaksi nousi siirtovelvollisuuden mukanaan tuomat haasteet.

”Puolustusvoimien virkamies on velvollinen siirtymään toiseen puolustusvoimien virkaan tai tehtävään, kun se on tarpeen tehtävien hoidon tai asianomaisen palveluksen asianmukaista järjestelyä varten.” (Ammattisotilas 2012, 12)

Kun mietitään työtilannetta Suomessa yleisesti, on mielestäni hieman yllättävää, että siirto-velvollisuus on näinkin korostunut yksittäinen tekijä. Uskon, ettei tilanne siviilipuolella ole juuri erilainen ja työpaikan takia joutuu todennäköisesti muuttamaan myös siviilipuolella. Vaihtoehtona muuttamiselle voi olla työttömyys tai irtisanoutuminen.

Toinen suurimmaksi haittapuoleksi koettu asia oli tulosten mukaan sitoutuminen ja sen tuomat haittapuolet. Epäily siitä, onko sotilasammatti tai lentäminen kuitenkaan se oma ihanneammatti vaikuttaa siihen, haluaako nuori sitoutua sotilasammattiin 13 vuodeksi. Esimerkiksi Norjassa on otettu täysin erilainen lähestyminen ohjaajien sitouttamiseen sotilaslentämisen pariin. Norjassa ohjaajille maksetaan kertakorvauksena bonus, kun palvelusta on kestänyt tietty aika. Tällainen positiivinen tapa sitouttaa on varmasti tehokkaampi keino myös rekrytoinnissa ja motivoi positiivisesti hakeutumaan jatkokoulutukseen, eikä aiheuta negatiivisia tuntemuksia kuten suomalainen järjestelmä tällä hetkellä. Toisaalta nykyisessä taloustilanteessa osa vastaajista oli pitänyt sitoutumista hyvänä asiana, joka sinänsä on mielenkiintoinen ilmiö. Vastaajat kokivat, että Ilmavoimat sitoutuu antamaan lentokoulutuksen ja tarjoamaan ammatin loppuelämäksi. Todellisuudessa Ilmavoimien sitoutumissopimus ei itsessään takaa lentoupseerin uraa eläkeikään asti. Vakituisen viran lentoupseeri saa kadettikoulusta valmistuttuaan ja sotilaslentäjän pätevyyden HW1-vaiheen jälkeen.

Mielenkiintoista oli myös se, että tuloksien mukaan käytännössä jokainen lentoreserviupseerikurssilainen koki olevansa valmis sitoutumaan sotilasammattiin jossakin vaiheessa, jos työ tuntuu itselle oikealta ja sopivalta. Mielestäni mielenkiintoinen tekijä oli myös työn mielekkyyden korostaminen. Työn tulee olla mukavaa, josta on ehkä havaittavissa myös tietynlaista yhteiskunnallista muutosta. Työpaikka ei enää ole paikka, jossa tienataan elanto, vaan työpaikan tulee olla myös miellyttävä ja työn tekemisen tulee olla hauskaa. Tietyt hedonistiset arvot tuntuvat nousevan tärkeämmiksi. Myös tulosten mukainen tieto siitä, että miltei jokainen kurssilainen kokee olevansa jossakin vaiheessa valmis sitoutumispäätökseen, kertoo siitä, että rekrytointi on onnistunut jollakin tasolla.

7.4 Perusteita tutkimusratkaisuihin

Päädyin tekemään tutkimuksen tiedon keräämisvaiheen hyvin aikaisessa vaiheessa varusmiespalvelustaan suorittaville lentoreserviupseerikurssilaisille. Pääsyy valitulle ajankohdalle on ajankäyttöön liittyvä. Kyseinen ajankohta oli ainut mahdollinen tilaisuus suorittaa kysely siten, että aikaa jää riittävästi vastausten analysointiin. Paras lähtökohta olisi ollut Honkarannan (1998) käyttämä pitkittäistutkimuksen malli: lentoreserviupseerikurssilaisille olisi tehty useita kyselyitä varusmiestaipaleen varrella. Toinen perustelu kyselyn aikaiselle ajankohdalle oli Honkarannan (1998) tutkimuksen havainto jossa havaittiin, että ensimmäisessä kyselyssä viisi viikkoa varusmiespalveluksen alkamisesta oli jo nähtävissä suurimmat ja keskeisimmät päätöksenteon perustana olevat tekijät. Päädyin samaan johtopäätökseen tässäkin tutkimuksessa. Päätöksenteon taustalla olevia tekijöitä löytyi jo näinkin aikaisessa vaiheessa palvelusta. Toki ajatusmaailman ja päätöksenteon perusteiden kehittymistä tässä tutkimuksessa olleelle ryhmälle on mahdotonta arvioida, mutta perusteet millä päätöksiä tehtiin, on löydettävissä.

Jos pohditaan itse kyselyä ja kyselytilaisuutta, on molemmissa huomattavissa muutamia kehityskohteita. Kyselytilaisuuteen oli varattu aikaa puolitoista tuntia, joka on ehkä tällaiseen kyselyyn liian vähän. Viimeiset vastaajat täyttivät vastauslomaketta jopa yliajalle asti. En tiedä, johtuiko viimeiseen kahteen kysymykseen vastaamattomuus juuri ajan loppumisesta vai siitä, että kysymyksen asettelu olisi voinut olla järkevämpi. Kahden viimeisen kysymyksen tavoitteena oli avata sitä ajatusmaailmaa mikä johtaa tietynlaiseen päätöksentekoon. Nyt oma avaukseni aiheesta jäi hieman epäselväksi, vaikka pyrin olemaan mahdollisimman selväsanainen sen suhteen kuinka toivon kysymyksiin vastattavan. Tavoitteena oli, että vastaajat olisivat vastanneet molempiin kysymyksiin siten, että sitoutumista ja sitoutumattomuutta olisi pohdittu eri näkökulmista. Tavoitteena oli myös, että vastaajat olisivat vastanneet selkeästi sen kumpaan ryhmään he kuuluvat. Nyt osa vastaajista oli vastannut vain toiseen kysymykseen. Osasta sitoutumishalukkuuskysymysten vastauksista ei pystynyt päättelemään vastaajien sitoutumishalukkuutta, mutta onneksi sitoutumishalukkuus kävi ilmi muista vastauksista. Olisi ollut järkevää lisätä sitoutumispäätöstä käsittelevä kysymys, jossa olisi suoraan kysytty: ”Oletko valmis sitoutumaan?” ja perusteita tälle vastaukselle.

Toinen haastavasti analysoitava kysymys oli kysymys elämän tärkeimmistä tekijöistä nyt ja tulevaisuudessa. Vastauksista ei ollut mahdollista löytää elämän tärkeysjärjestystä, koska vastauksissa ei laitettu tekijöitä järjestykseen. Suurin osa vastaajista oli luetellut itselleen tärkeitä asioita ilman priorisointia. Olisi ollut järkevämpää pakottaa vastaajat laittamaan elämänsä tärkeimpiä tekijöitä tärkeysjärjestykseen, jolloin elämän tärkeysjärjestys olisi tullut paremmin ilmi. Kysymys olisi voinut olla muotoa: ”Luettele tärkeysjärjestyksessä viisi elämässäsi tärkeintä asiaa tällä hetkellä” ja ”Luettele tärkeysjärjestyksessä viisi tärkeintä tekijää pohtiessasi tulevaisuuttasi”. Nyt vastausten kirjo oli laaja eikä vastaustapa ollut yhtenäinen. Tästä johtuen analyysivaiheessa jouduin pohtimaan sitä, kuinka saan järkevimmin käsiteltyä vastaajien elämänprioriteetteja.

Kyselyllä sain kerättyä tarvittavat tiedot tutkimuksen tekemiseksi, mutta analyysivaihe olisi ollut helpompi järkevämmällä kyselyllä. Esimerkiksi koekysely kurssitovereille olisi voinut tuoda näitä ongelmia esille ja kyselylomaketta olisi voinut muokata yksiselitteisemmäksi. Nyt lähetin kyselyn kaikille sotatieteiden maisterikurssin ohjaajalinjan sotapedagogiikan opiskelijoille sähköpostilla kommentteja varten. Kehitysehdotuksia ei tällä menetelmällä tullut.

7.5 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Karjalaisen (2002, 386) mukaan tieteellisen tutkimuksen hyväksyttävyyden, luotettavuuden ja tulosten uskottavuuden edellytyksenä on, että tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tällaisia edellytyksiä ovat esimerkiksi rehellisyys, tarkkuus ja huolellisuus tutkimustyötä tehdessä, tuloksia käsitellessä ja esitettäessä. Hänen mukaansa tutkijan tulee soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia tiedonhankinta-, tutkimus ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksen tulee myös kunnioittaa muiden tutkijoiden tekemää työtä niiden ansaitsemalla tavalla. Lempiaisen (2008, 244) näkemyksen mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voi arvioida samoin keinoin, kuten määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin käytettyjen mitattavuuden ja toistettavuuden vaatimuksien keinoin. Pohdittaessa tutkimuksen luotettavuutta laadullisen tutkimuksen näkökulmasta, avainasemaan Lempiaisen (2005, 245) mukaan nostetaan esiin aineiston koko, laatu ja keräämistapa. Puolimatka (2002, 467) puolestaan näkee, että laadullinen tutkimus menettää uskottavuuttaan ja tutkimuksen validiteetti kärsii, jos laadullinen tutkimus ei omaksu korrespondenssiteoriaa. Hänen mukaansa niin laadullisessa kuin määrällisessäkin tutkimuksessa totuuskäsityksen tulisi olla perimmältään sama. Tutkimuksessa käytettävät keinot eivät määritä totuuden merkitystä ja

tutkimuskeinot vaihtelevat tutkimuskohteen mukaan totuuden merkityksen säilyessä samana. Tästä syystä Puolimatkan mukaan myös laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tulisi tarkastella validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden kautta. Kotkavirran (2005, 1) mukaan validiteetti tarkoittaa tutkimuksen kykyä selvittää sitä, mitä tutkimuksella oli tarkoituksena selvittää. Hänen mukaansa reliabiliteetti taas tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta: kuinka samana tutkimustulos pysyy, jos tutkimus toistetaan uudelleen. Eskola ja Suoranta (1998, 211-212) määrittelevät tutkimuksen luotettavuutta neljän tekijän kautta:

1. Uskottavuus, vastaavatko tutkijan käsitteellistykset ja tulkinta tutkittavien käsityksiä.
2. Siirrettävyys, ovatko tutkimustulokset siirrettävissä toiseen kontekstiin.
3. Varmuus, ottaako tutkija huomioon omat ennako-oletuksensa tutkittavasta asiasta.
4. Vahvistuvuus, pystytäänkö tutkijan tekemiä tulkintoja tukemaan vastaavia ilmiöitä tarkastelleista tutkimuksista.

Tutkimusaineisto koostuu yhden lentoreserviupseerikurssin oppilaista. Koska Hirsjärvi (2007, 157) korostaa laadullisen tutkimuksen kokonaisvaltaisuuden tärkeyttä oli olennaista, että tutkimuskohteeksi valikoitui koko kurssi eikä satunnaisia vastaajia monelta kurssilta. Tällöin kurssin mielipiteet pääsivät kokonaisuudessaan esille. Aineisto kerättiin avoimella kyselylomakkeella. Analysoinnissa Aaltolan (2007, 198-199) mainitsemat tulkitsemisongelmat realisoituivat. Analyysivaiheessa jouduin tulkitsemaan muutaman vastaajan sitoutumishalukkuutta, koska he eivät olleet sitä selvästi kertoneet aihetta käsittelevässä kysymyksessä. Sitoutumishalukkuuden tulkitseminen oli perusteltua, koska mielipide oli selvästi tulkittavissa kyselylomakkeen muiden kysymysten perusteella.

Eskolan ja Suorannan (1998, 62) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston tehtävänä on toimia tutkijan apuna rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Olennaista siis ei ole vastaajien lukumäärä, vaan aineiston kuvaavuus ilmiöstä. Kyselyyn vastauksia kertyi 38 kappaletta, joka on riittävästi tutkimuksen tekemiseen. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta vastauslukumäärää olennaisempaa on, että jokainen kurssilainen vastasi kyselyyn. Tällöin lentoreserviupseerikurssin 89. näkemys tutkimusaiheesta pääsi kokonaisuudessaan esille. Aineiston määrä Eskolan ja Suorannan (1998, 62) mukaan on tutkimuskohtainen: vastauksia tarvitaan juuri sen verran kuin on aiheen kannalta välttämätöntä. Mielestäni tutkimuskohteen saturaatio on riittävä ja tutkimusjoukko edustaa tutkimuskohdetta hyvin.

Kyselytilaisuus järjestettiin lentoreserviupseerikurssin luokassa, jossa aikaa kyselyn vastaamiseen oli varattu 1h 30 minuuttia, joka osoittautui hieman liian lyhyeksi ajaksi kyselyyn vastaamiseen muutaman vastaajan osalta. Päädyin jatkamaan vastausaikaa 15 minuutilla, jotta vastausten laatu ei ajan puutteen vuoksi kärsisi. Pidin kyselytilaisuuden sotilasasussa, koska toivoin tämän motivoivan kurssilaisia vastaamaan kyselyyn. Tällä on kuitenkin saattanut olla vaikutusta vastauksien laatuun, jos osa vastaajista on halunnut vastata positiivisemmin miellyttääkseen tulevaa lennonopettajaansa. Uskoisin kyselyn nimettömyyden ehkäisseen tätä mahdollisuutta.

Aineiston laatuun vaikutti myös kyselyn aikainen ajankohta lentoreserviupseerikurssilla. Kysely suoritettiin ennen kuin kurssilaiset ovat aloittaneet lentopalveluksensa, joka näkyy vastauksissa. Suuri osa vastaajista oli vastannut sitoutumispäätöksenteon olevan helpompaa, kun lentämisestä on kokemusta. Jos kysely olisi pystytty suorittamaan lentopalveluksen aloittamisen jälkeen, olisivat kurssilaiset todennäköisesti pystyneet vastaamaan tarkemmin milloin sitoutumiseen oltaisiin todella valmiita. Tällöin myös jatkokoulutushalukkuudesta oltaisi saatu tarkempaa tietoa.

Tutkimuksessa on kunnioitettu Karjalaisen mainitsemia hyvän tieteellisen käytännön edellytyksiä. Aineiston keräämiseen ja analysointiin käytetyt menetelmät on pyritty suorittamaan tieteellisen kentän hyväksymillä tavoilla ja ne on avattu raportissa. Aaltolan (2007, 80) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei ole löydettävissä mitään väistämättä esiin nousevaa totuutta, joka voitaisiin esittää tutkimuksen kuvauksena ja totuutena. Tutkijan kirjoittamaa tutkimusraporttia voidaankin pitää tutkijan valintojen ja tulkintojen perusteella värittyneenä tuotoksena (Aaltola 2007, 80). Hän luonnehtii aineiston analysointia ja laadittua tutkimusraporttia tutkijan henkilökohtaiseksi konstruktioksi tutkittavana kohteena olevasta ilmiöstä. Aaltolan (2007, 83) mukaan tutkijan tehtävä onkin hahmottaa mahdollisimman johdonmukainen käsitys omista tulkinnoistaan ja niistä perusteista, joiden pohjalta hän on näihin tulkintoihin päätenyt.

Eskolan ja Suorannan (1998, 17) mukaan tutkijan objektiivisuus syntyy oman subjektiivisuutensa (subjektiivisuuksiensa) tunnistamisesta. Olennaista heidän mukaansa on tunnistaa omat esioletuksensa sekä arvostuksensa, jotta nämä osaa tiedostaa ja ottaa huomioon tutkimusta tehdessään. Jo tutkimussuunnitelmaan laatiessani tiedostin, että minulla on tiettyjä arvostuksia

ja ennakko-oletuksia tutkimuskohteeseeni liittyen. Olen pyrkinyt avaamaan näitä ennakko-
asenteita johdannossa.

Tutkimuksen tavoitteena oli vastata määriteltyihin tutkimuskysymyksiin lentoreserviupseeri-
kurssin 89. sitoutumiseen ja jatkokoulutushalukkuuteen liittyen. Validiteetin käsitteen kautta
tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on pohdittava sitä, kuinka hyvin tutkimustulos vastaa
todellisuutta. Tutkimustulos vastaa kurssilaisten todellisuutta kurssin alkuvaiheessa, mutta
tutkimustulos on tutkimuksen tekijän tulkinta tästä todellisuudesta. On myös olennaista ym-
märtää, että tutkimustulokset ovat nimenomaan kurssin alkuajan tuntemuksia tutkittavasta
asiasta. On mahdollista, että vastaukset kurssin loppuvaiheessa olisivat hyvin erilaisia. Tutki-
muksen toistettavuutta arvioitaessa olennaiseen merkitykseen nousee tutkijan tulkinta kerätys-
tä aineistosta. Tutkimuksessa on pyritty tulkitsemaan vastaajien käsityksiä mahdollisimman
todenmukaisesti ilman, että tutkijan omat mielipiteet vaikuttaisivat analyysiin tai tuloksiin.
Mutta kuten Aaltola (2007, 80) toteaa, ei tutkijan omia mielipiteitä koskaan laadullisessa tut-
kimuksessa pystytä täydellisesti eristämään tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksessa on pyritty
korostamaan vastaajien näkemystä liittämällä tulososioon viitteitä tutkimusaineistoon, jolla
pyritään esittämään perusteet tutkijan tekemälle tulkinnalle. Vastaajien kypsyyden arviointi
on tutkijan tulkinta, joka perustuu heidän vastaustapaansa ja vastauksiinsa. Täydellistä määri-
telmää siitä, milloin ihminen on täysin kypsä, ei ole mahdollista määritellä. Tässä tutkimuk-
sessa taustalla on elämäkaaripsykologinen teoria siitä, miten ihminen kehittyy aikuiseksi.
Olen pyrkinyt arvioimaan vastaajien kypsyyttä tähän taustateoriaan peilaten.

Tulkinnan taustalla on kurssilaisten omiin mielipiteisiin perustuvat näkemykset omasta kyp-
syydestä ja päätöksenteon perusteista. Tämä nuoren subjektiivinen näkemys muodostuu on-
gelmalliseksi kun kysytään, tunnistavatko kurssilaiset itsekään, ovatko he todella valmiita
sitoutumispäätökseen. Jos halutaan lopullinen vastaus kysymykseen ”Ovatko kurssilaiset
valmiita sitoutumaan?”, tutkimuksen pitäisi olla miltei koko uran kestävä. Ehkä osa eläkkeelle
jääneistä lentoupseereista osaisi vastata kysymykseen parhaiten peilattaessaan omaa elämäänsä
taaksepäin ja pohtiessaan jälkikäteen omia valintojaan. Olennaisinta on antaa päätöksenteolle
mahdollisimman hyvät perusteet ammatin hyvistä ja huonoista puolista, jolloin vaadittu sitou-
tumispäätös tehdään oikein perusteiden eikä hetken mielijohteesta.

LÄHTEET

- Aaltola, J. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin.
- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 113–160
- Ammattisotilas. 2012. Aliupseeriliiton julkaisema lehti.
- Dunderfelt, T. 1999. Elämänkaaripsykologia.
- Erikson, E. H. 1982. Lapsuus ja yhteiskunta
- Erkkilä, J. 2002. Rekrytointi ilmavoimien ohjaajan alkeiskurssille
- Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Kirjassa Tuomi, Jouni. & Sarajärvi, Anneli. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen.
- Hakkarainen, H., Jaakkola, T., Kalaja, S., Lämsä, J., Nikander, A., Riski, J., Hakkarainen, H., Jaakkola, T., Kalaja, S. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet / Lahti : VK-Kustannus, 2009
- Heikkinen, A. 2014. Lennonopettajakurssin oppituntimateriaali. (Viitattu 15.09.2014)
- Hirsjärvi, S. 2007. Tutki ja kirjoita.
- Hirsjärvi, S. 2009. Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat.
- Honkaranta, J. 1998. Lentoreserviupseerikurssilla palvelevien varusmiesten motivaatio hakeutua maanpuolustuskorkeakouluun.

Ikkanen, T. 2014. Esityslentotoiminnan vaikutus ilmavoimien lentoreserviupseerikurssi 88:n rekrytointiin

Ilmavoimat. Hakuohjeet [verkkosivu]. < <http://www.puolustusvoimat.fi/fi/Ilmavoimat/>>. (Viitattu 15.09.2014)

Ilmavoimat. 2011. VN1-lentokoulutusohjelma.

Karjalainen, S. 2002. Tutkijan eettiset valinnat

Keski-Jaskari, J. 2002. Upseeriksi ilmavoimiin vai liikennelentäjäksi, valintaan vaikuttaneet tekijät

Keskinen, M. 2002. Jatkokurssille hakevien valintaan vaikuttavat tekijät ja ammatilliset odotukset lentoupseerin urasta

Kuivanen, T. 2005. Ilmavoimien lentäjien rekrytointiprosessi peilattuna kirjallisuuteen.

Kuusinen, J. 1991. Kasvatuspsykologia. Teoksessa Dundefelt, Tony. 1999. Elämänkaaripsykologia.

Kotkavirta, J. 2005. Heidegger ja totuuden korrespondenssiteoria. <http://www.academia.edu/5161841/Heidegger_ja_totuuden_korrespondenssiteorian_rajat> (Viitattu 25.4.2015)

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 08.09.2014.)

Mero, A., Laakso, T., Vuorimaa, T., Häkkinen, K. 1990. Lasten ja nuorten harjoittelu.

Maailman kuvalehti. Aivot aikuistuvat vaiheittain. <<http://www.maailmankuvalehti.fi/node/618/>>. (Viitattu 10.09.2014)

Mahonen, J. 2012. Tie lentäjäksi, Ilmatorjunnan vuosikirja 2011-2012.

Malmgren, J. 2011. Sotilaslentäjäksi vai siviiliuralle? – Lentoreserviupseerikurssilaisten uravalintaprosessi ja siihen vaikuttavat ilmiöt.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. <www.mll.fi/nuortennetti/koulu_ja_ty/oikeudet-ja-velvollisuudet/oikeudet-ian-mukaan/> (viitattu 13.8.2014)

Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä.

Niemi, H. 2002. Ilmavoimien varusmiesohjaajakurssilaisten hakeutuminen eri aloille -eräiden seikkojen vaikutus.

Perheentupa, J. 1979. Lapsuuden ja nuoruusiän endokrinologia. Teoksessa Mero, A. Lasten ja nuorten harjoittelu (1990, 43)

Puolimatka, T. 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin.

Puolimatka, T. 2002. Kasvatus 33. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus ja totuusteoriat.

Puusa, A., Juuti, P. 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa.

Rautanen, N. 2009. Rekrytoinnin haasteet lentoreserviupseerikurssilta kadettikouluun.

Robson, C. 1995. Real world research. A resource for social scientists and practitioner-researchers. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka. 2007. Tutki ja kirjoita.

Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere.

Suomisanakirja. 2013.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E., Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

Tuomi, J. 2008. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki.

Turunen, K. 1996. Elämänkaari ja kriisit. Atena Kustannus Oy. Jyväskylä.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia

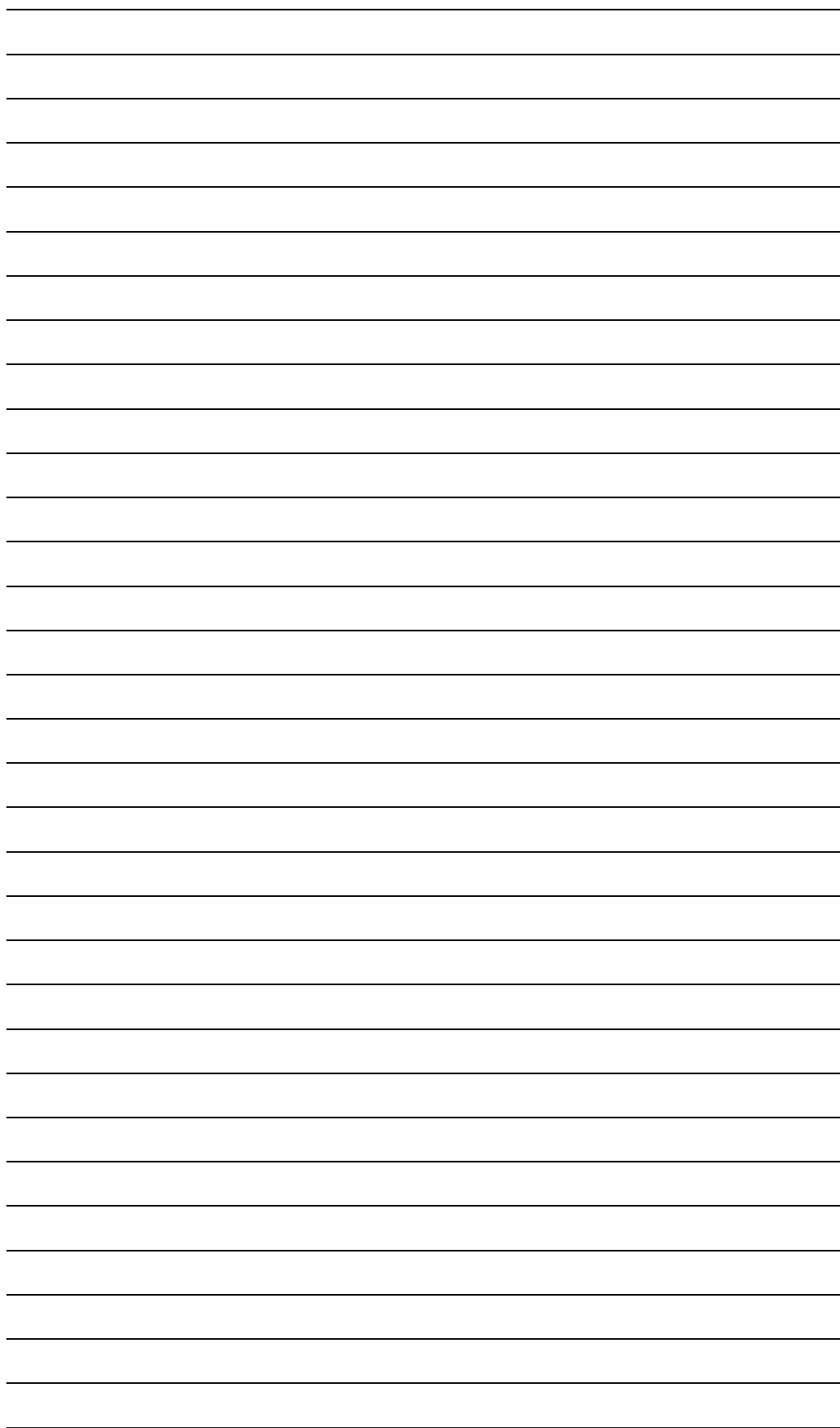
.

Yura, H. 1992. Inhimilliset tarpeet ja hoitotyö 2. Porvoo.

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

LIITE 2: Tutkimuslupa

c) Tärkeimmät tekijät elämässäni ja tulevaisuutta pohtiessani ovat tällä hetkellä:

d) Olet päättänyt sitoutua sotilaslentäjän ammattiin seuraavaksi 10 vuodeksi. Millaisia asioita pohtisit tehdessäsi päätöstä? Mitä asioita joutuisit asettamaan tärkeysjärjestykseen tai har-
kitsemaan päättäessäsi sitoutumisesta?

LIITE 2

Ilmavoimien Esikunta
Henkilöstöosasto
TIKKAKOSKI

Päätös

1 (2)

CK9844

2.7.2014

Lapin Lennosto
Hävittäjälentolaivue 11
Juho Sirola

62201 Kauhava

Yliil Juho Sirolan hakemus CK9517/25.6.2014
Puhelinkeskustelu Haverinen - Sirola 2.6.2014

TUTKIMUSLUPA-ASIA (SIROLA)

Yliluutnantti Juho Sirola on saattanut vireille Maanpuolustuskorkeakoululla tehtävää sotatieteiden maisterin tutkintoa varten tutkimuslupa-asian ilmavoimissa. Sirolan tutkimuslupa-anomus käsittelee julkista tutkimusta, joka kohdistuu kolmen viimeisen vuoden aikana lentoreserviupseerikursseille pyrkineisiin satoihin henkilöihin.

Tutkimus on kvalitatiivinen ja siinä käytetään komparatiivista metodologiaa. Tiedonhaku tapahtuu pääsääntöisesti kirjallisuuskatsauksella. Tutkimuksen aineistona käytetään lentoreserviupseerikursseille hakeutuneiden rekisteritietoja ja hakeutumistesteissä kerättyjä tietoja. Tutkimusta täydennetään tarvittaessa pienimuotoisella haastattelulla tutkimuksen tekoaikaan menossa olevalle lentoreserviupseerikursseille.

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia lentoreserviupseerikursseille hakeutuvien nuorten kypsyttä elämänkaaripsykologian näkökulmasta ja vertailla sitä Saksassa käytettävään malliin. Tutkimuksen tavoitteena on myös selvittää kurssille hakeutuvien nuorten kypsyttä tehdä pitkälle loppuelämään kestäviä päätöksiä suhteellisen nuorena iässä.

Tällä päätöksellä Ilmavoimien esikunnan henkilöstöosasto myöntää Sirolalle tutkimusluvan seuraavin ehdoin:

1. Tutkimuslupa on määräaikainen ja päättyy 31.12.2015 tai se voidaan perua, mikäli lupaehtoja rikotaan.
2. Tutkimukseen osallistumien on kohdehenkilöille vapaaehtoista ja vastaukset annetaan nimettöminä.
3. Tutkimuksen toteuttamisessa saadaan käyttää puolustusvoimien puhelinta ja tietojärjestelmiä.
4. Kaikkea käytettävää aineistoa on käsiteltävä turvallisuusmääräysten mukaisesti.

Ilmavoimien Esikunta
Henkilöstöosasto
PL 30
41161 TIKKAKOSKI

Puh. 0299 800
Faksi 0299 291 162

Y-tunnus 0952029-9
www.puolustusvoimat.fi

Ilmavoimien Esikunta
Henkilöstöosasto
TIKKAKOSKI

Päätös

2 (2)
CK9844

5. Kertynyttä aineistoa tulee käsitellä ja säilyttää henkilötietolain ja asiakirjojen julkisuudesta annetun lain edellyttämällä tavalla.
6. Maanpuolustuskorkeakoulu tarkastaa ja antaa julkaisuluvan ennen tutkimusraportin julkaisemista.
7. Tutkija toimittaa valmistuneen tutkimusraportin tiedoksi Ilmavoimien esikunnan henkilöstöosastolle. Lisätietoja asiasta antaa Ilmavoimien esikunnan henkilöstöosastolla sektorijohtaja in sevl Jaakko Haverinen (puh. 0299 800). Päätöksestä voi valittaa postiosoitteeseen:

Ilmavoimien esikunta
Henkilöstöosasto
PL 30, 41161 Tikkakoski.

Ilmavoimien henkilöstöpäällikkö
Eversti

Mikko Kauppala

Sektorijohtaja
Insinöörieverstiluutnantti

Jaakko Haverinen

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

-

JAKELU

TIEDOKSI
